

การปฏิบัติงานของเจ้าหน้าที่เขตรักษาพันธุ์สัตว์ป่า: กรณีศึกษา
เขตรักษาพันธุ์สัตว์ป่าในพื้นที่จังหวัดเชียงใหม่และ
จังหวัดแม่ฮ่องสอน

OPERATION OF WILDLIFE SANCTUARY OFFICERS: A CASE STUDY
ON CHIANGMAI AND MAEHONGSON
WILDLIFE SANCTUARIES

นายกมลไชย ครอบชา

ปัญหาพิเศษนี้เป็นส่วนหนึ่งของความสมบูรณ์ของการศึกษาตามหลักสูตร
ปริญญาวิทยาศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาบริหารการเกษตรและป่าไม้

พ.ศ. 2541

ลิขสิทธิ์ของบัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยแม่โจ้

ใบรับรองปัญหาพิเศษ
บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยแม่โจ้

วิทยาศาสตร์มหาบัณฑิต (บริหารการเกษตรและป่าไม้)

ปริญญา

บริหารการเกษตรและป่าไม้

ส่งเสริมการเกษตร

สาขาวิชา

ภาควิชา

เรื่อง การปฏิบัติงานของเจ้าหน้าที่เขตรักษาพันธุ์สัตว์ป่า: กรณีศึกษาเขตรักษาพันธุ์สัตว์ป่าใน
พื้นที่จังหวัดเชียงใหม่และจังหวัดแม่ฮ่องสอน

OPERATION OF WILDLIFE SANCTUARY OFFICERS: A CASE STUDY ON
CHIANGMAI AND MAEHONGSON WILDLIFE SANCTUARIES

นามผู้วิจัย นายกมลไชย คชชา

ได้พิจารณาเห็นชอบโดย

ประธานกรรมการที่ปรึกษา

(รองศาสตราจารย์ ดร.เทพ พงษ์พานิช)

วันที่ 27 เดือน พ.ย. พ.ศ. 41

กรรมการที่ปรึกษา

(รองศาสตราจารย์ ดร.วิทยา ดำรงเกียรติศักดิ์)

วันที่ 27 เดือน พ.ย. พ.ศ. 41

กรรมการที่ปรึกษา

(อาจารย์นครเศศ รังควัต)

วันที่ 27 เดือน พ.ย. พ.ศ. 41

หัวหน้าภาควิชา

(รองศาสตราจารย์ ดร.วิทยา ดำรงเกียรติศักดิ์)

วันที่ 27 เดือน พ.ย. พ.ศ. 41

บัณฑิตวิทยาลัยรับรองแล้ว

(ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.ปัฐมา สิทธิชัย)

คณบดีบัณฑิตวิทยาลัย

วันที่ 30 เดือน พ.ย. พ.ศ. 41

บทคัดย่อ

บทคัดย่อปัญหาพิเศษ เสนอต่อบัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยแม่โจ้ เพื่อเป็นส่วนหนึ่งของ ความสมบูรณ์แห่งปริญญาวิทยาศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาบริหารการเกษตรและป่าไม้

การปฏิบัติงานของเจ้าหน้าที่เขตรักษาพันธุ์สัตว์ป่า: กรณีศึกษา
เขตรักษาพันธุ์สัตว์ป่าในพื้นที่จังหวัดเชียงใหม่และ
จังหวัดแม่ฮ่องสอน

โดย

นายกมลไชย คชชา

พฤษภาคม 2541

ประธานกรรมการที่ปรึกษา: รองศาสตราจารย์ ดร.เทพ พงษ์พานิช

ภาควิชา/คณะ: ภาควิชาส่งเสริมการเกษตร คณะธุรกิจการเกษตร

การวิจัยครั้งนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษา 1) ลักษณะส่วนบุคคล เศรษฐกิจและสังคม 2) ระดับการปฏิบัติงาน 3) ข้อเสนอแนะในการปฏิบัติงานของเจ้าหน้าที่เขตรักษาพันธุ์สัตว์ป่า ที่ปฏิบัติงานในพื้นที่จังหวัดเชียงใหม่และจังหวัดแม่ฮ่องสอน จำนวน 87 คน เครื่องมือที่ใช้ในการรวบรวมข้อมูล คือ แบบสอบถาม วิเคราะห์ข้อมูลด้วยเครื่องไมโครคอมพิวเตอร์ โดยใช้โปรแกรมสถิติสำเร็จรูปเพื่อการวิจัยทางสังคมศาสตร์

ผลการวิจัยพบว่า ผู้ให้ข้อมูลร้อยละ 98.90 เป็นเพศชาย มีอายุเฉลี่ย 38 ปี ส่วนใหญ่เป็นพนักงานพิทักษ์ป่า การศึกษาส่วนใหญ่จบมัธยมศึกษาปีที่ 5 มีอัตราเงินเดือนเฉลี่ย 8,792.52 บาท ส่วนใหญ่แต่งงานแล้วและอยู่กับครอบครัว ระยะเวลาการรับราชการเฉลี่ย 11 ปี 6 เดือน และมีระยะเวลาที่ปฏิบัติงาน อยู่ในเขตรักษาพันธุ์สัตว์ป่าปัจจุบันเฉลี่ย 8 ปี โดยมีเวลาอยู่ปฏิบัติงานในพื้นที่เฉลี่ย 24 วัน/เดือน

ผลการวิจัยพบว่าระดับการปฏิบัติงานของเจ้าหน้าที่เขตรักษาพันธุ์สัตว์ป่าที่ปฏิบัติงานในพื้นที่จังหวัดเชียงใหม่และจังหวัดแม่ฮ่องสอน โดยเฉลี่ยอยู่ในระดับปานกลางซึ่งสามารถแยกการปฏิบัติงานออกเป็น 4 งาน และมีระดับการปฏิบัติงานแต่ละงานดังนี้

1. งานป้องกันและปราบปราม ระดับการปฏิบัติงานปานกลาง
2. งานบริหารและธุรการ ระดับการปฏิบัติงานไม่ดี
3. งานเผยแพร่และวิชาการ ระดับการปฏิบัติงานไม่ดี
4. งานบำรุงรักษา ระดับการปฏิบัติงานปานกลาง

ข้อเสนอแนะของผู้ให้ข้อมูลส่วนใหญ่ เสนอให้มีการแก้ไขปรับปรุงกฎหมายโดยเพิ่มโทษผู้กระทำผิดให้รุนแรงขึ้น ให้เจ้าหน้าที่เขตรักษาพันธุ์สัตว์ป่าปฏิบัติตามกฎหมายอย่างเคร่งครัดและต่อเนื่อง ให้มีการฝึกอบรมเจ้าหน้าที่เรื่อง วนศาสตร์ชุมชน การประชาสัมพันธ์ และสร้างจิตสำนึกในการอนุรักษ์ทรัพยากรธรรมชาติและสัตว์ป่า จัดทำแผนแม่บทในการปฏิบัติงาน มีการประสานงานระหว่างเจ้าหน้าที่ทุกหน่วยงานที่ปฏิบัติงานในพื้นที่เดียวกันทั้งภาครัฐและเอกชน เพิ่มงบประมาณให้เพียงพอต่อการปฏิบัติงาน จัดประชาสัมพันธ์เรื่อง การอนุรักษ์ทรัพยากรธรรมชาติและสัตว์ป่าแก่เยาวชน มีการสำรวจข้อมูลพื้นฐานด้านสัตว์ป่า ทรัพยากรป่าไม้และชุมชน จัดตั้งหน่วยพิทักษ์ป่าให้เหมาะสมกับพื้นที่และเพิ่มงบประมาณในการซ่อมบำรุงรักษาวัสดุ ครุภัณฑ์

ABSTRACT

Abstract of special problem submitted to the Graduate School of Maejo University in partial fulfillment of the requirements for the degree of Master of Science in Agriculture and Forestry Administration

**OPERATION OF WILDLIFE SANCTUARY OFFICERS:
A CASE STUDY ON CHIANGMAI AND MAEHONGSON
WILDLIFE SANCTUARIES**

BY
KAMOLCHAI KOCHCHA
NOVEMBER 1998

Chairman: Associate Professor Dr.Thep Pongpanich
Department/Faculty: Department of Agricultural Extension,
Faculty of Agricultural Business

This research aimed to study 1) personal, economic and social characteristics of wildlife sanctuary officers; 2) their level of operation; and 3) their recommendations for wildlife sanctuary operation.

The data were collected by means of questionnaires from 87 wildlife sanctuary officers working in Chiangmai and Maehongson provinces, and analyzed with the use of the SPSS/PC⁺.

The results revealed that 98.90 percent of the officers were male; they were 38 years old on average. Most of them were forest protection officers, had completed Matthayomsuksa 5 (high school), had an average monthly salary of 8,792.52 Bath, and were married. They have been government employees for an average of 11 years and 6 months and have worked in wildlife sanctuaries 24 days a month for 8 years.

The results of the research also showed that the wildlife sanctuary officers in Chiangmai and Maehongson provinces had a moderate level of operation on average. The four aspects of their operation were 1) forest protection, with a moderate level of operation; 2) administration, a low level; 3) academic work and public relations, a low level; and 4) maintenance, a moderate level.

Most of the respondents recommended more severe penalty of those violating the laws; wildlife sanctuary officers obeying the laws strictly and continuously; provision of training in community forestry and public relations to officers; creating consciousness in resource and wildlife protection; developing a master plan of work; coordination among officers in all governmental and private agencies working in the areas; allocation of sufficient budgets; dissemination of knowledge of resource and wildlife protection to young people; conducting basic surveys of wildlife, forest resources and communities; setting up of forest protection units in appropriate areas; and increase of budgets for equipment maintenance.

กิตติกรรมประกาศ

ปัญหาพิเศษฉบับนี้สำเร็จไปด้วยดี จากความกรุณาของ รองศาสตราจารย์ ดร.เทพ พงษ์พานิช ประธานกรรมการที่ปรึกษา รองศาสตราจารย์ ดร.วิทยา ดำรงเกียรติศักดิ์ และ อาจารย์นครเศ รังควัต กรรมการที่ปรึกษา โดยเฉพาะอย่างยิ่ง รองศาสตราจารย์ ดร.วิทยา ดำรงเกียรติศักดิ์ ให้ความกรุณาต่อข้าพเจ้าเป็นอย่างมาก ได้ช่วยชี้แนะตรวจแก้ไขจนปัญหาพิเศษฉบับนี้สำเร็จโดยสมบูรณ์ ข้าพเจ้าจึงขอกราบขอบพระคุณไว้ ณ โอกาสนี้เป็นอย่างยิ่ง

นอกจากนั้นมารดาของข้าพเจ้าคือ คุณแม่ลำพวน คุ่มทรัพย์ (คชชา) รวมทั้งคุณ วลัยพร คชชา ภรรยาของข้าพเจ้า และบุตรทั้ง 2 คน ก็คอยให้กำลังใจในการเรียนมาโดยตลอด เป็นกำลังใจที่สำคัญที่คอยผลักดันให้ข้าพเจ้าอดทนและมานะพยายามจนสำเร็จการศึกษาใน ครั้งนี้

ข้าพเจ้าขอขอบคุณข้าราชการและพนักงานพิทักษ์ป่าที่ปฏิบัติงานในพื้นที่จังหวัด เชียงใหม่และจังหวัดแม่ฮ่องสอน ที่ร่วมมือในการตอบแบบสอบถาม จนได้ข้อมูลที่เป็นจริง มาทำ การวิจัยจนได้คำตอบที่ผู้วิจัยต้องการทราบโดยสมบูรณ์

สุดท้ายข้าพเจ้าขอขอบพระคุณคณาจารย์ทุกท่านที่ได้ให้ความรู้ อบรม สั่งสอน ข้าพเจ้าในการศึกษาครั้งนี้ รวมทั้งขอขอบพระคุณมหาวิทยาลัยแม่โจ้ ที่ประสิทธิประสาท ปริญญาวิทยาศาสตรมหาบัณฑิตแก่ข้าพเจ้า ข้าพเจ้าจะขอจารึกภาพความทรงจำอันดีงามนี้ไว้ในจิตใจของข้าพเจ้าตลอดไป

กมลไชย คชชา

พฤศจิกายน 2541

สารบัญเรื่อง

	หน้า
บทคัดย่อ	(3)
ABSTRACT	(5)
กิตติกรรมประกาศ	(7)
สารบัญเรื่อง	(8)
สารบัญตาราง	(11)
สารบัญภาพ	(13)
บทที่ 1 บทนำ	1
ปัญหาการวิจัย	2
วัตถุประสงค์ของการวิจัย	3
ประโยชน์ที่คาดว่าจะได้รับ	4
ขอบเขตของการวิจัย	4
นิยามศัพท์ปฏิบัติการ	5
บทที่ 2 การตรวจเอกสาร	8
การอนุรักษ์ทรัพยากรสัตว์ป่า	8
การพัฒนานโยบายทรัพยากรสัตว์ป่าในประเทศไทย	12
แนวทางการปฏิบัติงานในพื้นที่เขตรักษาพันธุ์สัตว์ป่า	20
ภาคสรุป	26
กรอบแนวความคิดรวบยอด	28
บทที่ 3 วิธีการวิจัย	29
สถานที่ดำเนินการวิจัย	29
ผู้ให้ข้อมูล	30
การทดสอบแบบสอบถาม	31

สารบัญเรื่อง (ต่อ)

	หน้า
วิธีการรวบรวมข้อมูล	32
การวิเคราะห์ข้อมูล	32
ระยะเวลาที่ใช้ในการวิจัย	34
บทที่ 4 ผลการวิจัยและวิจารณ์	35
ลักษณะส่วนบุคคล เศรษฐกิจ และสังคม	35
อายุ	36
ระดับชั้นการดำรงตำแหน่ง	37
ระดับการศึกษา	38
อัตราเงินเดือน	39
สถานภาพการสมรส	40
ระยะเวลาการรับราชการ	41
จำนวนปีที่ปฏิบัติงานประจำเขตรักษาพันธุ์สัตว์ป่าปัจจุบัน	42
อยู่ปฏิบัติงานในพื้นที่แต่ละเดือน	43
การปฏิบัติงานของเจ้าหน้าที่เขตรักษาพันธุ์สัตว์ป่าในพื้นที่จังหวัด	
เชียงใหม่และจังหวัดแม่ฮ่องสอน	44
การปฏิบัติงานป้องกันและปราบปราม	45
การปฏิบัติงานด้านการบริหารและธุรการ	51
การปฏิบัติงานเผยแพร่วิชาการ	56
การปฏิบัติงานบำรุงรักษา	64
ข้อเสนอแนะในการปฏิบัติงานของเจ้าหน้าที่เขตรักษาพันธุ์สัตว์ป่า	
พื้นที่จังหวัดเชียงใหม่และจังหวัดแม่ฮ่องสอน	69
หมวด 1 ข้อเสนอแนะการปฏิบัติงานป้องกันและปราบปราม	69
หมวด 2 ข้อเสนอแนะการปฏิบัติงานบริหารและธุรการ	74
หมวด 3 ข้อเสนอแนะการในปฏิบัติงานเผยแพร่วิชาการ	78
หมวด 4 ข้อเสนอแนะการในปฏิบัติงานบำรุงรักษา	80

สารบัญเรื่อง (ต่อ)

	หน้า
บทที่ 5 สรุปและข้อเสนอแนะ	83
สรุปผลการวิจัย	83
ข้อเสนอแนะ	88
ข้อเสนอแนะในการวิจัยครั้งต่อไป	92
บรรณานุกรม	93
ภาคผนวก	
ภาคผนวก ก. แบบสอบถาม	98
ภาคผนวก ข. ประวัติผู้วิจัย	113

สารบัญตาราง

ตารางที่		หน้า
1	แสดงจำนวนเจ้าหน้าที่เขตรักษาพันธุ์สัตว์ป่าที่ปฏิบัติงานในพื้นที่ จังหวัดเชียงใหม่และจังหวัดแม่ฮ่องสอน	30
2	จำนวนและร้อยละของผู้ให้ข้อมูลตามลักษณะส่วนบุคคล	36
3	จำนวนและร้อยละของผู้ให้ข้อมูลจำแนกตามช่วงอายุ	36
4	ระดับชั้นการดำรงตำแหน่ง	37
5	ระดับการศึกษา	38
6	อัตราเงินเดือน	39
7	สถานภาพการสมรส	40
8	ระยะเวลาการรับราชการ	41
9	จำนวนปีที่ปฏิบัติงานประจำเขตรักษาพันธุ์สัตว์ป่าปัจจุบัน	42
10	ระยะเวลาอยู่ปฏิบัติงานในพื้นที่แต่ละเดือน	43
11	จำนวนและร้อยละของเจ้าหน้าที่เขตรักษาพันธุ์สัตว์ป่าที่ให้ข้อมูล ระดับการปฏิบัติงานด้านการป้องกันและปราบปราม	48
12	จำนวนและร้อยละของเจ้าหน้าที่เขตรักษาพันธุ์สัตว์ป่าที่ให้ข้อมูล ระดับการปฏิบัติงานด้านการบริหารและธุรการ	53
13	จำนวนและร้อยละของเจ้าหน้าที่เขตรักษาพันธุ์สัตว์ป่าที่ให้ข้อมูล ระดับการปฏิบัติงานด้านการเผยแพร่และวิชาการ	59
14	จำนวนและร้อยละของเจ้าหน้าที่เขตรักษาพันธุ์สัตว์ป่าที่ให้ข้อมูล ระดับการปฏิบัติงานด้านการบำรุงรักษา	66
15	จำนวนและร้อยละของข้อเสนอแนะในการปฏิบัติงานป้องกันและ ปราบปรามด้านกฎหมายของเจ้าหน้าที่เขตรักษาพันธุ์สัตว์ป่า	70
16	จำนวนและร้อยละของข้อเสนอแนะในการปฏิบัติงานป้องกันและ ปราบปรามด้านการตรวจปราบปรามการกระทำผิด	72
17	จำนวนและร้อยละของข้อเสนอแนะในการปฏิบัติงานป้องกันและ ปราบปรามด้านการปฏิบัติงานของเจ้าหน้าที่	74

สารบัญตาราง

ตารางที่		หน้า
18	จำนวนและร้อยละของข้อเสนอแนะในการปฏิบัติงานการบริหารและ ธุรการด้านแผนแม่บท	75
19	จำนวนและร้อยละของข้อเสนอแนะในการปฏิบัติงานการบริหารและ ธุรการด้านการประสานงาน	76
20	จำนวนและร้อยละของข้อเสนอแนะในการปฏิบัติงานการบริหารและ ธุรการด้านงบประมาณ	77
21	จำนวนและร้อยละของข้อเสนอแนะในการปฏิบัติงานเผยแพร่และ วิชาการด้านการเผยแพร่ประชาสัมพันธ์ ให้ความรู้แก่ประชาชน	79
22	จำนวนและร้อยละของข้อเสนอแนะในการปฏิบัติงานเผยแพร่และ วิชาการด้านวิชาการสัตว์ป่า	80
23	จำนวนและร้อยละของข้อเสนอแนะในการปฏิบัติงานบำรุงรักษา ด้านแผนจัดตั้งหน่วยพิทักษ์ป่า	81
24	จำนวนและร้อยละของข้อเสนอแนะในการปฏิบัติงานบำรุงรักษา ด้านการประสานงาน	82

สารบัญภาพ

ภาพที่

หน้า

1

กรอบแนวความคิดรวบยอด

28

บทที่ 1
บทนำ
(INTRODUCTION)

ประเทศไทยในสมัยก่อนมีสัตว์ป่าอยู่ชุกชุม รวมทั้งมีสัตว์บางชนิดที่สวยงาม และหายากในโลกนี้ เช่น สมัน หรือเนื้อสมัน (Cervus Schomburgki) (นิเวศ เรื่องพานิช, 2537: 254) ต่อมาเมื่อประเทศไทยมีการพัฒนามากขึ้นถิ่นที่อยู่อาศัยของสัตว์ป่าถูกทำลาย การที่จะอนุรักษ์สัตว์ป่าให้ได้ได้นั้น จำเป็นต้องมีการประกาศพื้นที่อนุรักษ์สัตว์ป่า ดังนั้น วันที่ 26 ธันวาคม 2503 สมเด็จพระศรีนครินทราบรมราชชนนี เมื่อครั้งดำรงพระยศสมเด็จพระราชชนนีศรีสังวาลย์ ผู้สำเร็จราชการแทนพระองค์ ทรงลงพระปรมาภิไธย ตราพระราชบัญญัติสงวนและคุ้มครองสัตว์ป่า พ.ศ. 2503 ขึ้นพระราชบัญญัติฉบับนี้ส่งผลให้เกิดหน่วยงานที่ทำหน้าที่ด้านการอนุรักษ์สัตว์ป่าคือ เขตรักษาพันธุ์สัตว์ป่า เขตห้ามล่าสัตว์ป่า เป็นต้น ต่อมาได้มีการแก้ไขปรับปรุงกฎหมายว่าด้วยการสงวนและคุ้มครองสัตว์ป่า โดยพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวภูมิพลอดุลยเดชมหาราช ได้ทรงลงพระปรมาภิไธย ตราพระราชบัญญัติสงวนและคุ้มครองสัตว์ป่า พ.ศ. 2535 ขึ้นใช้แทน เมื่อวันที่ 19 กุมภาพันธ์ พ.ศ. 2535

พระราชบัญญัติสงวนและคุ้มครองสัตว์ป่า พ.ศ. 2535 ได้กล่าวถึงเจตนารมณ์ของการประกาศเขตรักษาพันธุ์สัตว์ป่าไว้ในมาตรา 33 ว่า "เมื่อคณะรัฐมนตรีเห็นสมควรกำหนดบริเวณที่ดินแห่งใดให้เป็นที่อยู่อาศัยของสัตว์ป่าโดยปลอดภัย เพื่อรักษาซึ่งพันธุ์สัตว์ป่า ก็กระทำได้โดยตราเป็นพระราชกฤษฎีกา และให้มีแผนที่แสดงแนวเขตแห่งบริเวณที่กำหนดนั้นแนบท้ายพระราชกฤษฎีกาด้วย บริเวณที่กำหนดนี้เรียกว่า "เขตรักษาพันธุ์สัตว์ป่า" ที่ดินที่กำหนดให้เป็นที่รักษาพันธุ์สัตว์ป่านั้น จะต้องเป็นที่ดินที่มีได้อยู่ในกรรมสิทธิ์หรือสิทธิครอบครองตามประมวลกฎหมายที่ดินของบุคคลใด ซึ่งมีเขตของกรมการเมือง (ส่วนอนุรักษ์สัตว์ป่า, 2539: 4)

จะเห็นได้ว่า วัตถุประสงค์ของการจัดตั้งเขตรักษาพันธุ์สัตว์ป่าก็เพื่อที่จะอนุรักษ์ทรัพยากรสัตว์ป่าของประเทศ ซึ่งอาศัยประจำอยู่ในพื้นที่นั้นๆ และที่จะโยกย้ายเข้ามาอาศัยใหม่ตลอดไปหรือโยกย้ายเข้ามาพักพิงชั่วคราวในบางช่วงฤดูกาลหรือบางเวลา เพื่อให้สัตว์ป่าเหล่านี้ได้อาศัยอยู่อย่างมีความสุขสมบูรณ์สามารถแพร่ขยายพันธุ์เพื่อการดำรงพันธุ์ และแพร่กระจายเข้าไปสู่พื้นที่ข้างเคียงหรือพื้นที่ส่วนอื่นของประเทศ (อุทิศ ฎฎอินทร์, 2537: 5)

การอนุรักษ์สัตว์ป่า ถือเป็นนโยบายระดับโลกในอันที่จะเก็บรักษาสัตว์มีชีวิตต่างๆ ในโลกเอาไว้ นอกเหนือจากการเก็บรักษาสายพันธุ์เพื่อปรับปรุงพันธุ์สัตว์เลี้ยงและเพื่อเศรษฐกิจโดยตรงแล้ว การอนุรักษ์สัตว์ปายังมุ่งหวังด้านจิตใจ วิชาการ ความสมดุลทางธรรมชาติและระบบนิเวศ และในฐานะที่สัตว์ป่าทุกชนิดเป็นสิ่งมีชีวิตอันเป็นเพื่อนร่วมโลกของมนุษย์ ควรมีสติอันชอบธรรมที่จะดำรงชีพอยู่ในโลกด้วย เพื่อให้บรรลุเป้าหมายดังกล่าวนี้ รัฐบาลไทยได้ใช้วิธีการต่างๆ เพื่ออนุรักษ์สัตว์ป่าไว้

ปัญหาการวิจัย
(Research Problem)

ในปัจจุบันพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวได้ทรงลงพระปรมาภิไธย ประกาศพระราชกฤษฎีกากำหนดพื้นที่เขตรักษาพันธุ์สัตว์ป่าแล้วจำนวน 44 เขต รวมเนื้อที่ทั้งหมด 19,880,837 ไร่ (ส่วนอนุรักษ์สัตว์ป่า, 2540: 2) เขตรักษาพันธุ์ป่า เหล่านี้ครอบคลุมพื้นที่ในจังหวัดต่างๆ ทุกภาคของประเทศที่มีความอุดมสมบูรณ์ของสัตว์ป่าและเหมาะสมที่จะเป็นที่อยู่อาศัยของสัตว์ป่า มีสภาพเป็นป่าต้นน้ำลำธาร และพื้นที่อยู่ค่อนข้างไกลจากชุมชนสำหรับเขตรักษาพันธุ์สัตว์ป่าในพื้นที่จังหวัดเชียงใหม่และจังหวัดแม่ฮ่องสอน มีเขตรักษาพันธุ์สัตว์ป่าจำนวน 6 เขต คือ เขตรักษาพันธุ์สัตว์ป่าลุ่มน้ำปาย, เขตรักษาพันธุ์สัตว์ป่าดอยเชียงดาว, เขตรักษาพันธุ์สัตว์ป่าสาละวิน, เขตรักษาพันธุ์สัตว์ป่าแม่ยมผิงขวา, เขตรักษาพันธุ์สัตว์ป่าอมก๋อย และเขตรักษาพันธุ์สัตว์ป่าแม่เลา-แม่แตง (ส่วนอนุรักษ์สัตว์ป่า, 2540: 2) เขตรักษาพันธุ์สัตว์ป่าเหล่านี้กรมป่าไม้ได้จัดเจ้าหน้าที่ไปปฏิบัติงานประจำพื้นที่เพื่อปฏิบัติงานให้บรรลุผลสำเร็จตามแนวทางการอนุรักษ์สัตว์ป่า แต่ในปัจจุบันพื้นที่เขตรักษาพันธุ์สัตว์ป่าเหล่านี้ กำลังประสบปัญหาหลายประการซึ่งจะส่งผลให้การอนุรักษ์สัตว์ป่าไม่ประสบผลสำเร็จปัญหาดังกล่าวที่กำลังประสบอยู่ในขณะนี้คือ

1. ปัญหาด้านการป้องกันและปราบปรามการกระทำผิด พื้นที่เขตรักษาพันธุ์สัตว์ป่าทุกเขตในพื้นที่จังหวัดเชียงใหม่และจังหวัดแม่ฮ่องสอน พบว่าประชาชนลักลอบเข้าไปล่าสัตว์ป่าในพื้นที่และมีการลักลอบตัดไม้ทำลายป่า รวมทั้งมีราษฎรเข้าไปยึดถือครอบครองพื้นที่เพื่ออยู่อาศัยและประกอบอาชีพทางการเกษตร

2. ปัญหาด้านการบริหารและธุรการ เป็นปัญหาเกี่ยวกับแผนแม่บทในการปฏิบัติงาน รวมทั้งโครงการและแผนงานต่างๆ ที่เขตรักษาพันธุ์สัตว์ป่าแต่ละแห่งปฏิบัติอยู่แต่ยังไม่ประสบความสำเร็จ และได้รับความร่วมมือจากเจ้าหน้าที่น้อย

3. ปัญหาด้านการเผยแพร่และวิชาการ ในปัจจุบันประชาชนและหน่วยงานของรัฐบาลมีความรู้ในด้านการอนุรักษ์สัตว์ป่าน้อยมาก เนื่องจากขาดการเผยแพร่ประชาสัมพันธ์รวมทั้งขาดข้อมูลพื้นฐานทางด้านวิชาการของเขตรักษาพันธุ์สัตว์ป่า

4. ปัญหาด้านการบำรุงรักษา ในพื้นที่เขตรักษาพันธุ์สัตว์ป่าสิ่งก่อสร้างจำนวนมาก เช่นสำนักงาน หน่วยพิทักษ์ป่า เส้นทางตรวจการณ์ ฯลฯ ขาดการเอาใจใส่ดูแลเท่าที่ควรทำให้มีสภาพชำรุดทรุดโทรม

จากสภาพปัญหาดังกล่าวข้างต้น ทำให้การปฏิบัติงานในพื้นที่เขตรักษาพันธุ์สัตว์ป่าในพื้นที่จังหวัดเชียงใหม่และแม่ฮ่องสอน ไม่บรรลุผลสำเร็จด้านการอนุรักษ์สัตว์ป่าเท่าที่ควร ผู้วิจัยจึงต้องการที่จะศึกษาให้ได้คำตอบที่เป็นความรู้และความจริงเชิงประจักษ์ว่าเจ้าหน้าที่เขตรักษาพันธุ์สัตว์ป่า ปฏิบัติงานในพื้นที่เขตรักษาพันธุ์สัตว์ป่าในระดับที่เหมาะสมตามหลักการอนุรักษ์สัตว์ป่าหรือไม่ นอกจากนั้นยังจะได้หาข้อเสนอแนะและวิธีการแก้ไขปัญหายังมีประสิทธิภาพจากเจ้าหน้าที่ผู้ปฏิบัติงานในพื้นที่ ซึ่งการวิจัยครั้งนี้จะเป็นประโยชน์ต่อการปฏิบัติงานของเจ้าหน้าที่เขตรักษาพันธุ์สัตว์ป่าในพื้นที่จังหวัดเชียงใหม่ และจังหวัดแม่ฮ่องสอนต่อไป

วัตถุประสงค์ของการวิจัย

(Objectives of the Study)

การวิจัยเรื่อง การปฏิบัติงานของเจ้าหน้าที่เขตรักษาพันธุ์สัตว์ป่า: กรณีศึกษาเขตรักษาพันธุ์สัตว์ป่าในพื้นที่จังหวัดเชียงใหม่ และจังหวัดแม่ฮ่องสอน ผู้วิจัยมีวัตถุประสงค์หลัก 3 ประการ กล่าวคือ เพื่อศึกษา

1. ลักษณะส่วนบุคคล เศรษฐกิจ และสังคม
2. ระดับการปฏิบัติงาน
3. ข้อเสนอแนะในการปฏิบัติงาน

ของเจ้าหน้าที่เขตรักษาพันธุ์สัตว์ป่าที่ปฏิบัติงานในพื้นที่จังหวัดเชียงใหม่และจังหวัดแม่ฮ่องสอน

ประโยชน์ที่คาดว่าจะได้รับ

(Expected Results)

1. เจ้าหน้าที่เขตรักษาพันธุ์สัตว์ป่าในพื้นที่จังหวัดเชียงใหม่ และจังหวัดแม่ฮ่องสอน สามารถใช้ผลของการวิจัยเป็นแนวทางในการแก้ไขปัญหาด้านการปฏิบัติงานในพื้นที่เขตรักษาพันธุ์สัตว์ป่า ในความรับผิดชอบของตนเองให้มีประสิทธิภาพมากยิ่งขึ้น
2. ผู้บริหารของสวนอนุรักษ์สัตว์ป่า กรมป่าไม้สามารถใช้ผลของการวิจัยเป็นข้อมูลสำคัญประกอบการวางแผนการจัดวางแผนการพื้นที่เขตรักษาพันธุ์สัตว์ป่าและกำหนดแนวทางในการปฏิบัติงาน สำหรับรักษาพันธุ์สัตว์ป่าในภาคอื่นๆ ของประเทศให้มีประสิทธิภาพยิ่งขึ้น

ขอบเขตของการวิจัย

(Scope of Study)

การวิจัยครั้งนี้มีขอบเขตการวิจัยคือ

1. ศึกษาเฉพาะระดับการปฏิบัติงานของเจ้าหน้าที่เขตรักษาพันธุ์สัตว์ป่า ที่ปฏิบัติงานในพื้นที่จังหวัดเชียงใหม่ และจังหวัดแม่ฮ่องสอน
2. เจ้าหน้าที่เขตรักษาพันธุ์สัตว์ป่า ให้ข้อมูลเฉพาะที่ปฏิบัติงานในพื้นที่เขตรักษาพันธุ์สัตว์ป่าที่ได้ประกาศพระราชกฤษฎีกาจัดตั้งแล้ว จำนวน 6 เขตคือ
  - 2.1 เขตรักษาพันธุ์สัตว์ป่าลุ่มน้ำปาย จังหวัดแม่ฮ่องสอน
  - 2.2 เขตรักษาพันธุ์สัตว์ป่าแม่ยมฝั่งขวา จังหวัดแม่ฮ่องสอน
  - 2.3 เขตรักษาพันธุ์สัตว์ป่าสาละวิน จังหวัดแม่ฮ่องสอน
  - 2.4 เขตรักษาพันธุ์สัตว์ป่าดอยเชียงดาว จังหวัดเชียงใหม่
  - 2.5 เขตรักษาพันธุ์สัตว์ป่าอมก๋อย จังหวัดเชียงใหม่
  - 2.6 เขตรักษาพันธุ์สัตว์ป่าแม่เลา-แม่และ จังหวัดเชียงใหม่และจังหวัดแม่ฮ่องสอน
3. ผู้ให้ข้อมูลในการวิจัยครั้งนี้เฉพาะเจ้าหน้าที่เขตรักษาพันธุ์สัตว์ป่าตามประกาศกระทรวงเกษตรและสหกรณ์ เรื่องแต่งตั้งพนักงานเจ้าหน้าที่ตามพระราชบัญญัติสงวนและคุ้มครองสัตว์ป่า พ.ศ. 2503 ที่ปฏิบัติงานในพื้นที่เขตรักษาพันธุ์สัตว์ป่าพื้นที่จังหวัดเชียงใหม่และจังหวัด

แม่ฮ่องสอน ประกอบด้วย นักวิชาการป่าไม้ เจ้าหน้าที่บริหารงานป่าไม้ เจ้าพนักงานป่าไม้ จำนวน 25 คน และพนักงานพิทักษ์ป่า จำนวน 62 คน รวม 87 คน

ข้อจำกัดของการวิจัย

(Limitation of Study)

การวิจัยครั้งนี้มีข้อจำกัดคือ ผู้ให้ข้อมูลระดับการปฏิบัติงานในพื้นที่เขตรักษาพันธุ์สัตว์ป่าตามข้อเท็จจริง รวมทั้งให้ข้อเสนอแนะในการปฏิบัติงานตามแนวความคิดของตน ระหว่างเดือนมกราคม 2541 ถึงเดือนกุมภาพันธ์ 2541 เท่านั้น

นิยามศัพท์ปฏิบัติการ

(Operational Definition of terms)

การปฏิบัติงาน หมายถึง การทำงานหรือวิธีการทำงานของเจ้าหน้าที่เขตรักษาพันธุ์สัตว์ป่าที่ปฏิบัติอยู่ในพื้นที่รับผิดชอบ โดยให้ยึดแนวทางตามหลักวิชาการอนุรักษ์สัตว์ป่าและพระราชบัญญัติสงวนและคุ้มครองสัตว์ป่า พ.ศ. 2535

เจ้าหน้าที่เขตรักษาพันธุ์สัตว์ป่า หมายถึง ข้าราชการกรมป่าไม้ ตำแหน่งนักวิชาการป่าไม้ เจ้าพนักงานป่าไม้ เจ้าหน้าที่บริหารงานป่าไม้ ระดับ 2 ถึงระดับ 8 พนักงานพิทักษ์ป่า และลูกจ้างประจำที่ได้รับมอบหมายให้มีอำนาจหน้าที่ในการจับกุมปราบปรามผู้กระทำผิดกฎหมายว่าด้วยการสงวนและคุ้มครองสัตว์ป่า ภายในเขตพื้นที่รับผิดชอบ และอำนาจหน้าที่อื่นๆ ตามที่กำหนดไว้ในกฎกระทรวง ข้อกำหนด ประกาศ ระเบียบ ข้อบังคับ คำสั่ง หรือหนังสือสั่งการของทางราชการ (ประกาศกระทรวงเกษตรและสหกรณ์, 2532: 1-2)

เขตรักษาพันธุ์สัตว์ป่า หมายถึง บริเวณที่ดิน ที่ได้กำหนดไว้ให้เป็นที่อยู่อาศัยของสัตว์ป่าให้ปลอดภัยตามพระราชบัญญัติสงวนและคุ้มครองสัตว์ป่า พ.ศ. 2535 ซึ่งที่ดินนั้นต้องเป็นที่ดินที่มีได้อยู่ในกรรมสิทธิ์หรือสิทธิครอบครองตามประมวลกฎหมายที่ดินของบุคคลใดซึ่งมิใช่ทบวง การเมือง (สมบุรณ์ ชันทะรง, 2540: 5)

งานป้องกันและปราบปราม หมายถึง การปฏิบัติงานของเจ้าหน้าที่เขตรักษาพันธุ์สัตว์ป่า เกี่ยวกับการออกตรวจลาดตระเวนในพื้นที่รับผิดชอบมิให้เกิดการกระทำผิดตามพระราชบัญญัติสงวนและคุ้มครองสัตว์ป่า พ.ศ. 2535 การควบคุมไฟป่า ให้ความปลอดภัยแก่สัตว์ป่าและประชาชนที่ได้รับอนุญาตให้เข้ามาในพื้นที่ รวมทั้งป้องกันการทำลายหรือทำให้เสียสภาพต่อปัจจัยการดำรงชีวิตของสัตว์ป่าทุกชนิดในพื้นที่

งานบริหารและธุรการ หมายถึง การควบคุมการปฏิบัติงานของเจ้าหน้าที่เขตรักษาพันธุ์สัตว์ป่าให้เป็นไปตามบทบาทอำนาจหน้าที่ ที่กำหนดไว้ในพระราชบัญญัติสงวนและคุ้มครองสัตว์ป่า พ.ศ. 2535 รวมทั้งหลักการบริหารราชการและกฎระเบียบต่างๆ ตลอดจนควบคุมการใช้จ่ายงบประมาณของรัฐให้เกิดประโยชน์สูงสุด ประหยัด และมีประสิทธิภาพ ตรงตามเป้าหมาย

งานเผยแพร่และวิชาการ หมายถึง การปฏิบัติงานเพื่อให้เกิดความร่วมมือในด้านการอนุรักษ์ทรัพยากรธรรมชาติและสัตว์ป่า นักวิชาการ ประชาชนและเยาวชน หน่วยงาน องค์การหรือสถาบันต่างๆ ที่ให้ความสนใจ มีการรวบรวมข้อมูลทางด้านวิชาการ และทางด้านสังคมศาสตร์ภายในเขตรักษาพันธุ์สัตว์ป่าและรอบๆ พื้นที่เพื่อประกอบการวางแผนการจัดการพื้นที่เขตรักษาพันธุ์สัตว์ป่า ปรับปรุงดินที่อยู่อาศัยของสัตว์ป่าและประสานงานกับหน่วยงานต่างๆ เผยแพร่งานทางด้านการอนุรักษ์ทรัพยากรธรรมชาติและสัตว์ป่า

งานบำรุงรักษา หมายถึง การปฏิบัติงานด้านการดูแลรักษาและซ่อมบำรุงอาคารสถานที่ สิ่งก่อสร้าง เครื่องจักรกล ยานพาหนะ เครื่องยนต์ ระบบน้ำและไฟฟ้า เส้นทางตรวจการณ์ในเขตรักษาพันธุ์สัตว์ป่าให้อยู่ในสภาพที่พร้อมเพื่อการใช้งานอย่างมีประสิทธิภาพ รวมทั้งการควบคุมการก่อสร้าง การตรวจรับงานและทำการก่อสร้างเองในกรณีกระทำได้

พื้นที่กันชน (Buffer Zone) คือ พื้นที่ที่อยู่ระหว่าง เขตอนุรักษ์กับเขตป่าเศรษฐกิจ กำหนดขึ้นป้องกันมิให้พื้นที่อนุรักษ์เกิดความเสียหายจากการบุกรุกยึดถือครอบครองในพื้นที่ดังกล่าว มีการจัดการพื้นที่ที่ลดความเข้มงวดในทางกฎหมายและระเบียบปฏิบัติ เพื่อให้ประชาชนใช้ประโยชน์จากทรัพยากรในพื้นที่นี้ได้เท่าที่จำเป็นและไม่เกิดผลกระทบต่อพื้นที่อนุรักษ์

ลักษณะส่วนบุคคล เศรษฐกิจและสังคม หมายถึง ลักษณะต่างๆ ของผู้ให้ข้อมูล ทางกายภาพ เศรษฐกิจและสังคม ได้แก่ เพศ อายุ สถานภาพสมรส ระดับการศึกษา ระยะเวลาที่ปฏิบัติงานในพื้นที่ ลักษณะงานที่ปฏิบัติ โดยให้ความหมายลักษณะต่างๆ ดังนี้

- เพศ หมายถึง ผู้ให้ข้อมูลเป็นเพศหญิงหรือชาย
- อายุ หมายถึง จำนวนเวลาเป็นปีของผู้ให้ข้อมูลตั้งแต่เกิดจนถึงเวลาบันทึกข้อมูล
- ระดับการศึกษา หมายถึง คุณวุฒิทางการศึกษาชั้นสูงสุดของผู้ให้ข้อมูลที่ได้รับการ

ศึกษาในระบบ

- สถานภาพการสมรส หมายถึง การที่ผู้ให้ข้อมูลเป็นโสด แต่งงานแล้วหย่าร้างหรือเป็น

หม้าย

- ระยะเวลาที่ปฏิบัติงานในพื้นที่ หมายถึง ระยะเวลาที่ผู้ให้ข้อมูลเริ่มปฏิบัติงานที่เขต รักษาพันธุ์สัตว์ป่านั้นๆ จนถึงปัจจุบัน

ลักษณะงานที่ปฏิบัติ หมายถึง งานที่ผู้ให้ข้อมูลได้รับมอบหมายจากผู้บังคับบัญชา ให้ปฏิบัติเป็นประจำ

ความสามารถพิเศษ หมายถึง ความรู้ความสามารถนอกเหนือจากการปฏิบัติงานใน ลักษณะประจำที่ทำให้ผู้ให้ข้อมูลมีความสามารถปฏิบัติงานได้หลากหลาย และมีประสิทธิภาพ

บทที่ 2

การตรวจเอกสาร

(REVIEW OF RELATED LITERATURE)

ในการวิจัยครั้งนี้ได้มีการตรวจเอกสารที่เกี่ยวข้อง เพื่อให้ผู้วิจัยเกิดความกระจ่างในปัญหาและสามารถดำเนินการวิจัยได้ถูกต้องครอบคลุมเนื้อหาครบถ้วนทุกประเด็นในปัญหาและสามารถดำเนินการวิจัยได้ถูกต้องครอบคลุมเนื้อหาครบถ้วนทุกประเด็นดังนี้คือ

1. การอนุรักษ์ทรัพยากรสัตว์ป่า
  - ประโยชน์ของสัตว์ป่า
  - แนวคิดการจัดการทรัพยากรสัตว์ป่า ในเชิงอนุรักษ์ (principle of natural resource conservation management)
2. การพัฒนานโยบายทรัพยากรสัตว์ป่าในประเทศไทย (development of wildlife resource policy in Thailand)
  - พื้นที่อนุรักษ์สัตว์ป่า
  - วัตถุประสงค์การจัดตั้งเขตรักษาพันธุ์สัตว์ป่า
  - ประโยชน์ที่ได้รับจากการจัดตั้งเขตรักษาพันธุ์สัตว์ป่า
  - หน้าที่ของเขตรักษาพันธุ์สัตว์ป่า
3. แนวทางการปฏิบัติงานในพื้นที่เขตรักษาพันธุ์สัตว์ป่า

การอนุรักษ์ทรัพยากรสัตว์ป่า

การอนุรักษ์ (conservation) หมายถึง การรู้จักใช้ทรัพยากรอย่างชาญฉลาดให้เป็นประโยชน์ต่อมหาชนมากที่สุด และใช้ได้เป็นเวลานานที่สุด ทั้งนี้ต้องให้สูญเสียทรัพยากรโดยเปล่าประโยชน์น้อยที่สุด และจะต้องกระจายการใช้ประโยชน์จากทรัพยากรโดยทั่วถึงกันด้วย ฉะนั้นการอนุรักษ์จึงไม่ได้หมายถึงการเก็บรักษาทรัพยากรไว้เฉยๆ แต่ต้องนำทรัพยากรมาใช้ประโยชน์ให้ถูกต้องตามกาลเทศะ (time and space) อีกด้วย (นิวัติ เรืองพานิช, 2537:38) นอกจากนั้น นิวัติ เรืองพานิช (2537:254) ยังได้อธิบายความหมายของสัตว์ป่าว่าเป็นทรัพยากรธรรมชาติอย่างหนึ่ง จัดอยู่

ในทรัพยากรประเภทที่เกิดขึ้นทดแทนและรักษาให้คงอยู่ได้ (replaceable and maintainable) ซึ่งสอดคล้องกับ อูทิส กูฏอินทร์ (2537:3) อ่างใน สมบูรณ์ ชันทะรง (2540:7) ซึ่งกล่าวถึง สัตว์ป่าเป็นทรัพยากรทางชีวภาพที่ทดแทนตัวเองโดยธรรมชาติ จึงสามารถนำมาใช้ประโยชน์เพื่อความสุขสมบูรณ์ของมนุษย์ในหลายรูปแบบดั่งนั้น จึงอาจสรุปว่าการอนุรักษ์สัตว์ป่า (wildlife conservation) หมายถึง การรู้จักใช้ทรัพยากรสัตว์ป่าอย่างชาญฉลาด โดยใช้ให้เป็นประโยชน์ต่อมหาชนมากที่สุด ทั้งนี้จะต้องให้สูญเสียทรัพยากรสัตว์ป่าโดยเปล่าประโยชน์น้อยที่สุด (ปฐม ทองรวย, 2519: 6)

ประโยชน์ของสัตว์ป่า

สัตว์ป่าเป็นทรัพยากรธรรมชาติที่มนุษย์นำมาใช้ประโยชน์ตั้งแต่มนุษย์เริ่มปรากฏขึ้นมาบนพื้นโลก ดังจะเห็นได้ว่าอาชีพดั้งเดิมของมนุษย์ในสมัยดึกดำบรรพ์ คือ การล่าสัตว์และจับปลาเป็นสำคัญ ซึ่ง วิชัย เทียนน้อย (2541: 161) มีความเห็นสอดคล้องกับ นิวัต เรืองพานิช (2537:255) ว่าถึงแม้มนุษย์จะเจริญขึ้นและมีอาชีพใหม่ๆ ปรากฏขึ้นมา แต่ความสำคัญของสัตว์ป่าก็มิได้ลดน้อยถอยลงแต่อย่างใด ซึ่งพอจะสรุปประโยชน์ของทรัพยากรสัตว์ป่าได้คือ

1. ประโยชน์ด้านเศรษฐกิจ

การดำเนินชีวิตของมนุษย์ในปัจจุบันยังนิยมใช้เนื้อสัตว์ป่าเป็นอาหาร การใช้ประโยชน์จากส่วนต่างๆ ของสัตว์ป่า เช่น ขน เขา และหนัง เป็นต้น หรือแม้แต่ตัวของสัตว์ป่าเองก็ตาม มีสัตว์ป่าหลายชนิดที่มีความสวยงามและหายากจึงเป็นที่น่าสนใจของคนทั่วไป สัตว์เหล่านี้จะถูกซื้อไปเลี้ยงไว้ในสวนสัตว์ หรือนำไปเลี้ยงดูเป็นการสวนตัว อาชีพการค้าสัตว์ป่าจึงถือเป็นอาชีพที่ทำรายได้ให้แก่ผู้ค้าอย่างงดงาม มีสัตว์หลายชนิดที่ถูกจับส่งไปจำหน่ายยังต่างประเทศ รวมทั้งผลิตภัณฑ์อื่นๆ จากสัตว์ป่าด้วย อย่างไรก็ตาม ประโยชน์ในด้านนี้หากขาดการควบคุมให้รัดกุมแล้ว ย่อมทำให้เกิดผลเสียขึ้นได้ คือทำให้ปริมาณสัตว์ป่าลดจำนวนลงเรื่อยๆ จนเป็นที่น่าวิตกว่าสัตว์ป่าบางชนิดอาจจะต้องสูญพันธุ์ไป หรือทำให้ความสมดุลตามธรรมชาติต้องเสียไป อันเป็นผลเสียหายแก่เศรษฐกิจทางอ้อม เพราะว่ามีสัตว์บางชนิดโดยเฉพาะนกที่ช่วยกำจัดศัตรูพืชทางการเกษตร ดังนั้นการใช้ประโยชน์ด้านนี้จึงควรใช้ความระมัดระวัง

2. ประโยชน์ในด้านวิชาการ

การค้นคว้าทดลองในด้านวิทยาศาสตร์ที่ก่อประโยชน์ให้สังคมในปัจจุบัน มีอยู่หลายสาขาวิชาที่จำเป็นต้องอาศัยสัตว์ป่าเป็นตัวทดลองเช่น การใช้สัตว์ป่าในการทดลองทางวิทยาศาสตร์การแพทย์ การค้นคว้าทดลองทางสัตววิทยา การส่งลิงไปกับยานอวกาศให้อยู่อวกาศแทนมนุษย์ในระยะแรกๆ เป็นต้น การค้นคว้าทดลองการริเริ่มในวิทยาการใหม่ๆ ได้เจริญรุดหน้าไปมากเท่าใด สัตว์ป่าที่ใช้ในการทดลองก็มีความสำคัญและจำเป็นมากขึ้นเท่านั้น จะเห็นได้ว่าประเทศต่างๆ ในยุโรปและสหรัฐอเมริกาได้สั่งซื้อสัตว์ป่าไปเลี้ยงในสวนสัตว์เพื่อให้ประชาชน นักศึกษา และนักวิทยาศาสตร์ทางธรรมชาติได้ชมและศึกษาถึงชีวิตของสัตว์ป่า ซึ่งนับว่าเป็นประโยชน์ไม่น้อยเพราะเท่ากับเป็นการรักษานิสิตพันธุ์สัตว์ที่หายากบางชนิดไม่ให้เกิดถูกล่าสูญพันธุ์ไป อนาคตของคนรุ่นต่อไปอาจได้ชมและเห็นสัตว์ป่าบางชนิดก็เพียงในสวนสัตว์เท่านั้น

3. ประโยชน์ในด้านการรักษาความงามและคุณค่าทางจิตใจ

สัตว์ป่าทำให้ธรรมชาติดูมีชีวิตชีวา ถ้าหากปราศจากสัตว์ป่า ปราศจากนกที่มีสีสัน วิจิตรพิศดาร มีเสียงร้องที่ไพเราะจับใจไว้คอยประดับธรรมชาติแล้ว ชีวิตคงจะน่าเบื่อและน่าเศร้ากว่านี้ การที่พบได้เห็นได้ยินเสียงสัตว์ป่าย่อมทำให้เกิดสิ่งบันเทิงใจหรือลดใจทำให้เกิดความสุขทางจิตใจเป็นการผ่อนคลายความตึงเครียดทางประสาทได้เป็นอย่างดีบางท่านชอบศึกษาความเป็นอยู่ของสัตว์ป่า บางท่านชอบเดินทางดูสัตว์ป่าที่อาศัยอยู่ในป่าธรรมชาติเมื่อได้พบเห็นสัตว์ป่าแปลกๆ และสวยงาม ทำให้รู้สึกตื่นเต้นเร้าใจมีความสุขชื่นตใจ เกิดพลังที่จะคิดสร้างประโยชน์แก่สังคมต่อไปอีก ซึ่งเป็นประโยชน์ทางจิตใจที่ตีค่าเป็นเงินตราไม่ได้

4. ประโยชน์ในด้านการพักผ่อนหย่อนใจ

มนุษย์เราเมื่อได้อยู่อาศัยในเมืองใหญ่ๆ มีธุรกิจการงานต่างๆ มากมายและจำเจอยู่ทุกวัน ย่อมเกิดความเบื่อหน่าย จึงมักจะหาโอกาสไปเที่ยวพักผ่อนหย่อนใจตามท้องที่ต่างๆ ที่มีธรรมชาติสวยงาม เช่น ออกไปเที่ยวล่าสัตว์ ชมสัตว์ป่า สะกดรอยสัตว์ ศึกษาชีวิตสัตว์ป่า เพื่อให้ได้รับ ความเพลิดเพลินเจริญใจ นอกจากนั้นยังเป็นการออกกำลังกายทำให้จิตใจแจ่มใสคลายความเหน็ดเหนื่อยจากการงานต่างๆ ลงได้ นับว่าสัตว์ป่ามีบทบาทสำคัญในการใช้ประโยชน์ด้านนี้ไม่น้อย

แนวคิดการจัดการทรัพยากรธรรมชาติในเชิงอนุรักษ์ (principle of natural resource conservation management)

หลังจากที่มนุษย์ได้ใช้ทรัพยากรธรรมชาติไปโดยไม่ระมัดระวัง เนื่องจากในอดีตที่ผ่านมา มีทรัพยากรอยู่มากและประชากรมนุษย์มีน้อย ในที่สุดทรัพยากรธรรมชาติต่างๆ ก็เสื่อมลงจนน่าวิตกว่าจะขาดแคลน ดังนั้นในประเทศที่พัฒนาแล้วทั้งหลายจึงจำเป็นต้องใช้วิธีการจัดการในเชิงอนุรักษ์กับทรัพยากรเหล่านั้น เพื่อให้มีความมั่นคงและเป็นประโยชน์สูงสุดสืบไปโดยไม่สิ้นสุด

แนวคิดด้านการจัดการในเชิงอนุรักษ์ (conservation management) โดยเฉพาะในเรื่องของทรัพยากรธรรมชาติที่ทดแทนตัวเองได้เช่น ป่าไม้ และสัตว์ป่า ยังมีความเข้าใจที่คลาดเคลื่อนกันในบุคคลหลายระดับและเกิดการโต้แย้งกันเสมอมา แท้จริงแล้วการอนุรักษ์ (conservation) มิได้หมายความว่าไม่ใช้ประโยชน์ทรัพยากร แต่เป็นการใช้ประโยชน์อย่างชาญฉลาดด้วยการรักษาผลที่ได้อย่างยั่งยืน

อุทิศ กุญอินทร์ (2537:8-9) ได้กล่าวถึงการจัดการทรัพยากรสัตว์ป่าในเชิงอนุรักษ์ว่า อาจแบ่งออกได้เป็นระดับใหญ่ๆ 3 ระดับคือ

1. การสงวน (Preservation) เป็นการปล่อยให้ทรัพยากรสัตว์ป่าในพื้นที่เป็นไปตามระบบธรรมชาติโดยที่มนุษย์ไม่ต้องเข้าไปยุ่งเกี่ยวใดๆ เลย การจัดการระดับนี้ ใช้เฉพาะพื้นที่บางส่วนในอุทยานแห่งชาติหรือเขตรักษาพันธุ์สัตว์ป่า หลายท่านต้องการให้ประเทศมีนโยบายการจัดการทรัพยากรสัตว์ป่าของชาติเป็นไปในแนวนี้ แต่สิ่งที่จะต้องคำนึงก็คือ ระบบนิเวศที่มนุษย์มิได้เข้าไปแตะต้องเลยก็มิได้หมายความว่า จะมีความมั่นคงไม่เสื่อมคลาย ปัจจัยแวดล้อมต่างๆ ที่มีการเปลี่ยนแปลงตลอดเวลาอาจสร้างความไม่เหมาะสมในถิ่นที่อยู่อาศัยของสัตว์บางชนิดหรือส่วนใหญ่ได้ แม้แต่ประชากรของสัตว์ป่าเองก็มีการเปลี่ยนแปลงตลอดเวลาหากมากเกินไปอาจก่อความไม่เหมาะสมจนทำลายตัวเองให้หมดไปได้ ฉะนั้นการใช้แนวทางการสงวนในการจัดการสัตว์ป่าจำเป็นต้องมีดุลพินิจที่รอบคอบ

2. การอนุรักษ์ (conservation) เป็นความพยายามจัดการทรัพยากรสัตว์ป่าเพื่อให้ประโยชน์อย่างชาญฉลาด รูปแบบของการจัดการในแนวนี้มีตั้งแต่การเข้าไปปฏิบัติการในเชิงวิชาการอย่างเข้มข้น เช่นการเปลี่ยนแปลงสภาพถิ่นที่อาศัยเพื่อเพิ่มประสิทธิภาพในด้านต่างๆ การ

เพิ่มประชากรขึ้นโดยการปล่อยกลับเข้าสู่ธรรมชาติเพื่อเพิ่มประสิทธิภาพในด้านต่างๆ การเพิ่มประชากรขึ้นโดยการปล่อยกลับเข้าสู่ธรรมชาติเพื่อเพิ่มหรือรักษาสายพันธุ์เป็นต้น อย่างไรก็ตามเป้าหมายหลักของการจัดการตามแนวอนุรักษ์อยู่ที่จะสามารถรักษาทรัพยากรสัตว์ป่าที่มีอยู่ในปัจจุบันให้คงความอุดมสมบูรณ์ต่อไปถึงรุ่นลูกหลานในอนาคต

3. การจัดการอย่างเข้มแข็ง (active management) เป็นการจัดการทรัพยากรสัตว์ป่าที่มีอยู่สามแนวใหญ่ๆ คือ

- 1) เพื่อที่จะเพิ่มขนาดของประชากรสัตว์ป่า
- 2) เพื่อที่จะเอาประชากรบางส่วนออกจากประชากรส่วนรวมโดยพื้นฐานที่ว่าจะต้องจับออกตามหลักการของการใช้ประโยชน์อย่างยั่งยืนคือ ผลที่ได้จะต้องคงที่และยั่งยืนตลอดไป ซึ่งจำเป็นต้องเหลือประชากรส่วนหนึ่งให้คงอยู่และเพิ่มพูนกลับขึ้นมาทดแทน
- 3) เพื่อที่จะคงสภาพหรือขนาดของประชากรไว้ที่ระดับหนึ่ง หรือลดประชากรลงเพื่อให้เหมาะสมกับเหตุการณ์ (Anderson, 1985) อ้างใน อุทิศ ภูฏินทร์, 2537:9)

การพัฒนานโยบายทรัพยากรสัตว์ป่าในประเทศไทย (principle of natural resource conservation management)

คณะวนศาสตร์ (2530) อ้างใน อุทิศ ภูฏินทร์ (2537:4) กล่าวถึงการพัฒนาเกี่ยวกับนโยบายการอนุรักษ์ทรัพยากรสัตว์ป่าในประเทศไทยว่าในขั้นต้น คล้ายคลึงกับประเทศอื่นๆ คือ ตอนแรกคงปล่อยให้ราษฎรมีการใช้อย่างเสรี ในสมัยสุโขทัย (พ.ศ. 1782-1891) ได้เริ่มต้นเกี่ยวกับการคุ้มครองช้างป่า เนื่องจากช้างป่าเป็นปัจจัยสำคัญที่นำมาฝึกเป็นช้างเลี้ยงและฝึกใช้งานในด้านต่างๆ เช่น การขนส่ง ชักลากไม้ใช้ราชพิธี และทำสงคราม โดยเฉพาะช้างเผือกถือว่าเป็นช้างคู่บารมีของกษัตริย์ ต้องนำขึ้นถวาย ด้วยเหตุนี้การจับช้างป่ามาเลี้ยงจึงมีการควบคุมจำนวนมาตั้งแต่สมัยนั้น อย่างไรก็ตามช้างป่าส่วนใหญ่ก็ถูกจับออกมาก่อนช้างมาก แต่เนื่องจากยังมีพื้นที่ป่าอยู่มากและประชากรมนุษย์ยังน้อยอยู่จึงไม่เกิดปัญหา นโยบายเกี่ยวกับการใช้ประโยชน์ทรัพยากรดังกล่าวนี้ดำเนินมาจนถึงสมัยอยุธยา ธนบุรี และสมัยต้นของกรุงรัตนโกสินทร์ แต่เนื่องจากกฎระเบียบก่อนช้างหย่อนยานและการขยายที่ทำกินแย่งชิงถิ่นที่อยู่อาศัยของสัตว์ป่า ฉะนั้นแม้แต่ช้างป่าที่ได้มีกฎเกณฑ์ในการจับแล้วก็ตาม ก็ลดประชากรลงจนน่าเป็นห่วง (คณะวนศาสตร์, 2530)

สมัยสมเด็จพระจุลจอมเกล้าเจ้าอยู่หัว รัชกาลที่ 5 แห่งกรุงรัตนโกสินทร์ ได้มีการเคลื่อนไหวด้านการอนุรักษ์ขึ้นอีกครั้ง มีการกำหนดนโยบาย ออกพระราชบัญญัติและจัดตั้งองค์การบริหารนิคมงานด้านป่าไม้ขึ้น คือได้จัดตั้งกรมป่าไม้ ในปี พ.ศ. 2439 และในปี พ.ศ. 2443 ก็ประกาศใช้พระราชบัญญัติว่าด้วยการรักษาช้าง ร.ศ.119 (พ.ศ. 2443) แต่พระราชบัญญัตินี้มิได้ครอบคลุมการอนุรักษ์ถิ่นที่อยู่อาศัยของสัตว์ป่าแต่อย่างใด พร้อมทั้งมิได้กล่าวถึงแนวทางการจัดการไว้ พระราชบัญญัตินี้ได้ปรับปรุงใหม่ในปี พ.ศ.2464 เรียกว่า พระราชบัญญัติสำหรับรักษาช้างป่า พ.ศ.2464 และมาปรับปรุงอีกครั้งหนึ่งในปี พ.ศ. 2503

นโยบายในด้านแหล่งที่อยู่อาศัยของสัตว์ป่า ในช่วงแรกมิได้กระทำโดยตรงแต่ก็มีการอนุรักษ์ป่าไม้ซึ่งเป็นที่อยู่อาศัยโดยพระราชบัญญัติรักษาป่า และพระราชบัญญัติป่าสงวนแห่งชาติ (2481) และในปี พ.ศ.2485 ก็มีการประกาศพื้นที่ป่าสงวนแห่งชาติขึ้นหลายแห่งด้วยกัน กรมป่าไม้ในยุคนั้นได้พยายามสงวนและรักษาพื้นที่ป่าที่มีสภาพพิพาทคั่นงดงาม น้ำตก ลำธาร ถ้ำ และบริเวณที่มีสภาพป่าสมบูรณ์ให้เป็นแหล่งที่อยู่อาศัยของสัตว์ป่าและเป็นแหล่งพักผ่อนหย่อนใจของประชาชนทั่วไป โดยประกาศเป็นวนอุทยานเช่น ภูกระดึง แต่ก็มิได้มีกฎหมายรองรับ ความก้าวหน้าของงานจึงไม่สมบูรณ์เท่าที่ควร และอิทธิพลจากสงครามโลกครั้งที่ 2 เข้ามามีบทบาทจึงทำให้ป่าไม้หมดไปเป็นจำนวนมาก

หลังสงครามโลกครั้งที่ 2 สิ้นสุดลง ประชากรของประเทศเพิ่มขึ้นอย่างรวดเร็ว การบีบบังคับทางเศรษฐกิจมีมาก การทำลายป่าและสัตว์ป่ารุนแรงยิ่งขึ้น ผนวกกับการพัฒนาทางด้านเครื่องมือและการเข้าสู่ป่ามีความคล่องตัวสูง ป่าและถิ่นที่อยู่อาศัยของสัตว์ป่าถูกเปลี่ยนแปลงเป็นชุมชนและพื้นที่เกษตร ป่าเสื่อมโทรมขยายตัวกว้างขึ้น สัตว์ป่าหลายชนิดตกอยู่ในสภาพที่กำลังจะสูญพันธุ์ และบางชนิดคาดว่าสูญพันธุ์ไปแล้ว ด้วยความตั้งใจของกรมป่าไม้ และแรงผลักดันจากกลุ่มคนที่เห็นความสำคัญของป่าไม้และสัตว์ป่าจึงทำให้รัฐบาลหันมาสนใจทรัพยากรทั้งสองนี้และสร้างนโยบายด้านการจัดการในเชิงอนุรักษ์ขึ้น

ในปี พ.ศ. 2501 จอมพลสฤษดิ์ ธนะรัชต์ นายกรัฐมนตรีสมัยนั้นมองเห็นความสำคัญของการอนุรักษ์ธรรมชาติ จึงมีบัญชาและเร่งรัดให้กระทรวงเกษตรกรรมและกระทรวงมหาดไทย ดำเนินการจัดตั้งอุทยานแห่งชาติ และพื้นที่อนุรักษ์สัตว์ป่า พร้อมทั้งร่างกฎหมายรองรับด้วย ในที่สุดประเทศไทยก็มีพระราชบัญญัติที่เกี่ยวกับการอนุรักษ์ธรรมชาติขึ้นคือ พระราชบัญญัติสงวนและคุ้มครองสัตว์ป่า พ.ศ. 2503 รัฐบาลได้แสดงนโยบายอย่างชัดเจนในการจัดการทรัพยากรสัตว์ป่าของ

ชาติ คือ เน้นสงวนสัตว์ป่าที่หายากไว้ ทำการคุ้มครองสัตว์ป่าที่ยังมีมากพอควรและให้ใช้ประโยชน์ สัตว์ป่าที่ราษฎรเคยใช้อยู่แต่ต้องอยู่ในหลักเกณฑ์และระเบียบในขณะเดียวกันก็ยังคงยอมให้ใช้ ประโยชน์อย่างเสรีกับสัตว์ป่าบางอย่างที่มีได้อาศัยอยู่บนที่อนุรักษ์ด้วย นอกจากนี้ยังเน้นการอนุรักษ์ ถิ่นที่อยู่อาศัยของสัตว์ป่า โดยกำหนดให้มีเขตรักษาพันธุ์สัตว์ป่า เขตห้ามล่าสัตว์ป่าและอุทยาน แห่งชาติขึ้นเพื่อเป็นที่อยู่อาศัยอันปลอดภัยแก่สัตว์ป่า นับตั้งแต่ปี พ.ศ. 2503 เป็นต้นมา รัฐบาลก็ได้ ดำเนินการตามนโยบายนี้ต่อเนื่องกันมาโดยตลอด พื้นที่อนุรักษ์สัตว์ป่าได้เพิ่มขึ้นอย่างรวดเร็ว ความสำคัญของการอนุรักษ์ป่าไม้และสัตว์ป่า เป็นนโยบายสำคัญอยู่ในแผนพัฒนาการเศรษฐกิจ และสังคมแห่งชาติตลอดมา

ในช่วงปี พ.ศ. 2530 เป็นต้นมา การอนุรักษ์สัตว์ป่าในประเทศได้รับอิทธิพลกดดัน จากองค์กรระหว่างประเทศมากขึ้น โดยเฉพาะจากอนุสัญญาว่าด้วยการค้าระหว่างประเทศซึ่งเกี่ยว กับทรัพยากรสัตว์ป่าในประเทศ นอกจากนี้ยังมีองค์กรเอกชนภายในประเทศที่เกี่ยวกับการอนุรักษ์ สัตว์ป่าได้เรียกร้องให้รัฐบาลกระทำการเพื่อให้เกิดความเชื่อมั่นได้ว่าประเทศไทยมีนโยบายเกี่ยวกับ ทรัพยากรนี้ที่มั่นคงและเป็นไปในเชิงอนุรักษ์ ด้วยเหตุนี้ รัฐบาลได้ทำการปรับปรุงนโยบายการ จัดการทรัพยากรสัตว์ป่าของชาติขึ้นใหม่ให้สอดคล้องกับความต้องการของประเทศอื่นๆ โดยการ ปรับปรุงพระราชบัญญัติสงวนและคุ้มครองสัตว์ป่าเดิม เพิ่มมาตรการบางอย่างที่ยังมีข้อบกพร่อง อยู่และประกาศเป็นพระราชบัญญัติสงวนและคุ้มครองสัตว์ป่าขึ้นในปี พ.ศ. 2535 เรียกว่า “พระ ราชบัญญัติสงวนและคุ้มครองสัตว์ป่า พ.ศ. 2535” ในพระราชบัญญัติฉบับนี้ได้เน้นการควบคุม การล่าสัตว์ป่าเข้มข้นยิ่งขึ้น โดยตัดสัตว์ป่าคุ้มครองประเภทที่ 2 ออกไป คงไว้แต่สัตว์ป่าสงวน และสัตว์ป่าคุ้มครอง ซึ่งไม่สามารถอนุญาตให้ล่าเป็นเกมสกีฬาหรือเพื่อเศรษฐกิจ แต่มุ่งให้ใช้ ประโยชน์ในด้านการเพาะเลี้ยงสัตว์ป่าและสวนสัตว์ (กรมป่าไม้, 2536) อ่างใน อุทิศ ฎฎอินทร์ (2537:7)

ในช่วงแผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติฉบับที่ 6 ได้กำหนดนโยบายไว้ว่าจะ ทำการอนุรักษ์พื้นที่ป่าไม้ไว้เป็นป่าอนุรักษ์คือ อุทยานแห่งชาติและเขตรักษาพันธุ์สัตว์ป่าประมาณ ร้อยละ 15 ของพื้นที่ประเทศ และเป็นป่าเศรษฐกิจเพื่อผลิตไม้ใช้สอยอีกร้อยละ 25 ของพื้นที่ ประเทศ นอกจากนั้นในแผนพัฒนาฉบับนี้ยังตั้งเป้าหมายที่จะปรับปรุงการบริหารพื้นที่อนุรักษ์โดย เฉพาะอุทยานแห่งชาติและเขตรักษาพันธุ์สัตว์ป่าให้มีประสิทธิภาพยิ่งขึ้น โดยกำหนดให้มีการจัดทำ แผนการจัดการแม่บทของพื้นที่อนุรักษ์ทั้งหมด 23 แห่ง เป็นอุทยานแห่งชาติ 16 แห่ง และเขต

รักษาพันธุ์สัตว์ป่า 7 แห่ง นอกจากนี้ยังได้เน้นการเพาะเลี้ยงสัตว์ป่าที่หายากเพื่อปล่อยคืนสู่ธรรมชาติ และทำการวิจัยทางด้านสัตว์ป่า

ต่อมาในแผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติฉบับที่ 7 รัฐบาลได้เห็นความสำคัญของการอนุรักษ์ป่าไม้และสัตว์ป่ามากยิ่งขึ้น จึงได้กำหนดให้มีป่าอนุรักษ์เพิ่มขึ้นเป็นร้อยละ 25 ของพื้นที่ประเทศและยังกำหนดให้จัดทำแผนแม่บทของพื้นที่อุทยานแห่งชาติและเขตรักษาพันธุ์สัตว์ป่าเพิ่มขึ้นอีก นอกจากนี้นโยบายของรัฐในด้านการจัดการสัตว์ป่ายังมีแนวโน้มที่จะให้องค์กรเอกชนเข้ามาร่วมด้วย

พื้นที่อนุรักษ์สัตว์ป่า

พื้นที่อนุรักษ์สัตว์ป่า โดยแท้จริงแล้วในประเทศไทยได้กำหนดไว้ ตามพระราชบัญญัติสงวนและคุ้มครองสัตว์ป่า พ.ศ. 2535 มีอยู่หลายรูปแบบแต่ละรูปแบบมีข้อกำหนดกฎเกณฑ์ในการจัดตั้งวิธีการจัดตั้งและกฎข้อบังคับแตกต่างกันไปตามความเหมาะสม ซึ่งวิวัฒนาการ (2538:47) และอุทิศ กฎอินทร์ (2537:3-4) ได้สรุปแบบของพื้นที่อนุรักษ์สัตว์ป่าเป็นประเภทต่างๆ ได้ดังนี้

1. เขตรักษาพันธุ์สัตว์ป่า (wildlife sanctuary) จัดตั้งขึ้นตาม พระราชบัญญัติสงวนและคุ้มครองสัตว์ป่า พ.ศ. 2535 ตามมาตรา 33 ซึ่งมีใจความว่า "เมื่อคณะรัฐมนตรีเห็นสมควรกำหนดบริเวณที่ดินแห่งใดให้เป็นที่อยู่อาศัยของสัตว์ป่า โดยปลอดภัยเพื่อรักษาไว้ซึ่งพันธุ์สัตว์ป่า ก็กระทำได้โดยตราเป็นพระราชกฤษฎีกา และให้มีแผนที่แสดงแนวเขตแห่งบริเวณที่กำหนดนั้นแนบท้ายพระราชกฤษฎีกาด้วย บริเวณที่กำหนดนี้เรียกว่า "เขตรักษาพันธุ์สัตว์ป่า" ที่ดินที่กำหนดให้เป็นเขตรักษาพันธุ์สัตว์ป่านั้น จะต้องเป็นที่ดินที่มีได้อยู่ในกรรมสิทธิ์ หรือสิทธิครอบครองตามประมวลกฎหมายที่ดินของบุคคลใดซึ่งมิใช่ทบวงการเมือง" ตั้งแต่มาตรา 34 จน ถึงมาตรา 40 กล่าวถึงแนวทางการจัดตั้ง ป้องกันและรักษาเขตรักษาพันธุ์สัตว์ป่า ปัจจุบันประเทศไทยได้จัดตั้งเขตรักษาพันธุ์สัตว์ป่าไปแล้ว 44 แห่ง รวมพื้นที่ทั้งหมด 19,880,837 (ส่วนอนุรักษ์สัตว์ป่า, 2540: 2)

2. เขตห้ามล่าสัตว์ป่า (non-hunting area) ตามมาตรา 42 ของพระราชบัญญัติสงวนและคุ้มครองสัตว์ป่า พ.ศ. 2535 กล่าวว่า "บริเวณสถานที่ที่ใช้ในราชการหรือใช้เพื่อสาธารณประโยชน์หรือประชาชนใช้ประโยชน์ร่วมกันแห่งใด รัฐมนตรีโดยความเห็นชอบของคณะ

กรรมการ จะกำหนดให้เป็นเขตห้ามล่าสัตว์ป่าชนิดหรือประเภทใดก็ได้ โดยประกาศในราชกิจจานุเบกษา”

เมื่อได้มีประกาศของรัฐมนตรีกำหนดเขตห้ามล่าสัตว์ป่าชนิดหรือประเภทใดแล้วห้ามมิให้ผู้ใดกระทำการดังต่อไปนี้

- 1) ล่าสัตว์ป่าชนิดหรือประเภทนั้น
- 2) เก็บหรือทำอันตรายแก่รังของสัตว์ซึ่งห้ามมิให้ล่า
- 3) ยึดถือครอบครองที่ดิน หรือตัดโค่น แผ้วถาง เผา ทำลายต้นไม้ หรือพฤษชาติอื่น หรือขุดแร่ ดิน หิน หรือเลี้ยงสัตว์ หรือเปลี่ยนแปลงทางน้ำ หรือทำให้น้ำในลำธาร ลำห้วย หนองบึง ท่วมทัน เหือดแห้ง เป็นพิษ หรือเป็นอันตรายต่อสัตว์ป่า เว้นแต่ได้รับอนุญาตเป็นหนังสือจากอธิบดี หรือเมื่ออธิบดีได้ประกาศอนุญาตไว้เป็นคราวๆ ในเขตห้ามล่าแห่งหนึ่งแห่งใด โดยเฉพาะ

ในกรณีที่พนักงานเจ้าหน้าที่หรือเจ้าพนักงานอื่นใด มีความจำเป็นต้องปฏิบัติตามกฎหมาย หรือปฏิบัติการเพื่อประโยชน์ในการศึกษาหรือวิจัยทางวิชาการในเขตห้ามล่าสัตว์ป่า พนักงานเจ้าหน้าที่ หรือเจ้าพนักงานนั้นต้องปฏิบัติตามระเบียบที่อธิบดีกำหนด โดยความเห็นชอบของคณะกรรมการ “(ราชกิจจานุเบกษา, 2535)” ปัจจุบันรัฐบาลได้ประกาศพื้นที่เป็นเขตห้ามล่าสัตว์ป่าไปแล้วมากกว่า 40 แห่ง

3. พื้นที่ทางศาสนาและสถานที่ราชการ ในมาตราที่ 41 แห่งพระราชบัญญัติสงวนและคุ้มครองสัตว์ป่า พ.ศ. 2535 ได้กำหนดไว้ว่า “ห้ามมิให้ผู้ใดล่าสัตว์ป่า ไม่ว่าจะเป็นสัตว์ป่าสงวนหรือสัตว์ป่าคุ้มครอง หรือมิใช่ หรือเก็บหรือทำอันตรายแก่รังของสัตว์ป่า ในบริเวณวัดหรือในบริเวณสถานที่ที่จัดไว้เพื่อประชาชนใช้เป็นที่ประกอบพิธีกรรมทางศาสนา”

นอกจากพื้นที่ดังกล่าวนี้แล้ว ยังมีพื้นที่อนุรักษ์ในรูปแบบอื่นที่กำหนดขึ้นโดยพระราชบัญญัติฉบับอื่น ที่มีลักษณะโดยตรงส่วนหนึ่งเพื่ออนุรักษ์สัตว์ป่า เช่น อุทยานแห่งชาติเป็นต้น พื้นที่บางชนิดอาศัยพระราชบัญญัติป่าสงวนแห่งชาติเป็นการป้องกันไว้ เช่น วนอุทยาน พื้นที่สงวนชีวลัย ศูนย์ศึกษาธรรมชาติและสัตว์ป่าเป็นต้น

วัตถุประสงค์การจัดตั้งเขตรักษาพันธุ์สัตว์ป่า

การจัดตั้งเขตรักษาพันธุ์สัตว์ป่าของประเทศโดยทั่วไปมีวัตถุประสงค์หลักที่การอนุรักษ์ทรัพยากรสัตว์ป่าซึ่งอาศัยประจำอยู่ในพื้นที่นั้นๆ และที่จะโยกย้ายเข้ามาอาศัยใหม่ตลอดไป หรือโยกย้ายเข้ามาพักพิงชั่วคราวในบางช่วงฤดูกาลหรือบางเวลาเพื่อให้สัตว์ป่าเหล่านี้ได้อาศัยอยู่อย่างเป็นสุขสมบูรณ์ สามารถแพร่ขยายพันธุ์เพื่อการดำรงพันธุ์และแพร่กระจายเข้าไปสู่พื้นที่ข้างเคียงหรือพื้นที่ส่วนอื่นของประเทศ การอนุรักษ์สัตว์ป่าถือว่าเป็นนโยบายระดับโลกในอันที่จะเก็บรักษาสิ่งมีชีวิตต่างๆ ในโลกเอาไว้ นอกเหนือจากการเก็บรักษาสายพันธุ์เพื่อปรับปรุงพันธุ์สัตว์เลี้ยงและเพื่อเศรษฐกิจโดยตรงแล้ว การอนุรักษ์สัตว์ปายังมุ่งหวังด้านจิตใจ วิชาการ ความสมดุลทางธรรมชาติ และระบบนิเวศ และในฐานะที่สัตว์ป่าทุกชนิดเป็นสิ่งมีชีวิตอันเป็นเพื่อนร่วมโลกของมนุษย์ควรมีสถานะที่สมควรที่จะดำรงชีพอยู่ในโลกด้วยเพื่อให้บรรลุตามเป็นหมายดังกล่าวนี้ รัฐบาลได้ใช้วิธีการต่างๆ เพื่ออนุรักษ์สัตว์ป่าไว้ เช่นการออกกฎหมายควบคุมการค้าทำลายสัตว์ป่า การป้องกันถิ่นที่อยู่อาศัยของสัตว์ป่าในรูปแบบต่างๆ การจัดตั้งเขตรักษาพันธุ์สัตว์ป่าขึ้นจึงเป็นการตอบสนองต่อนโยบายและวัตถุประสงค์ดังกล่าว อย่างไรก็ตาม รัฐบาลยังมุ่งหวังผลประโยชน์ในด้านอื่นๆ ด้วยโดย อุทิศ กฏอินทร์ (2537:5-6) ได้อธิบายวัตถุประสงค์อื่นๆ ของการจัดตั้งเขตรักษาพันธุ์สัตว์ป่า ดังนี้

- การอนุรักษ์พันธุ์พืชและสังคมพืชของโลกไว้ เขตรักษาพันธุ์สัตว์ป่าต่างๆ มักประกอบด้วยสังคมพืชที่สำคัญหลายสังคมด้วยกัน บางสังคมพืชยังประกอบด้วยพันธุ์ไม้มีนานาชนิดที่เป็นไม้ท้องถิ่น ไม่ปรากฏในส่วนของโลกแห่งอื่นๆ บางชนิดเป็นพันธุ์ไม้ที่มีคุณค่าทางเศรษฐกิจในด้านการปรับปรุงพันธุ์กรรมของพืชเกษตร ด้านเภสัชกรรม อาหาร สัตว์เลี้ยง เป็นต้น
- การอนุรักษ์น้ำ ในประเทศแถบร้อน ป่าไม้ นับได้ว่ามีบทบาทอย่างยิ่งต่อการควบคุมการไหลของน้ำในลำห้วยลำธารและแม่น้ำ ป่านอกจากช่วยให้น้ำซึมลงดินได้มากแล้วยังชะลอการไหลให้ช้าลง ทำให้ลำห้วยลำธารมีน้ำไหลตลอดปี โดยเฉพาะในช่วงฤดูแล้งที่มีความต้องการน้ำมาก การอนุรักษ์ป่าในเขตรักษาพันธุ์สัตว์ป่า จึงมีผลดีอย่างยิ่งต่อประเทศส่วนรวม
- การอนุรักษ์แหล่งความงามตามธรรมชาติเพื่อการนันทนาการ เนื่องจากการเพิ่มของประชากรและระบบเศรษฐกิจแผนใหม่ ทำให้พื้นที่ทางธรรมชาติโดยเฉพาะป่าไม้ถูกทำลายลงเป็นจำนวนมาก เปลี่ยนเป็นสังคมเมืองที่จอแจและสับสน ประชาชนต้องทรมานกับการทำงานมากขึ้น ก่อให้เกิดความเครียดและต้องการแหล่งพักผ่อนทางธรรมชาติมากขึ้นด้วย เขตรักษาพันธุ์สัตว์

ป่าเป็นพื้นที่ส่วนหนึ่งที่จะตอบสนองปัญหานี้ได้ โดยดำเนินการในรูปแบบของศูนย์ศึกษารวมชาติ และสัตว์ป่า นอกจากนี้การท่องเที่ยวยังก่อให้เกิดรายได้แก่ประชาชนในชนบทด้วย

- การอนุรักษ์ป่าในเขตรักษาพันธุ์สัตว์ป่ามีผลต่อการป้องกันภัยธรรมชาติ และก่อความสมดุลในระบบนิเวศ เขตรักษาพันธุ์สัตว์ป่ามักปกคลุมพื้นที่ป่าธรรมชาติที่สมบูรณ์ จึงมีผลต่อการป้องกันการกัดเซาะผิวดินที่จะลงมาทับถมพื้นที่เกษตรกรรม ชะลอกำลังลมพายุที่พัดผ่านตัวเมืองหรือชุมชน ลดภัยแล้งเนื่องจากการแห้งโหดของน้ำในลำห้วยลำธารตลอดปี ป่ามีส่วนสำคัญยิ่งต่อการยกระดับน้ำใต้ดิน ป่าที่ต่อเนื่องกันเป็นผืนใหญ่ช่วยให้ฝนตกถูกต้องตามฤดูกาล มีแมลงและสัตว์ป่าช่วยผสมเกสร กระจายเมล็ด ทำให้ระบบนิเวศเกิดความสมดุลอยู่ในสภาพสังคมถาวรที่ดี ป้องกันการระบาดของโรคพืช และเสริมสร้างความงามให้บ้านเมือง

- การอนุรักษ์แหล่งธรรมชาติไว้เพื่อการศึกษาและวิจัย ในปัจจุบันแหล่งธรรมชาติและสัตว์ป่าในทุกส่วนของโลกได้ถูกทำลายลงอย่างหนัก ทำให้ขาดแหล่งศึกษาและวิจัยทางด้านนิเวศวิทยาและธรรมชาติวิทยา การอนุรักษ์พื้นที่ในรูปแบบของเขตรักษาพันธุ์สัตว์ป่าก่อให้เกิดโอกาสทางการศึกษาดังกล่าวและยังมีประโยชน์ต่อการศึกษาในสายอื่นๆด้วย

สำหรับหลักการสำคัญในการพิจารณาเลือกพื้นที่เพื่อจัดตั้งเขตรักษาพันธุ์สัตว์ป่านั้น ฝ่ายพัฒนาและส่งเสริมการอนุรักษ์สัตว์ป่า (2539:3) มีความเห็นสอดคล้องกับ ทวี หนูทอง (2538:249) ว่าพื้นที่เขตรักษาพันธุ์สัตว์ป่าควรมีลักษณะดังนี้

1. เป็นบริเวณที่มีสัตว์ป่าชุกชุมและมีสัตว์ป่าชนิดที่หายาก หรือกำลังจะสูญพันธุ์อาศัยอยู่
2. เป็นบริเวณที่มีแหล่งน้ำแหล่งอาหารและที่หลบภัยของสัตว์ป่าอย่างเพียงพอ
3. เป็นบริเวณที่อยู่ห่างจากชุมชนพอสมควร
4. มีสภาพป่าหลายลักษณะอยู่ในผืนเดียวกัน เป็นต้นว่า มีทั้งป่าดิบ ป่าโปร่ง ป่าไผ่ ป่าพรุ ทุ่งหญ้า ฯลฯ ซึ่งจะทำให้มีความหลากหลาย (diversity) และมีสัตว์ป่าหลายชนิด
5. จะต้องเป็นพื้นที่ที่ไม่อยู่ในกรรมสิทธิ์ หรือครอบครองโดยชอบด้วยกฎหมายของบุคคลใดซึ่งมิใช่ทบวงกรมเมือง

ประโยชน์ที่ได้รับจากการจัดตั้งเขตรักษาพันธุ์สัตว์ป่า สรุปได้ดังนี้

1. เป็นการป้องกันมิให้สัตว์ป่าที่มียาน้อยและหาได้ยากต้องสูญพันธุ์ไป
2. สัตว์ป่าที่อยู่ในเขตรักษาพันธุ์สัตว์ป่าจะได้รับการคุ้มครองและป้องกันมิให้ถูกล่าทำลาย ทำให้สัตว์เหล่านี้ได้มีโอกาสสืบพันธุ์และเพิ่มจำนวนมากขึ้น สัตว์ป่าที่เพิ่มขึ้นนี้จะได้มีโอกาสกระจายเข้าไปในป่าบริเวณใกล้เคียง
3. บรรดาต้นไม้ พรรณไม้ทุกชนิด ตลอดจนสภาพของต้นน้ำลำธาร ดิน หินและสภาพแวดล้อมอื่นๆ ที่อยู่ภายในเขตรักษาพันธุ์สัตว์ป่า ได้รับการคุ้มครองป้องกันเป็นอย่างดีทำให้ป่าไม้และต้นน้ำลำธารคงอยู่เพื่อช่วยหล่อเลี้ยงแม่น้ำสายต่างๆ ให้มีน้ำไหลตลอดปีและยังช่วยป้องกันมิให้เกิดอุทกภัยที่รุนแรงอีกด้วย
4. เขตรักษาพันธุ์สัตว์ป่า เปรียบเทียบเสมือนห้องทดลองค้นคว้าทางวิชาการขนาดใหญ่สำหรับศึกษาค้นคว้าทางวิทยาศาสตร์แขนงต่างๆ โดยเฉพาะสาขาชีววิทยาและสาขาสิ่งแวดล้อม
5. สัตว์ป่าชนิดต่างๆ และทัศนียภาพสวยงามภายในเขตรักษาพันธุ์สัตว์ป่าจะเป็นสิ่งดึงดูดให้นักทัศนศาสตร์ทั้งชาวไทยและชาวต่างประเทศเข้าไปเที่ยวชม เป็นการช่วยส่งเสริมอุตสาหกรรมท่องเที่ยวกว้างขวางยิ่งขึ้น และยังทำให้ประชาชนในท้องถิ่นนั้นมีรายได้อีกด้วย

หน้าที่ของเขตรักษาพันธุ์สัตว์ป่า

จากตารางเปรียบเทียบการปรับปรุงการแบ่งงานภายในส่วนอนุรักษ์สัตว์ป่ากรมป่าไม้ (พระราชกฤษฎีกาแบ่งส่วนราชการกรมป่าไม้, 2535: 4-7) ได้ระบุหน้าที่และความรับผิดชอบของเขตรักษาพันธุ์สัตว์ป่าได้ดังนี้

1. ควบคุมและจัดการพื้นที่เขตรักษาพันธุ์สัตว์ป่า
2. ป้องกันและปราบปรามผู้กระทำความผิดให้เป็นไปตามพระราชบัญญัติสงวนและคุ้มครองสัตว์ป่า พ.ศ. 2535
3. แก้ไขปัญหา การบุกรุกยึดครองพื้นที่เขตรักษาพันธุ์สัตว์ป่า
4. สำรวจพันธุ์พืช ในพื้นที่เขตรักษาพันธุ์สัตว์ป่า

5. สํารวจสภาพแวดล้อม พื้นที่อยู่อาศัยและปัจจัยที่จําเป็นสำหรับการดำรงชีวิตของ สัตว์ป่า รวมทั้งการควบคุมประชากรสัตว์ป่าให้เหมาะสมกับความสามารถในการรองรับของพื้นที่ ดำเนินการรักษาและปรับปรุง สภาพแออัดให้เหมาะสมกับการดำรงชีวิตของสัตว์ป่า

6. ประสานงานการวิจัยและงานวิชาการอื่นๆ ที่มีขึ้นในเขตรักษาพันธุ์สัตว์ป่ากับ ภาครัฐและเอกชนทั้งในและต่างประเทศ

7. ประชาสัมพันธ์เผยแพร่ฝึกอบรม และให้ความรู้ด้านการอนุรักษ์ทรัพยากรสัตว์ป่า และป่าไม้แก่ประชาชนรอบๆ พื้นที่เขตรักษาพันธุ์สัตว์ป่า

8. จัดทำระบบการสื่อความหมายธรรมชาติในพื้นที่เขตรักษาพันธุ์สัตว์ป่า

แนวทางการปฏิบัติงานในพื้นที่เขตรักษาพันธุ์สัตว์ป่า

เพื่อให้การปฏิบัติงานในเขตรักษาพันธุ์สัตว์ป่ามีระบบและสามารถดำเนินการไปได้ อย่างมีประสิทธิภาพเกิดผลสำเร็จของงานตามเป้าหมายที่รัฐบาลกำหนดไว้ และเพื่อปฏิบัติ ตามพระราชกฤษฎีกาแบ่งส่วนราชการกรมป่าไม้ พ.ศ. 2535 (2535:4) ส่วนอนุรักษ์สัตว์ป่า สำนักอนุรักษ์ทรัพยากรธรรมชาติ กรมป่าไม้ จึงได้แบ่งการปฏิบัติงานในพื้นที่เขตรักษาพันธุ์สัตว์ป่า ออกเป็น 4 งานคือ

1. งานป้องกันและปราบปราม
2. งานบริหารและธุรการ
3. งานเผยแพร่และวิชาการ
4. งานบำรุงรักษา

แต่ละงานควบคุมดูแลโดยหัวหน้างานต่างๆ ภายใต้การบังคับบัญชาของหัวหน้าเขต รักษาพันธุ์สัตว์ป่า ซึ่งแต่ละเขตรักษาพันธุ์สัตว์ป่า ขึ้นอยู่กับฝ่ายจัดการเขตรักษาพันธุ์สัตว์ป่าส่วน อนุรักษ์สัตว์ป่า สำนักงานอนุรักษ์ทรัพยากรธรรมชาติ กรมป่าไม้ ตามลำดับ ซึ่งการปฏิบัติงานของ เจ้าหน้าที่เขตรักษาพันธุ์สัตว์ป่า ทั้ง 4 งานดังกล่าวตั้งข้างต้น อุทิศ กุญอินทร์ (2537:16-34) ได้ อธิบายถึงวัตถุประสงค์ และกิจกรรมที่ต้องปฏิบัติของเจ้าหน้าที่เขตรักษาพันธุ์สัตว์ป่าไว้ดังนี้

1. งานป้องกันและปราบปราม

วัตถุประสงค์ (objectives)

การจัดตั้งงานป้องกันและปราบปรามขึ้นในเขตรักษาพันธุ์สัตว์ป่า ก็เพื่อยุติการลักลอบล่า ดัก จับ ทำลายไข่หรือตัวอ่อน หรือก่อการรบกวน หรือสร้างผลกระทบในระยะสั้นและระยะยาวต่อสัตว์ป่าทุกชนิดที่อาศัยอยู่ในเขตรักษาพันธุ์สัตว์ป่าแห่งนั้น ป้องกันการบุกรุกเข้ายึดครองที่ดิน เก็บหาของป่า ปราบปรามและป้องกันการก่อผลกระทบจากภายนอก ให้ความปลอดภัยแก่สัตว์ป่าและมนุษย์ที่เข้ามาใช้พื้นที่ ป้องกันสัตว์ป่ามิให้ออกไปก่อผลกระทบต่อราษฎรดูแลรักษาทรัพยากรสินของทางราชการ ควบคุมไฟป่า และให้ความร่วมมืองานต่างๆ ต่อหน่วยงานราชการทั้งภายในและภายนอกเขตรักษาพันธุ์สัตว์ป่า

กิจกรรมที่ต้องดำเนินการ (activities)

เพื่อให้งานป้องกันและปราบปรามสามารถตอบสนองต่อวัตถุประสงค์ตามที่กำหนดไว้โดยสมบูรณ์ เจ้าหน้าที่เขตรักษาพันธุ์สัตว์ป่าจึงต้องมีการปฏิบัติงานดังนี้

- ควบคุมการปฏิบัติงานด้านการป้องกัน และปราบปรามของหน่วยพิทักษ์ป่าภายในเขตรักษาพันธุ์สัตว์ป่า และควบคุมหน่วยปราบปรามส่วนกลางของเขตรักษาพันธุ์สัตว์ป่า
- ดำเนินการป้องกัน และปราบปรามผู้กระทำความผิดพระราชบัญญัติสงวน และคุ้มครองสัตว์ป่า พ.ศ. 2535 ในพื้นที่เขตรักษาพันธุ์สัตว์ป่า ที่รับผิดชอบและบริเวณเขตกันชนโดยรอบ
- ประสานงานและให้ความร่วมมือในการปราบปรามผู้กระทำความผิดพระราชบัญญัติป่าไม้ และพระราชบัญญัติอื่นๆ กับหน่วยงานภายนอกเพื่อเป็นการอนุรักษ์ทรัพยากรธรรมชาติของประเทศ
- สอบสวนชั้นต้น นำส่งคดีและติดตามผลต่อผู้กระทำความผิดพระราชบัญญัติสงวน และคุ้มครองสัตว์ป่า พ.ศ. 2535 ที่เกิดขึ้นในพื้นที่รับผิดชอบ
- คัดเลือกลูกจ้างชั่วคราวรายวันในส่วนของงานป้องกันและปราบปรามของเขตรักษาพันธุ์สัตว์ป่า
- จัดทำแผนและจัดให้มีการฝึกอบรมพนักงานพิทักษ์ป่า ลูกจ้างชั่วคราวรายวันที่ปฏิบัติหน้าที่พิทักษ์ป่าในเรื่องต่างๆ เช่น การใช้และดูแลอาวุธปืน การใช้แผนที่และเข็มทิศในการเดินทาง ยุทธวิธีในการเข้าจับกุมผู้กระทำความผิด การควบคุมผู้ต้องหา เป็นต้น

- ให้ความปลอดภัยแก่ผู้ที่ได้รับอนุญาตให้เข้ามาใช้พื้นที่เพื่อกิจกรรมต่างๆ
- คุ้มภัยแก่สัตว์ป่าที่เกิดอุบัติเหตุหรือบาดเจ็บจากสาเหตุต่างๆ
- ควบคุมและป้องกันไฟป่าที่เกิดขึ้นในพื้นที่รับผิดชอบและพื้นที่ภายนอก
- ควบคุมดูแลสัตว์ป่ามิให้ออกไปก่อผลกระทบหรือทำอันตรายต่อทรัพย์สิน และชีวิต

ของราษฎรภายนอก

- ดูแลรักษาสิ่งก่อสร้าง วัสดุและครุภัณฑ์ของทางราชการที่อยู่ในความรับผิดชอบ
- ซ่อมบำรุงเส้นทางตรวจการณ์ภายในเขตรักษาพันธุ์สัตว์ป่า ให้สามารถใช้ได้ผลดี

ในทุกๆ ฤดูกาล

- จัดทำแผนปฏิบัติการด้านงานป้องกันและปราบปรามประจำปี
- จัดตั้งงบประมาณด้านงานป้องกันและปราบปรามของเขตรักษาพันธุ์สัตว์ป่า เพื่อนำ

เสนอต่อส่วนอนุรักษ์สัตว์ป่าต่อไป

2. งานบริหารและธุรการ

วัตถุประสงค์ (objectives)

การจัดตั้งงานบริหาร และธุรการของเขตรักษาพันธุ์สัตว์ป่ามีวัตถุประสงค์หลักคือให้ งานด้านต่างๆ ของเขตรักษาพันธุ์สัตว์ป่าสามารถดำเนินการไปอย่างเป็นระเบียบการปฏิบัติงาน ต่างๆ รวมถึงการควบคุมให้เป็นไปตามแผนการจัดการแม่บทที่กำหนดไว้ก่อให้เกิดความต่อเนื่อง ของงานตลอดไปเกิดความคล่องตัวของหน่วยต่างๆ ภายในเขตรักษาพันธุ์สัตว์ป่า และควบคุมการ ใช้งบประมาณของรัฐให้เป็นประโยชน์สูงสุด ประหยัด และมีประสิทธิภาพ ตรงตามเป้าหมาย

กิจกรรมที่ต้องดำเนินการ (activities)

เพื่อให้การปฏิบัติงานด้านบริหารและธุรการของเจ้าหน้าที่เขตรักษาพันธุ์สัตว์ป่าเป็นไป ตามวัตถุประสงค์ที่กำหนด จำเป็นต้องจัดตั้งงานบริหารและธุรการขึ้นโดยแบ่งเป็นหมวดต่างๆ ดังนี้

- ควบคุมการดำเนินงานของเขตรักษาพันธุ์สัตว์ป่าให้เป็นไปตามแผนการจัดการแม่ บทของเขตรักษาพันธุ์สัตว์ป่านั้นๆ ตามที่ได้กำหนดไว้
- จัดทำแผนการปฏิบัติงานในโครงการต่างๆ ที่ได้เสนอไว้ ตามแผนการจัดการแม่บท เขตรักษาพันธุ์สัตว์ป่านั้นๆ

- ควบคุมการปฏิบัติงานและตรวจสอบความก้าวหน้าของงานในโครงการต่างๆ ที่ได้
รับงบประมาณจากรัฐบาลและแหล่งทุนช่วยเหลือภายนอก
- ประสานงานด้านต่างๆ กับหน่วยงานภายนอกทั้งในภาครัฐ องค์กรเอกชนและ
ประชาชนทั่วไป
- ควบคุมการเบิกจ่ายงบประมาณของเขตรักษาพันธุ์สัตว์ป่าให้เป็นไปตามระเบียบ
ปฏิบัติราชการ
- ควบคุมงานสารบรรณและหนังสือราชการของเขตรักษาพันธุ์สัตว์ป่าให้เป็นไปโดย
เรียบร้อย
- จัดหาพัสดุครุภัณฑ์ของเขตรักษาพันธุ์สัตว์ป่า และทำการเบิกจ่ายให้เป็นไปตาม
ระเบียบการปฏิบัติราชการ
- จัดตั้งงบประมาณประจำปีให้สอดคล้องกับแผนงานต่างๆ ที่จัดตั้งขึ้นในเขตรักษา
พันธุ์สัตว์ป่า
- ประสานงานโครงการพื้นที่แนวกันชนกับหน่วยงานต่างๆ ที่เกี่ยวข้อง

3. งานเผยแพร่และวิชาการ

วัตถุประสงค์(objectives)

งานด้านการเผยแพร่และวิชาการของเขตรักษาพันธุ์สัตว์ป่า จัดตั้งขึ้นโดยมีวัตถุประสงค์หลักคือ เพื่อให้ประชาชนทุกระดับและนานาชาติได้ทราบถึงคุณค่าของเขตรักษาพันธุ์สัตว์ป่านั้นๆ และให้ความร่วมมือในการอนุรักษ์ บริการความรู้ความเข้าใจแก่ประชาชนทั่วไปและนักวิชาการที่ต้องการเข้ามาศึกษาในพื้นที่ รวบรวมข้อมูลทางวิชาการและทางด้านสังคมภายในเขตรักษาพันธุ์สัตว์ป่าและโดยรอบเพื่อการวางแผนการจัดการและพัฒนาการบริหารงานในพื้นที่ อาศัยเทคนิคทางวิชาการในการปรับปรุงถิ่นที่อยู่อาศัย และประชากรสัตว์ป่าเพื่อหยุดยั้งประชาชนในท้องถิ่นโดยรอบมิให้บุกรุกทำลายพื้นที่โดยกลวิธีทางด้านประชาสัมพันธ์ และเพื่อประสานงานด้านการส่งเสริมเผยแพร่ทางด้านอนุรักษ์ธรรมชาติและสัตว์ป่ากับหน่วยงานอื่นๆ ของรัฐและเอกชน

กิจกรรมที่ต้องดำเนินการ (activities)

เพื่อให้งานเผยแพร่ และวิชาการของเจ้าหน้าที่เขตรักษาพันธุ์สัตว์ป่าสามารถดำเนินงานไปตามวัตถุประสงค์ดังกล่าว จึงจำเป็นต้องมีกิจกรรมต่างๆ ดังนี้

- จัดตั้งงานเผยแพร่ และวิชาการขึ้นในเขตรักษาพันธุ์สัตว์ป่า เพื่อบริหารงานด้านส่งเสริมเผยแพร่และวิชาการ
- ตั้งศูนย์ศึกษาธรรมชาติขึ้นในพื้นที่เขตรักษาพันธุ์สัตว์ป่า เพื่อบริการประชาชนที่ได้รับอนุญาตเข้าไปศึกษาธรรมชาติและสัตว์ป่า ตลอดจนบริการนักวิจัยที่เข้ามาทำการวิจัยในพื้นที่
- จัดตั้งศูนย์ธรรมชาติของเขตรักษาพันธุ์สัตว์ป่า และดำเนินกิจกรรมของศูนย์ให้เป็นไปตามเป้าหมายของแผนการจัดการแม่บทของเขตรักษาพันธุ์สัตว์ป่า
- เผยแพร่ความรู้ด้านธรรมชาติวิทยา การอนุรักษ์ทรัพยากรป่าไม้และสัตว์ป่า การอนุรักษ์สิ่งแวดล้อมและแหล่งความงามตามธรรมชาติแก่ประชาชนทั่วไป
- บริการความรู้ทางด้านวิชาการในเรื่องทรัพยากรสัตว์ป่า และป่าไม้แก่ประชาชนที่เข้าใช้ศูนย์ศึกษาธรรมชาติ ควบคุมและให้บริการด้านที่พัก แหล่งตั้งกระท่อมพักแรมแก่ผู้ที่ได้รับอนุญาตให้เข้าไปในพื้นที่
- จัดนิทรรศการในศูนย์ศึกษาธรรมชาติไว้ให้ประชาชนได้เยี่ยมชม และร่วมแสดงนิทรรศการหน่วยงานภายนอกในโอกาสต่างๆ
- ให้การศึกษาและอบรมในด้านอนุรักษ์สัตว์ป่า ป่าไม้ และธรรมชาติแวดล้อมในระดับเยาวชน ราษฎรในหมู่บ้าน ชำราชากรในท้องถิ่น และชุมชนที่อยู่โดยรอบ
- จัดทำแผ่นพับและหนังสือเพื่อการส่งเสริมและเผยแพร่ทรัพยากรต่างๆ ในเขตรักษาพันธุ์สัตว์ป่าที่รับผิดชอบ
- ประสานงานกับหน่วยงานวิจัยต่างๆ เพื่อทำการวิจัยในพื้นที่อันเป็นการเพิ่มพูนความรู้เกี่ยวกับทรัพยากรที่มีอยู่และหาแนวทางการอนุรักษ์และจัดการที่เหมาะสม ทั้งนี้เพื่อนำข้อมูลไปใช้ประโยชน์ในการจัดการพื้นที่ส่งเสริมเผยแพร่และใช้ในงานวิชาการ
- รวบรวมข้อมูลพื้นฐานทางด้านต่างๆ ของเขตอนุรักษ์พันธุ์สัตว์ป่านั้นๆ เพื่อจัดตั้งฐานข้อมูลไว้บริการนักวิจัย รวมถึงการรวบรวมผลงานวิจัยต่างๆ ที่ได้กระทำในพื้นที่โดยหน่วยงานอื่นๆ หรือผลการวิจัยจากแหล่งอื่นที่น่าจะเป็นประโยชน์ต่องานในพื้นที่

- ปรับปรุงดินที่อยู่อาศัยของสัตว์ป่าให้มีความอุดมสมบูรณ์ยิ่งขึ้น เพื่อเพิ่มขีดความสามารถของพื้นที่ในการรองรับประชากรรองรับประชากรสัตว์ป่าชนิดต่างๆ
- ดำเนินในการปล่อยสัตว์ป่าที่เคยมีอยู่ในพื้นที่กลับคืนสู่ธรรมชาติดั้งเดิม
- จัดทำแผนการปฏิบัติการของงานเผยแพร่และวิชาการของเขตรักษาพันธุ์สัตว์ป่า
- จัดทำงบประมาณรายปี ในส่วนของงานเผยแพร่และวิชาการของเขตรักษาพันธุ์สัตว์ป่า

4. งานบำรุงรักษา

วัตถุประสงค์ (objectives)

การจัดตั้งหน่วยงานซ่อมบำรุงขึ้นในเขตรักษาพันธุ์สัตว์ป่าก็เพื่อบริหารงานด้านการดูแลรักษาและซ่อมบำรุงอาคารสถานที่ สิ่งก่อสร้าง เครื่องจักรกล ยานพาหนะ เครื่องยนต์ ระบบน้ำ และไฟฟ้า เส้นทางตรวจการ แพ และท่าเรือ ในเขตรักษาพันธุ์สัตว์ป่าให้อยู่ในสภาพที่พร้อมเพื่อการใช้งานอย่างมีประสิทธิภาพ นอกจากนี้ยังรวมถึงการจัดทำแบบงานก่อสร้างกำหนดมาตรฐานของงาน ดำเนินการจ้างเหมา ตรวจรับงานและทำการก่อสร้างเองในกรณีที่สามารถทำได้

กิจกรรมที่ต้องดำเนินการ (activities)

- เตรียมแผนและดำเนินการก่อสร้างอาคารที่พัก ที่ทำการ เส้นทางตรวจการ ฝ่ายเก็บกักน้ำเพื่อสัตว์ป่า และสิ่งก่อสร้างอื่นๆ ทั้งหมดของเขตรักษาพันธุ์สัตว์ป่า
- ซ่อมบำรุงที่พัก สิ่งก่อสร้างอื่นๆ และเส้นทางตรวจการให้อยู่ในสภาพใช้งานได้ดี
- สำรองเส้นทางตรวจการณ์ออกแบบ และทำการศึกษาผลกระทบทางด้านสิ่งแวดล้อมและสัตว์ป่า พร้อมทั้งกำหนดมาตรฐานเพื่อป้องกัน
- ควบคุมงานก่อสร้างทุกอย่างในเขตรักษาพันธุ์สัตว์ป่า ให้เป็นไปตามแบบแปลนและสัญญาการจ้าง
- ควบคุมและซ่อมบำรุงเครื่องจักรกล ยานพาหนะของเขตรักษาพันธุ์สัตว์ป่าให้อยู่ในสภาพที่ใช้งานได้
- ซ่อมบำรุงและควบคุมการติดตั้งใช้งาน การเก็บรักษา เครื่องมือสื่อสารของเขตรักษาพันธุ์สัตว์ป่า

- สร้างแนวป้องกันไฟฟ้าพร้อมดูแลรักษาในส่วนต่างๆ ของพื้นที่ที่มีอัตราการเสี่ยงต่อการเกิดไฟสูงและก่อความเสียหายอย่างรุนแรง
- จัดหา ดูแล และรักษาครุภัณฑ์และเครื่องจักรกลของเขตรักษาพันธุ์สัตว์ป่า
- ทำและซ่อมแซมหลักเขต ป้ายแสดงแนวเขตของเขตรักษาพันธุ์สัตว์ป่าที่รับผิดชอบ
- ทำแผนปฏิบัติงานประจำปีของงานบำรุงรักษา โดยถือแผนการจัดการแม่บทของเขตรักษาพันธุ์สัตว์ป่านั้นเป็นแนวทาง
- ท่างบประมาณประจำปีในส่วนของงานบำรุงรักษา

ภาคสรุป (Overview)

ในอดีตที่ผ่านมาประเทศไทยเคยมีทรัพยากรป่าไม้และสัตว์ป่าที่อุดมสมบูรณ์ แต่เนื่องจากประชากรของประเทศ เพิ่มขึ้นอย่างรวดเร็ว และการพัฒนาประเทศให้มีความเจริญในด้านต่างๆ ทำให้เกิดการบุกรุกทำลายพื้นที่ป่าไม้รวมทั้งทรัพยากรสัตว์ป่า ซึ่งมีความสำคัญต่อการดำเนินชีวิตของประชาชนก็ถูกทำลายลงอย่างรวดเร็ว ฉะนั้นเพื่อเป็นการอนุรักษ์ทรัพยากรป่าไม้และสัตว์ป่าของประเทศ คณะรัฐมนตรีจึงได้ตราพระราชบัญญัติสงวนและคุ้มครองสัตว์ป่า พ.ศ. 2503 ขึ้น และในปีนั้นเอง พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัว ก็ได้ทรงลงพระปรมาภิไธย ประกาศพระราชกฤษฎีกาจัดตั้งเขตรักษาพันธุ์สัตว์ป่าขึ้นเป็นแห่งแรกในประเทศไทย คือ เขตรักษาพันธุ์สัตว์ป่าสลักพระ จังหวัดกาญจนบุรี นับตั้งแต่นั้นมา พื้นที่เขตรักษาพันธุ์สัตว์ป่า ก็ได้รับการประกาศจัดตั้งเพิ่มขึ้นจนในขณะนี้ มีจำนวนทั้งหมด 44 เขต มีพื้นที่ทั้งหมด 19,880,837 ไร่

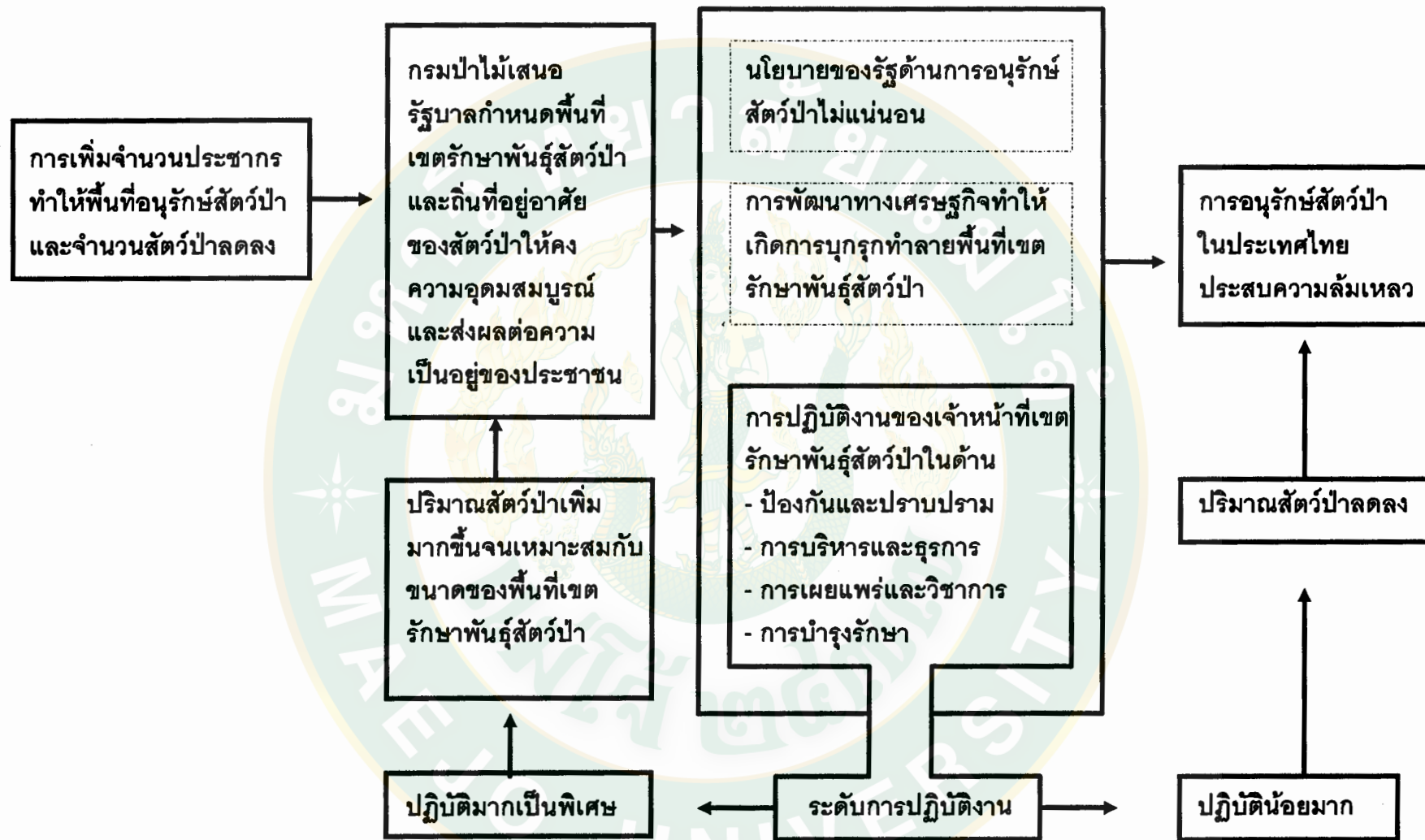
การประกาศจัดตั้งเขตรักษาพันธุ์สัตว์ป่าเพื่อที่จะคุ้มครองและป้องกันทรัพยากรธรรมชาติที่สำคัญได้แก่ ป่าไม้ และสัตว์ป่า มิให้ถูกทำลายไปโดยไร้ประโยชน์ตลอดจนให้มีการสงวนและรักษาแหล่งน้ำ แหล่งอาหารที่อยู่อาศัย และแหล่งหลบภัย รวมทั้งสภาพธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมซึ่งมีความสำคัญต่อสัตว์ป่าให้คงอยู่ตลอดไปอย่างถาวร (ทวี หนูทอง, 2538: 250) แต่จากสถานการณ์ด้านป่าไม้และสัตว์ป่าในปัจจุบันจะพบว่า ในพื้นที่เขตรักษาพันธุ์สัตว์ป่าประสบปัญหาการลักลอบล่าสัตว์ป่า การทำไม้เถื่อน การแผ้วถางยึดถือครอบครองพื้นที่ ฯลฯ จากประชาชนซึ่งอยู่

รอบๆ พื้นที่เขตรักษาพันธุ์สัตว์ป่า โดยเฉพาะในพื้นที่จังหวัดเชียงใหม่ และจังหวัดแม่ฮ่องสอน ซึ่งถึงแม้สวนอนุรักษ์สัตว์ป่า กรมป่าไม้ จะได้กำหนดวิธีการปฏิบัติงานของเจ้าหน้าที่เขตรักษาพันธุ์สัตว์ป่าไว้ โดยการแบ่งการปฏิบัติงานออกเป็น 4 ด้าน แล้วก็ตามคือ

1. งานป้องกันและปราบปราม
2. งานบริหารและธุรการ
3. งานเผยแพร่และวิชาการ
4. งานบำรุงรักษา

เจ้าหน้าที่เขตรักษาพันธุ์สัตว์ป่าที่ปฏิบัติงานประจำเขตรักษาพันธุ์สัตว์ป่า ในพื้นที่จังหวัดเชียงใหม่ และจังหวัดแม่ฮ่องสอน ก็ยังไม่สามารถควบคุม ดูแล และปฏิบัติงานให้เกิดผลสำเร็จตามหลักการอนุรักษ์สัตว์ป่าได้ ดังนั้นผู้วิจัยซึ่งปัจจุบันทำหน้าที่หัวหน้าเขตรักษาพันธุ์สัตว์ป่าแม่เลา-แม่และจังหวัดสะเตะ จังหวัดเชียงใหม่และจังหวัดแม่ฮ่องสอน จึงใคร่ที่จะศึกษาวิจัยรายละเอียดในปัญหาต่างๆ คือ ศึกษาลักษณะส่วนบุคคล เศรษฐกิจและสังคมของเจ้าหน้าที่เขตรักษาพันธุ์สัตว์ป่าในพื้นที่จังหวัดเชียงใหม่ และจังหวัดแม่ฮ่องสอน นอกจากนั้นยังต้องการศึกษาวิจัยการปฏิบัติงานของเจ้าหน้าที่เขตรักษาพันธุ์สัตว์ป่า ว่าเป็นไปตามหลักการปฏิบัติงานในพื้นที่เขตรักษาพันธุ์สัตว์ป่าหรือไม่ เพื่อหาแนวทางปรับปรุงการปฏิบัติงานของเจ้าหน้าที่เขตรักษาพันธุ์สัตว์ป่าให้มีประสิทธิภาพมากยิ่งขึ้น ทั้งนี้ผู้วิจัยคิดว่าการศึกษาวิจัยครั้งนี้จะเกิดประโยชน์ต่อเจ้าหน้าที่เขตรักษาพันธุ์สัตว์ป่า ที่ปฏิบัติงานอยู่ในพื้นที่จังหวัดเชียงใหม่ และจังหวัดแม่ฮ่องสอนโดยตรง นอกจากนั้นผู้บริหารของสวนอนุรักษ์สัตว์ป่า กรมป่าไม้ ยังจะได้ใช้ผลของการวิจัยในครั้งนี้เป็นข้อมูลสำคัญประกอบการวางแผนการจัดการพื้นที่เขตรักษาพันธุ์สัตว์ป่า และกำหนดแนวทางในการปฏิบัติงานของเจ้าหน้าที่เขตรักษาพันธุ์สัตว์ป่าต่อไป

ภาพที่ 1 กรอบแนวความคิดรวบยอด (Conceptual Framework)

บทที่ 3

วิธีการวิจัย

(RESEARCH METHODOLOGY)

การวิจัยเรื่อง การปฏิบัติงานของเจ้าหน้าที่เขตรักษาพันธุ์สัตว์ป่า: กรณีศึกษาเขตรักษาพันธุ์สัตว์ป่าในพื้นที่จังหวัดเชียงใหม่และจังหวัดแม่ฮ่องสอน ได้มีการกำหนดวิธีการวิจัยไว้ดังนี้

สถานที่ดำเนินการวิจัย

(Locale of the Study)

การวิจัยครั้งนี้ดำเนินการในเขตรักษาพันธุ์สัตว์ป่าในพื้นที่จังหวัดเชียงใหม่และจังหวัดแม่ฮ่องสอน จำนวน 6 เขตคือ เขตรักษาพันธุ์สัตว์ป่าลุ่มน้ำปาย จังหวัดแม่ฮ่องสอน เขตรักษาพันธุ์สัตว์ป่าแม่ยมฝั่งขวา จังหวัดแม่ฮ่องสอน เขตรักษาพันธุ์สัตว์ป่าสาละวิน จังหวัดแม่ฮ่องสอน เขตรักษาพันธุ์สัตว์ป่าอมก๋อย จังหวัดเชียงใหม่ เขตรักษาพันธุ์สัตว์ป่าดอยเชียงดาว จังหวัดเชียงใหม่ และเขตรักษาพันธุ์สัตว์ป่าแม่เลา-แม่สะ จังหวัดเชียงใหม่และจังหวัดแม่ฮ่องสอน เหตุผลที่เลือกเขตรักษาพันธุ์สัตว์ป่าทั้ง 6 เขต เพื่อดำเนินการวิจัยคือ

1. สภาพปัญหาด้านการปฏิบัติงานของเจ้าหน้าที่เขตรักษาพันธุ์สัตว์ป่าที่ประกอบอยู่ในปัจจุบันมีความคล้ายคลึงกันเช่น การทำไร่เลื่อนลอย การทำไม้เถื่อน การบุกรุกพื้นที่เขตรักษาพันธุ์สัตว์ป่า ฯลฯ
2. ผู้วิจัยซึ่งปฏิบัติงานในตำแหน่ง หัวหน้าเขตรักษาพันธุ์สัตว์ป่าแม่เลา-แม่สะ จังหวัดเชียงใหม่และจังหวัดแม่ฮ่องสอน มีความต้องการที่จะศึกษาถึงการปฏิบัติงานของเจ้าหน้าที่เขตรักษาพันธุ์สัตว์ป่า ว่ามีระดับที่เหมาะสมตามหลักวิชาการหรือไม่ เพื่อหาแนวทางปรับปรุงการปฏิบัติงานของเจ้าหน้าที่เขตรักษาพันธุ์สัตว์ป่าให้มีประสิทธิภาพมากยิ่งขึ้น

ผู้ให้ข้อมูล
(The Respondents)

การวิจัยครั้งนี้ได้เก็บข้อมูลจากประชากรทั้งหมดโดยไม่มีการสุ่มตัวอย่าง ซึ่ง นำชัย ทนุผล (2529: 52) อ้างใน สมบูรณ์ ชันทะธง (2540: 35) ระบุว่าหากประชากรมีจำนวนไม่มากนัก และอยู่ในวิสัยที่จะเก็บข้อมูลได้ทุกหน่วย ควรเก็บข้อมูลจากประชากรทั้งหมด เพื่อความถูกต้องและแม่นยำ สำหรับหน่วยของการวิเคราะห์ (unit of analysis) ในครั้งนี้ได้แก่ เจ้าหน้าที่เขตรักษาพันธุ์สัตว์ป่า ซึ่งปฏิบัติงานในเขตรักษาพันธุ์สัตว์ป่าพื้นที่จังหวัดเชียงใหม่และจังหวัดแม่ฮ่องสอน จำนวน 87 คน ดังมีรายละเอียดดังนี้

ตารางที่ 1 แสดงจำนวนเจ้าหน้าที่เขตรักษาพันธุ์สัตว์ป่าที่ปฏิบัติงานในพื้นที่ จังหวัดเชียงใหม่ และจังหวัดแม่ฮ่องสอน

เขตรักษาพันธุ์สัตว์ป่า	จังหวัด	พื้นที่ (ไร่)	ข้าราชการ	พนักงานพิทักษ์ป่า
1. ลุ่มน้ำปาย	แม่ฮ่องสอน	738,195	5	16
2. ดอยเชียงดาว	เชียงใหม่	325,625	5	19
3. สาละวิน	แม่ฮ่องสอน	546,875	4	11
4. อมก๋อย	เชียงใหม่	765,000	5	10
5. แม่ยวมฝั่งขวา	แม่ฮ่องสอน	182,500	4	1
6. แม่เลา-แม่สะ	เชียงใหม่, แม่ฮ่องสอน	321,250	2	5
รวม			25	62

หมายเหตุ: รวมประชากรทั้งหมด 87 คน

การทดสอบแบบสอบถาม (Pre-Testing of the Instrument)

การทดสอบเครื่องมือก่อนนำไปสอบถามผู้ที่ต้องการศึกษาวิจัยได้นำแบบสอบถาม ที่ผู้วิจัยสร้างขึ้นไปทดสอบความตรงในเนื้อหา (content validity) และความเที่ยง (reliability) มีรายละเอียดดังนี้

1. การทดสอบความตรงในเนื้อหา (content validity) เพื่อต้องการวัดได้อย่างถูกต้องและครบถ้วนโดยพิจารณาถึงสิ่งที่ต้องการหรือจุดมุ่งหมายของการวัดเป็นสำคัญ (วิระพล ทองมา, 2538: 121) ทั้งนี้เพื่อความสอดคล้องของเนื้อหาของแบบสอบถามที่จะใช้ในการเก็บข้อมูลของเจ้าหน้าที่เขตรักษาพันธุ์สัตว์ป่า ในพื้นที่จังหวัดเชียงใหม่และแม่ฮ่องสอน โดยนำแบบสอบถามไปเสนอต่ออาจารย์ที่ปรึกษาในการทำการวิจัยเพื่อตรวจสอบความถูกต้องแล้วนำไปปรับปรุงแก้ไข

2. การทดสอบความเที่ยงหรือความเชื่อมั่น (reliability) การทดสอบความเที่ยงหรือความเชื่อมั่นต้องคำนึงถึงเครื่องมือและผลของการวัดว่ามีความเที่ยงคงเส้นคงวาเพียงใด ถ้าหากวัดซ้ำอีกจะได้ผลเหมือนเดิมหรือไม่ เครื่องมือวัดที่ดีต้องมีความเที่ยงสูงใช้วัดกี่ครั้งๆ ก็ได้ผลใกล้เคียงกัน ผลที่ได้มีความคงที่ (stability) ไม่เปลี่ยนแปลง (consistency) และมีความถูกต้อง (accuracy) เชื่อถือได้ (dependability) ซึ่งผู้วิจัยนำแบบสอบถามที่ผ่านการตรวจสอบจากอาจารย์ที่ปรึกษาไปทดสอบสอบถามเจ้าหน้าที่เขตรักษาพันธุ์สัตว์ป่าในพื้นที่จังหวัดลำปาง และจังหวัดพะเยา เหตุผลที่เลือกพื้นที่ดังกล่าว ก็เพราะว่าการปฏิบัติงานของเจ้าหน้าที่ มีสภาพปัญหาคล้ายคลึงกับเขตรักษาพันธุ์สัตว์ป่าในพื้นที่จังหวัดเชียงใหม่และจังหวัดแม่ฮ่องสอน โดยผู้วิจัยนำแบบสอบถามไปสอบถามเจ้าหน้าที่เขตรักษาพันธุ์สัตว์ป่า จำนวน 20 คน จากนั้นนำข้อมูลไปวิเคราะห์ความเชื่อมั่นโดยวิธีหาค่าสถิติตามแบบของ Cronbach ในพวงรัตน์ ทวีรัตน์ (2538: 125) โดยใช้สูตรดังนี้

$$\alpha = \frac{n}{n - 1} \left\{ 1 - \frac{\sum S_i^2}{S^2} \right\}$$

- α = สัมประสิทธิ์ความเที่ยง
 n = จำนวนข้อของแบบสอบถาม
 S_i^2 = ความแปรปรวนของคะแนนแต่ละข้อ
 S_t^2 = ความแปรปรวนของคะแนนทั้งหมด

ในการทดสอบความเชื่อมั่นของแบบสอบถามผู้วิจัยเลือกข้อความในแบบสอบถามที่มีค่าความเชื่อมั่น ตั้งแต่ 0.70 ขึ้นไป เป็นเครื่องมือในการวัด ผลการวิเคราะห์ค่าความเชื่อมั่นพบว่าได้ค่าความเชื่อมั่นเท่ากับ 0.97

วิธีการรวบรวมข้อมูล (Data Gathering)

การรวบรวมข้อมูลในการวิจัยครั้งนี้ ผู้วิจัยดำเนินการเก็บข้อมูลด้วยตนเองโดยได้วางขั้นตอนการดำเนินงานไว้ดังนี้

1. ติดต่อประสานงานกับหัวหน้าเขตรักษาพันธุ์สัตว์ป่าพื้นที่จังหวัดเชียงใหม่และจังหวัดแม่ฮ่องสอน เพื่อแจ้งให้ทราบถึงวัตถุประสงค์และวิธีการรวบรวมข้อมูล และนัดเจ้าหน้าที่เขตรักษาพันธุ์สัตว์ป่าเพื่อตอบแบบสัมภาษณ์ต่อไป
2. ดำเนินการเก็บรวบรวมข้อมูลตาม วัน เวลา และสถานที่ตามที่ได้ประสานงานไว้จนครบ
3. นำข้อมูลที่ได้มาทำการวิเคราะห์ แปลผล สรุป และรายงานผลการวิจัย

การวิเคราะห์ข้อมูล (Analysis of Data)

ข้อมูลที่รวบรวมได้นำมาตรวจสอบความสมบูรณ์ของข้อมูล ซึ่งผู้ทำการวิจัยได้นำข้อมูลมาถอดรหัส จัดหมวดหมู่และวิเคราะห์ข้อมูล โดยใช้โปรแกรมสถิติสำเร็จรูปเพื่อการวิจัยทางสังคมศาสตร์ (Statistical Package for the Social Science, SPSS/PC+) สำหรับสถิติที่ใช้ในการวิเคราะห์ข้อมูลได้แก่

1. ลักษณะส่วนบุคคล เศรษฐกิจ และสังคมใช้ค่าร้อยละ (percentage) เพื่อแจกแจงความถี่ในการจัดลำดับชั้น

2. การปฏิบัติงานของเจ้าหน้าที่เขตรักษาพันธุ์สัตว์ป่า ใช้ค่ามัธยิมเลขคณิต (arithmetic means) และค่าเบี่ยงเบนมาตรฐาน (stand deviation) เพื่อวัดแนวโน้มเข้าสู่ส่วนกลางและการกระจายของระดับการปฏิบัติงานของเจ้าหน้าที่ โดยผู้วิจัยจะสร้างแบบสอบถาม ในลักษณะการประมาณค่า (rating scale) จำนวน 5 ระดับ โดยใช้หลักของ Likert (พวงรัตน์ ทวีรัตน์, 2538: 107-108) ซึ่งให้ความหมายค่าคะแนนการปฏิบัติงานของเจ้าหน้าที่เขตรักษาพันธุ์สัตว์ป่าในพื้นที่จังหวัดเชียงใหม่และจังหวัดแม่ฮ่องสอนดังนี้

ปฏิบัติมากเป็นพิเศษ (5 คะแนน) หมายถึง เจ้าหน้าที่ปฏิบัติงานในหน้าที่ที่ตนเองรับผิดชอบอยู่ในเกณฑ์สูงที่สุด

ปฏิบัติมาก (4 คะแนน) หมายถึง เจ้าหน้าที่ปฏิบัติงานในหน้าที่ที่ตนเองรับผิดชอบอยู่ในเกณฑ์สูง

ปฏิบัติกลาง (3 คะแนน) หมายถึง เจ้าหน้าที่ปฏิบัติงานในหน้าที่ที่ตนเองรับผิดชอบอยู่ในเกณฑ์ปานกลาง

ปฏิบัติน้อย (2 คะแนน) หมายถึง เจ้าหน้าที่ปฏิบัติงานในหน้าที่ที่ตนเองรับผิดชอบอยู่ในเกณฑ์ต่ำ

ปฏิบัติน้อยมาก (1 คะแนน) หมายถึง เจ้าหน้าที่ปฏิบัติงานในหน้าที่ที่ตนเองรับผิดชอบอยู่ในเกณฑ์ต่ำที่สุด

จากนั้นนำคะแนนที่ผู้ให้ข้อมูลระบุวิธีการปฏิบัติงานตามสภาพความเป็นจริงมาคำนวณหาค่าคะแนนเฉลี่ย (weight mean score) เพื่อเปรียบเทียบกับเกณฑ์เฉลี่ยที่คำนวณโดยอาศัยหลักของ Likert มีสูตรดังนี้

$$WMS = \frac{5f_1 + 4f_2 + 3f_3 + 4f_4 + 5f_5}{TNR}$$

- WMS = น้ำหนักค่าเฉลี่ย
- f_1 = จำนวนความถี่ที่ระบุว่า "ปฏิบัติมากเป็นพิเศษ"
- f_2 = จำนวนความถี่ที่ระบุว่า "ปฏิบัติมาก"
- f_3 = จำนวนความถี่ที่ระบุว่า "ปานกลาง"
- f_4 = จำนวนความถี่ที่ระบุว่า "ปฏิบัติน้อย"
- f_5 = จำนวนความถี่ที่ระบุว่า "ปฏิบัติน้อยมาก"
- TNR = จำนวนผู้ให้ข้อมูลทั้งหมด (Total Number Rating)

เพื่อเป็นมาตรฐานในการแปลผลข้อมูลต่อไป ผู้วิจัยได้กำหนดเกณฑ์ช่วงค่าคะแนนเฉลี่ย ดังนี้

ช่วงคะแนนเฉลี่ย 4.21-5.00 หมายถึง การปฏิบัติงานของเจ้าหน้าที่อยู่ในระดับดีมาก

ช่วงคะแนนเฉลี่ย 3.41-4.20 หมายถึง การปฏิบัติงานของเจ้าหน้าที่อยู่ในระดับดี

ช่วงคะแนนเฉลี่ย 2.61-3.40 หมายถึง การปฏิบัติงานของเจ้าหน้าที่อยู่ในระดับปาน

กลาง

ช่วงคะแนนเฉลี่ย 1.81-2.60 หมายถึง การปฏิบัติงานของเจ้าหน้าที่อยู่ในระดับไม่ดี

ช่วงคะแนนเฉลี่ย 1.00-1.80 หมายถึง การปฏิบัติงานของเจ้าหน้าที่อยู่ในระดับไม่ดี

มาก

3. ข้อเสนอแนะในการปฏิบัติงานของเจ้าหน้าที่ใช้ค่าร้อยละ (percentage) เพื่อจัดลำดับชั้นและทราบอัตราส่วนของข้อเสนอแนะ

ระยะเวลาที่ใช้ในการวิจัย

(Research Duration)

ในการวิจัยครั้งนี้จะใช้ระยะเวลาดำเนินการวิจัยตั้งแต่เดือนตุลาคม พ.ศ. 2540 ถึงเดือนกันยายน พ.ศ. 2541 รวมเวลา 12 เดือน

บทที่ 4
ผลการวิจัยและวิจารณ์
(RESULTS AND DISCUSSION)

การวิจัยครั้งนี้มีวัตถุประสงค์ เพื่อศึกษาการปฏิบัติงานของเจ้าหน้าที่เขตรักษาพันธุ์สัตว์ป่า กรณีศึกษาเขตรักษาพันธุ์สัตว์ป่าในพื้นที่จังหวัดเชียงใหม่ และจังหวัดแม่ฮ่องสอน ประกอบด้วยข้าราชการและพนักงานพิทักษ์ป่าจำนวน 87 คน การนำเสนอผลการวิจัยครั้งนี้ผู้วิจัยได้รวบรวมเอาผลการวิจัยและวิจารณ์เป็นส่วนเดียวกัน โดยนำเสนอผลการวิเคราะห์ในรูปแบบตารางข้อมูลประกอบคำบรรยายและความเรียงเป็นตอนๆ ดังนี้

ตอนที่ 1 ลักษณะส่วนบุคคล เศรษฐกิจ และสังคม

ตอนที่ 2 การปฏิบัติงานของเจ้าหน้าที่เขตรักษาพันธุ์สัตว์ป่า

ตอนที่ 3 ข้อเสนอแนะของเจ้าหน้าที่ เพื่อเพิ่มประสิทธิภาพการทำงานในเขตรักษาพันธุ์สัตว์ป่าพื้นที่ จังหวัดเชียงใหม่ และจังหวัดแม่ฮ่องสอน

ตอนที่ 1 ลักษณะส่วนบุคคล เศรษฐกิจ และสังคม

1.1 เพศ

ผลการวิจัยพบว่า เจ้าหน้าที่เขตรักษาพันธุ์สัตว์ป่า 86 คน เป็นเพศชาย คิดเป็นร้อยละ 98.90 และเป็นเพศหญิง 1 คน คิดเป็นร้อยละ 1.10

จากผลการวิจัยที่ปรากฏนั้น อาจมีสาเหตุจากการปฏิบัติงานในเขตรักษาพันธุ์สัตว์ป่า ผู้ที่จะปฏิบัติงานได้อย่างมีประสิทธิภาพต้องมีร่างกายแข็งแรง มีความทรหดอดทน รวมทั้งต้องใช้พลังกำลังในการปฏิบัติงาน ซึ่งเพศหญิงอาจจะปฏิบัติงานในเขตรักษาพันธุ์สัตว์ป่าได้ยาก นอกจากนั้นสภาพพื้นที่เขตรักษาพันธุ์สัตว์ป่ายังมีความทุรกันดาร ห่างไกลจากชุมชน รวมทั้งต้องปฏิบัติงานที่เสี่ยงอันตรายอยู่ตลอดเวลา เพศชายจึงมีความเหมาะสมและสามารถเข้าปฏิบัติงานในเขตรักษาพันธุ์สัตว์ป่ามากกว่าเพศหญิง

ตารางที่ 2 จำนวนและร้อยละของผู้ให้ข้อมูลตามลักษณะส่วนบุคคล

เพศ	จำนวน (N = 87)	ร้อยละ
ชาย	86	98.90
หญิง	1	1.10
รวม	87	100

1.2 อายุ (ปี)

ผลการวิจัยพบว่า อายุเฉลี่ยของผู้ให้ข้อมูลคือ 38 ปี โดยผู้ให้ข้อมูลร้อยละ 44.82 มีอายุระหว่าง 34-42 ปี รองลงมาร้อยละ 31.03 มีอายุระหว่าง 25-33 ปี ส่วนผู้ให้ข้อมูลร้อยละ 16.10 มีอายุระหว่าง 43-51 ปี และร้อยละ 8.05 มีอายุตั้งแต่ 52 ปีขึ้นไป มีค่าความแปรปรวน 7.41 ปี ซึ่งเจ้าหน้าที่ผู้ให้ข้อมูลมีอายุระหว่าง 25-59 ปี

ตารางที่ 3 จำนวนและร้อยละของผู้ให้ข้อมูลจำแนกตามช่วงอายุ

ช่วงอายุ (ปี)	จำนวน (N = 87)	ร้อยละ
25 - 33	27	31.03
34 - 42	39	44.82
43 - 51	14	16.10
52 ปีขึ้นไป	7	8.05
รวม	87	100

อายุโดยเฉลี่ยของเจ้าหน้าที่ = 38 ปี   ค่าเบี่ยงเบนมาตรฐาน = 7.4 ปี

อายุของเจ้าหน้าที่ระหว่าง 25-59 ปี

1.3 ระดับชั้นการดำรงตำแหน่ง

ผลการวิจัยพบว่า ผู้ให้ข้อมูลร้อยละ 71.30 เป็นลูกจ้างประจำตำแหน่งพนักงานพิทักษ์ป่า และร้อยละ 17.20 เป็นข้าราชการระดับ 5-7 ส่วนร้อยละ 8 เป็นข้าราชการระดับ 2-4 นอกนั้นร้อยละ 3.40 เป็นข้าราชการระดับ 8

จากผลการวิจัย เจ้าหน้าที่ที่ปฏิบัติงานในพื้นที่เขตรักษาพันธุ์สัตว์ป่าส่วนใหญ่ เป็นลูกจ้างประจำตำแหน่งพนักงานพิทักษ์ป่า ซึ่งกรมป่าไม้สอบบรรจุเข้ารับราชการโดยคัดเลือกจากลูกจ้างชั่วคราวรายวันที่ปฏิบัติงานในพื้นที่เขตรักษาพันธุ์สัตว์ป่ามาแล้วไม่น้อยกว่า 5 ปี ส่วนข้าราชการมีจำนวนน้อยกว่ามาก ทั้งนี้อาจจะมีสาเหตุมาจากสถานศึกษาที่ผลิตบุคลากรด้านนี้มีน้อยหรืออาจสืบเนื่องจากการปฏิบัติงานในเขตรักษาพันธุ์สัตว์ป่ามีความยากลำบาก พื้นที่ทุรกันดาร ความเป็นอยู่ขณะปฏิบัติงานในพื้นที่ค่อนข้างขาดแคลนด้านเครื่องอุปโภค บริโภค รวมทั้งมีความเสี่ยงในการปฏิบัติงานมาก ทำให้ข้าราชการผู้สนใจที่จะปฏิบัติงานมีน้อย นอกจากนั้นกรอบอัตรากำลังที่กำหนดจำนวนบุคลากร เพื่อปฏิบัติงานในเขตรักษาพันธุ์สัตว์ป่าก็อาจเป็นสาเหตุประการหนึ่ง ที่ทำให้มีข้าราชการปฏิบัติงานในพื้นที่เขตรักษาพันธุ์สัตว์ป่าจำนวนน้อย

ตารางที่ 4 ระดับชั้นการดำรงตำแหน่ง

ตำแหน่ง	จำนวน (N = 87)	ร้อยละ
พนักงานพิทักษ์ป่า	62	71.30
ข้าราชการระดับ 2	2	2.30
ข้าราชการระดับ 3	3	3.40
ข้าราชการระดับ 4	2	2.30
ข้าราชการระดับ 5	8	9.20
ข้าราชการระดับ 6	5	5.70
ข้าราชการระดับ 7	2	2.30
ข้าราชการระดับ 8	3	3.40
รวม	87	100

1.4 ระดับการศึกษา

ผลการวิจัยพบว่า ผู้ให้ข้อมูลร้อยละ 31.00 จบการศึกษาในระดับมัธยมศึกษาปีที่ 5 รองลงมาร้อยละ 26.40 จบการศึกษาในระดับมัธยมศึกษาปีที่ 3 ส่วนร้อยละ 20.70 จบการศึกษาในระดับปริญญาตรี และร้อยละ 6.90 จบการศึกษาในระดับอนุปริญญา นอกจากนี้ผู้ให้ข้อมูลร้อยละ 9.20 จบการศึกษาในระดับประถมศึกษาปีที่ 4 และร้อยละ 5.70 จบการศึกษาในระดับประถมศึกษาปีที่ 6

จากผลการวิจัย เจ้าหน้าที่ที่ปฏิบัติงานในพื้นที่เขตรักษาพันธุ์สัตว์ป่า ส่วนใหญ่ จบการศึกษาในระดับมัธยมศึกษาปีที่ 5 ซึ่งเจ้าหน้าที่เหล่านี้ ได้รับการบรรจุแต่งตั้งเป็นลูกจ้างประจำตำแหน่งพนักงานพิทักษ์ป่า หลังจากปฏิบัติงานเป็นลูกจ้างชั่วคราวรายวันมาแล้วไม่น้อยกว่า 5 ปี ส่วนเจ้าหน้าที่ที่จบการศึกษาในระดับปริญญาตรีร้อยละ 20.70 และจบการศึกษาในระดับอนุปริญญาร้อยละ 6.90 นั้น ส่วนใหญ่จบการศึกษาจากคณะวนศาสตร์ มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์และโรงเรียนป่าไม้แพร่ จังหวัดแพร่ ซึ่งเป็นสถานศึกษาที่ผลิตบุคลากรเพื่อปฏิบัติงานในกรมป่าไม้โดยตรง

ตารางที่ 5 ระดับการศึกษา

ระดับการศึกษา	จำนวน (N = 87)	ร้อยละ
ปริญญาตรี	18	20.70
อนุปริญญาหรือเทียบเท่า	6	6.90
มัธยมศึกษาปีที่ 5	27	31.00
มัธยมศึกษาปีที่ 3	23	26.40
ประถมศึกษาปีที่ 6	5	5.70
ประถมศึกษาปีที่ 4	8	9.20
รวม	87	100

1.5 อัตราเงินเดือน

ผลการวิจัยพบว่า เจ้าหน้าที่เขตรักษาพันธุ์สัตว์ป่ามีอัตราเงินเดือนเฉลี่ย 8,792.52 บาท โดยผู้ให้ข้อมูลส่วนใหญ่คือ ร้อยละ 85.10 มีอัตราเงินเดือนระหว่าง 4,300-11,300 บาท รองลงมาคือ ร้อยละ 9.20 มีอัตราเงินเดือนระหว่าง 11,301-18,300 บาท ส่วนผู้ให้ข้อมูลร้อยละ 4.60 มีอัตราเงินเดือนระหว่าง 18,301- 25,300 บาท และผู้ให้ข้อมูลร้อยละ 1.10 มีอัตราเงินเดือน 25,301 บาทขึ้นไป สำหรับผู้ให้ข้อมูลที่มีอัตราเงินเดือนสูงสุดคือ 32,080 บาท และอัตราเงินเดือนต่ำสุดคือ 4,380 บาท

จากผลการวิจัย ระดับเงินเดือนของเจ้าหน้าที่ส่วนใหญ่จะอยู่ในระดับน้อยเมื่อเทียบกับค่าครองชีพในปัจจุบัน (2541) ทั้งนี้อาจจะสืบเนื่องจากเจ้าหน้าที่ที่ปฏิบัติงานในเขตรักษาพันธุ์สัตว์ป่า ส่วนใหญ่เป็นลูกจ้างประจำทำให้มีอัตราเงินเดือนไม่สูงมากนัก แต่อย่างไรก็ตามกรมป่าไม้อนุมัติให้ เจ้าหน้าที่เขตรักษาพันธุ์สัตว์ป่าเบิกเบี้ยเลี้ยงได้คนละ 15-20 วัน/เดือน เป็นการเพิ่มรายได้ให้สามารถดำรงชีวิตอยู่ได้โดยไม่ลำบากมากนัก

ตารางที่ 6 อัตราเงินเดือน

อัตราเงินเดือน (บาท)	จำนวน (N=87)	ร้อยละ
4,300 - 11,300	74	85.10
11,301 - 18,300	8	9.20
18,301 - 25,300	4	4.60
25,301 บาทขึ้นไป	1	1.10
รวม	87	100

อัตราเงินเดือนเฉลี่ย = 8,792.52 บาท

ค่าเบี่ยงเบนมาตรฐาน = 4,830.21 บาท

อัตราเงินเดือนของเจ้าหน้าที่ตั้งแต่ 4,380-32,080 บาท

1.6 สถานภาพการสมรส

ผลการวิจัยพบว่า ผู้ให้ข้อมูลส่วนใหญ่คือร้อยละ 64.40 เป็นผู้แต่งงานแล้วและอยู่กับครอบครัวในปัจจุบัน รองลงมาร้อยละ 16.10 เป็นโสด ส่วนร้อยละ 13.80 เป็นผู้แต่งงานแล้วและไม่ได้อยู่กับครอบครัว และร้อยละ 5.70 เป็นผู้หย่าร้างและเป็นหม้าย

จากผลการวิจัย เจ้าหน้าที่เขตรักษาพันธุ์สัตว์ป่า ส่วนใหญ่แต่งงานและอยู่กับครอบครัว ซึ่งอาจจะเป็นผลดีต่อการปฏิบัติงานในพื้นที่เขตรักษาพันธุ์สัตว์ป่า เพราะถ้าเจ้าหน้าที่อยู่ในพื้นที่ตลอดเวลา รวมทั้งมีขวัญและกำลังใจในการปฏิบัติงานก็จะทำให้เกิดประสิทธิภาพต่อการปฏิบัติงาน ส่วนเจ้าหน้าที่ที่แต่งงานแล้วและไม่ได้อยู่กับครอบครัว จำนวนร้อยละ 13.80 ต้องใช้เวลาเดินทางไปเยี่ยมครอบครัว อาจจะทำให้ประสิทธิภาพในการทำงานลดลง สำหรับเจ้าหน้าที่ที่ยังเป็นโสดร้อยละ 16.10 นั้น มีความคล่องตัวในการปฏิบัติงานสูง พร้อมทั้งจะออกตรวจลาดตระเวนในท้องที่อย่างไม่หวั่นหน้าพะวงหลัง

ตารางที่ 7 สถานภาพการสมรส

สถานภาพการสมรส	จำนวน (N=87)	ร้อยละ
โสด	14	16.10
แต่งงานแล้วแต่ไม่ได้อยู่กับครอบครัว	12	13.80
แต่งงานแล้วและอยู่กับครอบครัว	56	64.40
หย่าร้างและเป็นหม้าย	5	5.70
รวม	87	100

1.7 ระยะเวลาการรับราชการ

ผลการวิจัยพบว่า เจ้าหน้าที่เขตรักษาพันธุ์สัตว์ป่าในพื้นที่จังหวัดเชียงใหม่และจังหวัดแม่ฮ่องสอน มีระยะเวลาการรับราชการเฉลี่ย 11 ปี 6 เดือน โดยผู้ให้ข้อมูลส่วนใหญ่ ร้อยละ 36.80 มีระยะเวลาในการรับราชการ ระหว่าง 8-14 ปี รองลงมาร้อยละ 29.90 มีระยะเวลาในการรับราชการระหว่าง 1-7 ปี และผู้ให้ข้อมูลร้อยละ 25.30 มีระยะเวลาในการรับราชการ

ระหว่าง 15-21 ปี นอกนั้นร้อยละ 5.80 มีระยะเวลาในการรับราชการ 29 ปีขึ้นไป และร้อยละ 2.30 มีระยะเวลาในการรับราชการระหว่าง 22-28 ปี

จากผลการวิจัย เจ้าหน้าที่เขตรักษาพันธุ์สัตว์ป่าในพื้นที่จังหวัดเชียงใหม่ และจังหวัดแม่ฮ่องสอน ส่วนใหญ่มีระยะเวลาในการรับราชการมาเป็นเวลานานพอสมควรคือ 8-14 ปี อาจเป็นเพราะว่าเจ้าหน้าที่ที่มีความรู้และความชำนาญ เฉพาะด้านในอาชีพที่ตนเองปฏิบัติอยู่ ถึงแม้ชีวิตการรับราชการจะไม่ประสบความสำเร็จเท่าที่ควร แต่ก็ไม่อาจจะหาวิชาชีพอื่นที่ดีกว่าทำได้ นอกจากนั้นอาจเป็นเพราะเจ้าหน้าที่เกิดความรักและมีจิตสำนึกในการปฏิบัติงานด้านการอนุรักษ์ทรัพยากรธรรมชาติและสัตว์ป่า จึงไม่ค่อยมีการเปลี่ยนสายงานหรือเปลี่ยนอาชีพมากนัก

ตารางที่ 8 ระยะเวลาการรับราชการ

ระยะเวลาการรับราชการ (ปี)	จำนวน (N=87)	ร้อยละ
1 - 7	26	29.90
8 - 14	32	36.80
15 - 21	22	25.30
22 - 28	2	2.30
29 ปีขึ้นไป	5	5.80
รวม	87	100

ระยะเวลาของการรับราชการเฉลี่ย = 11 ปี 6 เดือน ค่าเบี่ยงเบนมาตรฐาน = 7.47 ปี

ระยะเวลาการรับราชการตั้งแต่ 1-32 ปี

1.8 จำนวนปีที่ปฏิบัติงานประจำเขตรักษาพันธุ์สัตว์ป่าปัจจุบัน

ผลการวิจัยพบว่า เจ้าหน้าที่เขตรักษาพันธุ์สัตว์ป่าปฏิบัติงานประจำที่เขตรักษาพันธุ์สัตว์ป่าในปัจจุบันเฉลี่ย 8 ปี โดยผู้ให้ข้อมูลร้อยละ 45.98 ปฏิบัติงานที่เขตรักษาพันธุ์สัตว์ป่าปัจจุบันเป็นเวลา 1-6 ปี รองลงมาร้อยละ 31.03 ปฏิบัติงานที่เขตรักษาพันธุ์สัตว์ป่าปัจจุบัน

เป็นเวลา 7-12 ปี ส่วนร้อยละ 17.24 ปฏิบัติงานที่เขตรักษาพันธุ์สัตว์ป่าปัจจุบันเป็นเวลา 13-18 ปี นอกนั้นร้อยละ 4.60 ปฏิบัติงานที่เขตรักษาพันธุ์สัตว์ป่าปัจจุบันเป็นเวลา 19-24 ปี และร้อยละ 1.15 ปฏิบัติงานที่เขตรักษาพันธุ์สัตว์ป่าเป็นเวลา 25 ปีขึ้นไป

จากผลการวิจัย เจ้าหน้าที่เขตรักษาพันธุ์สัตว์ป่าในพื้นที่จังหวัดเชียงใหม่และจังหวัดแม่ฮ่องสอน ส่วนใหญ่ปฏิบัติงานในเขตรักษาพันธุ์สัตว์ป่าปัจจุบันเป็นเวลา 1-6 ปี ซึ่งน่าจะพอเพียงที่จะทำความเข้าใจด้านการปฏิบัติงานในเขตรักษาพันธุ์สัตว์ป่านั้นๆ รวมทั้งพอเพียงที่จะปฏิบัติงานจนเกิดความชำนาญในภูมิภาค และจะเห็นได้ว่าร้อยละ 31.03 ปฏิบัติงานที่เขตรักษาพันธุ์สัตว์ป่าแห่งนั้นมาแล้วตั้งแต่ 7-12 ปี ซึ่งนับว่าเป็นเวลานานมากจนอาจจะเกิดปัญหาในด้านการสร้างอิทธิพลในพื้นที่ หรืออาจจะเกิดความเฉื่อยชาในการปฏิบัติงาน เพราะเกิดความจำเจในการทำงาน ซึ่งอาจจะต้องมีการปรับเปลี่ยนโยกย้ายการปฏิบัติงานบ้าง เพื่อประสิทธิภาพของงานในอนาคต

ตารางที่ 9 จำนวนปีที่ปฏิบัติงานประจำเขตรักษาพันธุ์สัตว์ป่าปัจจุบัน

จำนวนปีที่ปฏิบัติงานประจำเขตรักษาพันธุ์สัตว์ป่าปัจจุบัน (ปี)	จำนวน (N=87)	ร้อยละ
1 - 6	40	45.98
7 - 12	27	31.03
13 - 18	15	17.24
19 - 24	4	4.60
25 ปีขึ้นไป	1	1.15
รวม	87	100

จำนวนปีที่เจ้าหน้าที่ปฏิบัติงานประจำเขตรักษาพันธุ์สัตว์ป่าปัจจุบันเฉลี่ย = 8 ปี

ค่าเบี่ยงเบนมาตรฐาน = 5.86 ปี

จำนวนปีที่เจ้าหน้าที่ปฏิบัติงานประจำเขตรักษาพันธุ์สัตว์ป่าปัจจุบันตั้งแต่ 1-27 ปี

1.9 อยู่ปฏิบัติงานในพื้นที่แต่ละเดือน

ผลการวิจัยพบว่า เจ้าหน้าที่เขตรักษาพันธุ์สัตว์ป่าอยู่ปฏิบัติงานในพื้นที่เฉลี่ย 24 วัน/เดือน โดยผู้ให้ข้อมูลร้อยละ 58.62 อยู่ปฏิบัติงานในพื้นที่เป็นเวลา 21-26 วัน/เดือน รองลงมา ร้อยละ 27.59 อยู่ปฏิบัติงานในพื้นที่ 15-20 วัน/เดือน และร้อยละ 13.79 อยู่ปฏิบัติงานตั้งแต่ 27 วันขึ้นไป/เดือน

จากผลการวิจัย เจ้าหน้าที่ที่ปฏิบัติงานประจำเขตรักษาพันธุ์สัตว์ป่าส่วนใหญ่จะปฏิบัติงานอยู่ในพื้นที่ที่รับผิดชอบมาก ซึ่งการอยู่ในพื้นที่โดยตลอดนั้น อาจจะสามารถปฏิบัติงานได้อย่างต่อเนื่องสามารถแก้ไขปัญหาที่เกิดขึ้นได้อย่างทันท่วงที ส่วนเจ้าหน้าที่ร้อยละ 27.59 อยู่ปฏิบัติงานในพื้นที่ 15-20 วันนั้นส่วนใหญ่จะเป็นข้าราชการที่ทำหน้าที่หัวหน้าเขตรักษาพันธุ์สัตว์ป่าและหัวหน้าหน่วยพิทักษ์ป่า ซึ่งอาจจะต้องใช้เวลาเดินทางไปประชุมและประสานงานด้านการปฏิบัติงานกับผู้บริหารในกรมป่าไม้ เจ้าหน้าที่ฝ่ายปกครอง ป่าไม้จังหวัด และป่าไม้เขตนอกจากนั้นอาจจะเป็นผู้ที่สมรสแล้ว แต่ไม่ได้อยู่กับครอบครัว จำเป็นต้องขอลาภิกขุเดินทางไปเยี่ยมครอบครัว เจ้าหน้าที่กลุ่มหลังนี้นับว่าอาจสร้างปัญหาในด้านการขาดประสิทธิภาพในการปฏิบัติงานได้ เนื่องจากมิได้อยู่ปฏิบัติงานในพื้นที่อย่างต่อเนื่อง อีกทั้งอาจจะขาดขวัญกำลังใจ เนื่องจากอยู่ห่างจากครอบครัว ทำให้เกิดความพะวักพะวงในการทำงาน

ตารางที่ 10 ระยะเวลาอยู่ปฏิบัติงานในพื้นที่แต่ละเดือน

ระยะเวลาอยู่ปฏิบัติงานในพื้นที่ แต่ละเดือน (วัน/เดือน)	จำนวน (N=87)	ร้อยละ
15 - 20	24	27.59
21 - 26	51	58.62
27 วันขึ้นไป	12	13.79
รวม	87	100
อยู่ปฏิบัติงานในพื้นที่เฉลี่ย 24 วัน/เดือน อยู่ปฏิบัติงานในพื้นที่ตั้งแต่ 15-31 วัน	ค่าเบี่ยงเบนมาตรฐาน = 3.56 วัน	

ตอนที่ 2 การปฏิบัติงานของเจ้าหน้าที่เขตรักษาพันธุ์สัตว์ป่าในพื้นที่จังหวัดเชียงใหม่ และจังหวัดแม่ฮ่องสอน

ส่วนอนุรักษ์สัตว์ป่า สำนักอนุรักษ์ทรัพยากรธรรมชาติ กรมป่าไม้ ได้แบ่งการปฏิบัติงานในพื้นที่เขตรักษาพันธุ์สัตว์ป่าออกเป็น 4 งานคือ

1. งานป้องกันและปราบปราม
2. งานบริหารและธุรการ
3. งานเผยแพร่และวิชาการ
4. งานบำรุงรักษา

ซึ่งสอดคล้องกับ นริศ ภูมิภาคพันธ์ (2541: 25) โดยโครงสร้างการบริหารนั้น งานแต่ละงานจะอยู่ภายใต้การบังคับบัญชาของหัวหน้าเขตรักษาพันธุ์สัตว์ป่า การปฏิบัติงานของเจ้าหน้าที่เขตรักษาพันธุ์สัตว์ป่า ผู้วิจัยได้กำหนดคำถามโดยแบ่งออกเป็น 4 หมวด จำนวน 60 ข้อ ให้เจ้าหน้าที่เขตรักษาพันธุ์สัตว์ป่าประมาณค่าระดับการปฏิบัติงานของตนเอง ซึ่งผู้วิจัยได้ให้ความหมายค่าคะแนนระดับการปฏิบัติงาน ของเจ้าหน้าที่เขตรักษาพันธุ์สัตว์ป่าในพื้นที่จังหวัดเชียงใหม่ และจังหวัดแม่ฮ่องสอน ดังนี้

ปฏิบัติมากเป็นพิเศษ	= 5 คะแนน
ปฏิบัติมาก	= 4 คะแนน
ปฏิบัติปานกลาง	= 3 คะแนน
ปฏิบัติน้อย	= 2 คะแนน
ปฏิบัติน้อยมาก	= 1 คะแนน

จากนั้นผู้วิจัยได้นำคะแนนที่เจ้าหน้าที่เขตรักษาพันธุ์สัตว์ป่าระบุค่าคะแนนการปฏิบัติงาน มาคำนวณค่าน้ำหนักเฉลี่ย (weight mean score) โดยมีเกณฑ์ค่าเฉลี่ยสำหรับบ่งชี้ระดับการปฏิบัติงานดังนี้

ช่วงคะแนนเฉลี่ย	ระดับการปฏิบัติงาน
4.21 - 5.00	ดีมาก
3.41 - 4.20	ดี
2.61 - 3.40	ปานกลาง
1.81 - 2.60	ไม่ดี
1.00 - 1.80	ไม่ดีมาก

การวิจัยครั้งนี้ผู้วิจัยได้ศึกษาเกี่ยวกับการปฏิบัติงานของเจ้าหน้าที่เขตรักษาพันธุ์สัตว์ป่า กรณีศึกษาเขตรักษาพันธุ์สัตว์ป่าในพื้นที่จังหวัดเชียงใหม่และจังหวัดแม่ฮ่องสอน ศึกษาตามพระราชกฤษฎีกาแบ่งส่วนราชการกรมป่าไม้ พ.ศ. 2535 และกิจกรรมที่เจ้าหน้าที่เขตรักษาพันธุ์สัตว์ป่าต้องปฏิบัติ (อุทิศ ภูอินทร์, 2537: 16-34) ปรากฏผลการวิจัยดังต่อไปนี้

2.1 การปฏิบัติงานป้องกันและปราบปราม

งานด้านการป้องกันและปราบปรามการกระทำผิดในพื้นที่เขตรักษาพันธุ์สัตว์ป่าถือเป็นสิ่งสำคัญที่สุดในการปฏิบัติงาน เนื่องจากเจ้าหน้าที่จะต้องพิทักษ์รักษาพื้นที่เขตรักษาพันธุ์สัตว์ป่ามิให้เกิดการบุกรุกทำลายทรัพยากรธรรมชาติและสัตว์ป่าในพื้นที่ได้ ดังนั้น งานป้องกันและปราบปรามจึงถือเป็นหัวใจของการทำงาน ซึ่งจากการวิจัยพบว่าเจ้าหน้าที่เขตรักษาพันธุ์สัตว์ป่าในพื้นที่จังหวัดเชียงใหม่และจังหวัดแม่ฮ่องสอน ระบุระดับการปฏิบัติงานป้องกันและปราบปรามในท้องที่เขตรักษาพันธุ์สัตว์ป่า รวม 14 กิจกรรม ได้ค่าคะแนนเฉลี่ยรวม (mean) = 2.85 ซึ่งค่าคะแนนอยู่ระหว่าง 2.61-3.40 จากการประมาณค่าการปฏิบัติงานระบุว่าเจ้าหน้าที่เขตรักษาพันธุ์สัตว์ป่าปฏิบัติงานป้องกันและปราบปรามอยู่ในระดับปานกลาง แต่อย่างไรก็ตาม การปฏิบัติงานป้องกันและปราบปรามในแต่ละกิจกรรมที่เจ้าหน้าที่ระบุค่าคะแนนเฉลี่ยระดับการปฏิบัติงานสามารถจัดระดับการปฏิบัติงานได้ 3 ระดับคือ

2.1.1 การปฏิบัติงานระดับดี ได้แก่ การป้องกันและปราบปรามผู้กระทำผิดพระราชบัญญัติสงวนและคุ้มครองสัตว์ป่า พ.ศ. 2535 ในท้องที่เขตรักษาพันธุ์สัตว์ป่าที่รับผิดชอบ (คะแนนเฉลี่ย 3.79)

2.1.2 การปฏิบัติงานระดับปานกลาง ได้แก่

- การปฏิบัติงานตามแผนการปฏิบัติงานด้านการป้องกันและปราบปราม (คะแนนเฉลี่ย 3.36)
- การดูแลในด้านความปลอดภัย และอำนวยความสะดวกแก่บุคคลผู้รับอนุญาตให้เข้ามาศึกษาธรรมชาติในเขตรักษาพันธุ์สัตว์ป่า (คะแนนเฉลี่ย 3.22)
- การจัดทำแผนการปฏิบัติงานด้านการป้องกันและปราบปราม ประจำปี (คะแนนเฉลี่ย 3.20)
- การให้ความร่วมมือ ในการปราบปรามผู้กระทำผิดพระราชบัญญัติป่าไม้และพระราชบัญญัติอื่นๆ กับหน่วยงานภายนอก (คะแนนเฉลี่ย 3.17)

- การสอบสวนผู้กระทำผิดขั้นต้นก่อนบันทึกการจับกุมผู้ต้องหาส่งพนักงานสอบสวน (คะแนนเฉลี่ย 2.95)
- การควบคุมลูกจ้างชั่วคราวรายวัน ออกดับไฟฟ้าเมื่อเกิดไฟฟ้าในพื้นที่เขตรักษาพันธุ์สัตว์ป่า (คะแนนเฉลี่ย 2.87) และ
- การฝึกอบรมเจ้าหน้าที่ ให้มีความเข้าใจยุทธวิธีการเข้าจับกุมผู้กระทำผิด (คะแนนเฉลี่ย 2.67)

2.1.3 การปฏิบัติงานระดับไม่ดี ได้แก่

- การฝึกอบรมเจ้าหน้าที่ ให้มีความรู้เกี่ยวกับการกระทำบันทึกการจับกุม (คะแนนเฉลี่ย 2.59)
- การสอบคัดเลือกลูกจ้างชั่วคราวรายวัน เพื่อปฏิบัติงานด้านการป้องกันและปราบปราม (คะแนนเฉลี่ย 2.56)
- การเสนอของบประมาณเพื่อใช้ปฏิบัติงานป้องกันและปราบปราม จากหัวหน้าเขตรักษาพันธุ์สัตว์ป่า (หรือผู้อำนวยการส่วนอนุรักษ์สัตว์ป่า) (คะแนนเฉลี่ย 2.52)
- การฝึกอบรมด้านการใช้อาวุธปืน (คะแนนเฉลี่ย 2.44)
- การฝึกอบรมด้านการใช้แผนที่ในการเดินป่า (คะแนนเฉลี่ย 2.32) และ
- การฝึกอบรมให้มีความรู้เกี่ยวกับการติดตามผลคดีสิ้นสุด (คะแนนเฉลี่ย 2.18)

จากผลการวิจัยระดับการปฏิบัติงานของเจ้าหน้าที่เขตรักษาพันธุ์สัตว์ป่าด้านการป้องกันและปราบปรามผู้กระทำผิดพระราชบัญญัติสงวนและคุ้มครองสัตว์ป่า พ.ศ. 2525 ในพื้นที่รับผิดชอบที่มีระดับการปฏิบัติงานดีนั้น อาจเป็นเพราะเจ้าหน้าที่ทุกคนตระหนักและสำนึกในหน้าที่ที่จะต้องพิทักษ์ปกป้องพื้นที่เขตรักษาพันธุ์สัตว์ป่ามิให้เกิดการบุกรุกทำลายจนเสื่อมสภาพ รวมทั้งอาจเนื่องมาจากเจ้าหน้าที่เขตรักษาพันธุ์สัตว์ป่าซึ่งส่วนใหญ่ ถึงร้อยละ 71.30 เป็นพนักงานพิทักษ์ป่า ได้ถูกฝึกฝนให้ทำงานเน้นหนักไปในด้านการออกตรวจปราบปรามผู้กระทำผิด จนเป็นเหตุให้ระดับการปฏิบัติงานดังกล่าวอยู่ในระดับดี

ส่วนการปฏิบัติงานที่มีระดับปานกลาง เช่น การปฏิบัติงานตามแผนการปฏิบัติงานด้านการป้องกันและปราบปราม และการจัดทำแผนการปฏิบัติงานด้านการป้องกันและปราบปรามประจำปี อาจเนื่องมาจากปัญหาที่เกิดขึ้นในพื้นที่เขตรักษาพันธุ์สัตว์ป่าขณะนี้ เป็นปัญหาเร่งด่วนที่จะต้องแก้ไขในทันที ซึ่งอาจส่งผลกระทบต่อแผนการปฏิบัติงานรวมทั้งการปฏิบัติงานประจำตามแผนที่ได้กำหนดไว้ ตัวอย่างที่เห็นได้อย่างชัดเจนคือ ปัญหาการตัดไม้ทำลายป่าใน

พื้นที่เขตรักษาพันธุ์สัตว์ป่าสาละวิน จังหวัดแม่ฮ่องสอน กรมป่าไม้ได้ออกคำสั่งระดมกำลังเจ้าหน้าที่จากเขตรักษาพันธุ์สัตว์ป่าต่างๆ ไปช่วยปฏิบัติงาน ทำให้การปฏิบัติงานประจำไม่สัมฤทธิ์ผล ส่วนการให้ความร่วมมือในการปราบปรามผู้กระทำผิดพระราชบัญญัติป่าไม้และพระราชบัญญัติอื่นๆ กับหน่วยงานภายนอก ซึ่งดูเหมือนจะเป็นความสำคัญที่เจ้าหน้าที่ต้องปฏิบัติแต่กลับมีระดับการปฏิบัติงานปานกลาง อาจเป็นเพราะที่ตั้งของหน่วยงานเขตรักษาพันธุ์สัตว์ป่าอยู่ห่างไกล การคมนาคมลำบากรวมทั้งยานพาหนะทรุดโทรม เป็นเหตุให้ไม่สะดวกต่อการให้ความร่วมมือกับหน่วยงานภายนอกก็อาจเป็นได้ นอกจากกิจกรรมที่กล่าวมาแล้วนั้น การสอบสวนผู้กระทำผิดขั้นต้นก่อนบันทึกการจับกุมผู้ต้องหาส่งพนักงานสอบสวน เจ้าหน้าที่ที่มีการปฏิบัติงานอยู่ในระดับปานกลางทั้งนี้อาจเนื่องมาจาก บทบาทหน้าที่ของเจ้าหน้าที่เขตรักษาพันธุ์สัตว์ป่าคือ การปราบปรามการกระทำผิดที่เกิดขึ้นในพื้นที่รับผิดชอบเท่านั้น ส่วนการสืบสวนสอบสวนเป็นหน้าที่ของพนักงานสอบสวน จึงทำให้เจ้าหน้าที่เขตรักษาพันธุ์สัตว์ป่าให้ความสำคัญและปฏิบัติงานอยู่ในระดับปานกลางเท่านั้น

สำหรับการปฏิบัติงานของเจ้าหน้าที่ที่อยู่ในระดับไม่ดีขึ้น อาจเป็นเพราะเจ้าหน้าที่เขตรักษาพันธุ์สัตว์ป่าขาดทักษะและความรู้ในการปฏิบัติงาน จึงทำให้เกิดการละเลยหรือปฏิบัติงานไม่เต็มที่ทั้งๆ ที่เป็นกิจกรรมที่มีความสำคัญเช่น การสอบคัดเลือกลูกจ้างชั่วคราวรายวันเพื่อปฏิบัติงานด้านการป้องกันและปราบปราม การฝึกอบรมด้านการใช้อาวุธปืน และการฝึกอบรมด้านการใช้แผนที่ในการเดินป่า รวมทั้งการฝึกอบรมเจ้าหน้าที่ให้มีความรู้เกี่ยวกับการบันทึกการจับกุม เป็นที่น่าสังเกตว่าในอดีตที่ผ่านมาเจ้าหน้าที่มักจะถูกจับกุมและลงโทษผู้กระทำผิดที่จับได้ในขณะกระทำผิดซึ่งหน้าเท่านั้น ส่วนนายทุนผู้อยู่เบื้องหลังหรือผู้บงการ กฎหมายไม่สามารถลงโทษต่อการกระทำผิดที่บงการให้ผู้อื่นบุกรุกทำลายทรัพยากรธรรมชาติและสัตว์ป่า อันเป็นสมบัติของประเทศชาติได้เลย เช่น กรณีการตัดไม้ทำลายป่าในเขตรักษาพันธุ์สัตว์ป่าสาละวิน เป็นต้น

ตารางที่ 11 คะแนนเฉลี่ยและระดับการปฏิบัติงานของเจ้าหน้าที่เขตรักษาพันธุ์สัตว์ป่าในพื้นที่จังหวัดเชียงใหม่และจังหวัดแม่ฮ่องสอน

การปฏิบัติงานป้องกันและปราบปราม	ระดับการปฏิบัติงาน					ผู้ให้ข้อมูล (N=87)		
	มากเป็นพิเศษ	มาก	ปานกลาง	น้อย	น้อยมาก	คะแนนเฉลี่ย	ค่าเบี่ยงเบนมาตรฐาน	ระดับการปฏิบัติงาน
	จำนวน (ร้อยละ)	จำนวน (ร้อยละ)	จำนวน (ร้อยละ)	จำนวน (ร้อยละ)	จำนวน (ร้อยละ)			
1. การป้องกันและปราบปรามผู้กระทำผิดพระราชบัญญัติสงวนและคุ้มครองสัตว์ป่า พ.ศ. 2535 ในพื้นที่เขตรักษาพันธุ์สัตว์ป่าที่รับผิดชอบ	20 (22.99)	38 (43.68)	21 (24.13)	7 (8.05)	1 (1.15)	3.79	.92	ดี
2. การปฏิบัติงานตามแผนการปฏิบัติงานด้านการป้องกันและปราบปราม	10 (11.49)	39 (44.83)	17 (19.54)	15 (17.24)	6 (6.90)	3.36	1.11	ปานกลาง
3. ดูแลในด้านความปลอดภัยและอำนวยความสะดวกแก่บุคคลผู้รับอนุญาตให้เข้ามาทัศนศึกษาในเขตรักษาพันธุ์สัตว์ป่า	8 (9.20)	37 (42.53)	20 (22.99)	11 (12.64)	11 (12.64)	3.22	1.17	ปานกลาง
4. การจัดทำแผนการปฏิบัติงานด้านการป้องกันและปราบปรามประจำปี	7 (8.05)	37 (42.53)	16 (18.39)	21 (24.13)	6 (6.90)	3.20	1.11	ปานกลาง

ตารางที่ 11 (ต่อ)

การปฏิบัติงานป้องกันและปราบปราม	ระดับการปฏิบัติงาน					ผู้ให้ข้อมูล (N=87)		
	มากเป็นพิเศษ	มาก	ปานกลาง	น้อย	น้อยมาก	คะแนนเฉลี่ย	ค่าเบี่ยงเบนมาตรฐาน	ระดับการปฏิบัติงาน
	จำนวน (ร้อยละ)	จำนวน (ร้อยละ)	จำนวน (ร้อยละ)	จำนวน (ร้อยละ)	จำนวน (ร้อยละ)			
5. การให้ความร่วมมือในการปราบปรามผู้กระทำผิดพระราชบัญญัติป่าไม้และพระราชบัญญัติอื่นๆ กับหน่วยงานภายนอก	4 (4.60)	30 (34.48)	34 (39.08)	15 (17.24)	4 (4.60)	3.17	.93	ปานกลาง
6. การสอบสวนผู้กระทำผิดขั้นต้นก่อนบันทึกการจับกุมผู้ต้องหาส่งพนักงานสอบสวน	3 (3.45)	27 (31.03)	27 (31.03)	23 (26.44)	7 (8.05)	2.95	1.02	ปานกลาง
7. การควบคุมลูกจ้างชั่วคราวรายวันออกดับไฟป่าเมื่อเกิดไฟป่าในพื้นที่เขตรักษาพันธุ์สัตว์ป่า	8 (9.20)	26 (28.89)	16 (18.39)	21 (24.13)	16 (18.39)	2.87	1.28	ปานกลาง
8. การฝึกอบรมเจ้าหน้าที่ให้มีความเข้าใจยุทธวิธีการเข้าจับกุมผู้กระทำผิด	6 (6.89)	22 (25.29)	17 (19.54)	22 (25.29)	20 (22.99)	2.67	1.27	ปานกลาง
9. การฝึกอบรมเจ้าหน้าที่ให้มีความรู้เกี่ยวกับการบันทึกการจับกุม	4 (4.60)	21 (24.13)	16 (18.39)	28 (32.18)	18 (20.69)	2.59	1.19	ไม่ดี

ตารางที่ 11 (ต่อ)

การปฏิบัติงานป้องกันและปราบปราม	ระดับการปฏิบัติงาน					ผู้ให้ข้อมูล (N=87)		
	มากเป็นพิเศษ	มาก	ปานกลาง	น้อย	น้อยมาก	คะแนนเฉลี่ย	ค่าเบี่ยงเบนมาตรฐาน	ระดับการปฏิบัติงาน
	จำนวน (ร้อยละ)	จำนวน (ร้อยละ)	จำนวน (ร้อยละ)	จำนวน (ร้อยละ)	จำนวน (ร้อยละ)			
10. การสอบคัดเลือกลูกจ้างชั่วคราวรายวันเพื่อปฏิบัติงานด้านการป้องกันและปราบปราม	7 (8.05)	21 (24.13)	13 (14.94)	19 (21.84)	27 (31.03)	2.56	1.36	ไม่ดี
11. การเสนอขอของบประมาณเพื่อใช้ปฏิบัติงานป้องกันและปราบปราม จากหัวหน้าเขตรักษาพันธุ์สัตว์ป่า (หรือผู้อำนวยการส่วนอนุรักษ์สัตว์ป่า)	4 (4.60)	21 (24.13)	15 (17.24)	24 (27.59)	23 (26.44)	2.52	1.24	ไม่ดี
12. การฝึกอบรมด้านการใช้อาวุธปืน	4 (4.60)	16 (18.39)	18 (20.68)	26 (29.89)	23 (26.44)	2.44	1.19	ไม่ดี
13. การฝึกอบรมด้านการใช้แผนที่ในการเดินป่า	2 (2.30)	19 (21.84)	11 (12.64)	28 (32.18)	27 (31.04)	2.32	1.19	ไม่ดี
14. การฝึกอบรมให้มีความรู้เกี่ยวกับการติดตามผลคดีสิ้นสุด	1 (1.15)	14 (16.09)	13 (14.94)	31 (35.63)	28 (32.18)	2.18	1.11	ไม่ดี
เฉลี่ยรวม						2.85	1.15	ปานกลาง

2.2 การปฏิบัติงานด้านการบริหารและธุรการ

จากการวิจัยพบว่าเจ้าหน้าที่เขตรักษาพันธุ์สัตว์ป่าในพื้นที่จังหวัดเชียงใหม่และจังหวัดแม่ฮ่องสอน ระบุระดับการปฏิบัติงานด้านการบริหารและธุรการรวม 11 กิจกรรม ได้ค่าคะแนนเฉลี่ยรวม (mean) = 2.55 ซึ่งค่าคะแนนเฉลี่ยอยู่ระหว่าง 1.81-2.60 จากการคำนวณค่าน้ำหนักเฉลี่ยการปฏิบัติงาน (weight mean score) ระบุว่าเจ้าหน้าที่เขตรักษาพันธุ์สัตว์ป่าปฏิบัติงานด้านการบริหารและธุรการอยู่ในระดับไม่ดี แต่อย่างไรก็ตามเจ้าหน้าที่ได้ระบุค่าคะแนนเฉลี่ยระดับการปฏิบัติงานบริหารและธุรการในแต่ละกิจกรรม สามารถจัดระดับการปฏิบัติงานได้ 2 ระดับคือ

2.2.1 การปฏิบัติงานระดับปานกลาง ได้แก่

- การปฏิบัติงานด้านหนังสือราชการของเขตรักษาพันธุ์สัตว์ป่า (คะแนนเฉลี่ย 2.81)
- การประสานงานด้านต่างๆ กับหน่วยงานภายนอกในภาครัฐ (คะแนนเฉลี่ย 2.77)
- การปฏิบัติงานด้านงานสารบรรณของเขตรักษาพันธุ์สัตว์ป่า (คะแนนเฉลี่ย 2.64)
- การมีส่วนร่วมในการเบิกจ่ายงบประมาณของเขตรักษาพันธุ์สัตว์ป่าให้เป็นไปตามระเบียบปฏิบัติราชการ (คะแนนเฉลี่ย 2.63)
- การปฏิบัติงานไปตามแผนแม่บท (คะแนนเฉลี่ย 2.63)
- การประเมินผลความก้าวหน้าการดำเนินงานในโครงการต่างๆ ที่ได้รับงบประมาณจากรัฐบาล (คะแนนเฉลี่ย 2.52)

2.2.2 การปฏิบัติงานระดับไม่ดี ได้แก่

- การมีส่วนร่วมในการจัดซื้อพัสดุ ครุภัณฑ์ของเขตรักษาพันธุ์สัตว์ป่า (คะแนนเฉลี่ย 2.48)
- การจัดทำแผนแม่บทของการจัดการเขตรักษาพันธุ์สัตว์ป่า (คะแนนเฉลี่ย 2.44)
- การขอตั้งงบประมาณประจำปีให้สอดคล้องกับแผนงานต่างๆ ที่เขตรักษาพันธุ์สัตว์ป่าเสนอต่อส่วนอนุรักษ์สัตว์ป่า (คะแนนเฉลี่ย 2.42)
- การประสานงานต่างๆ กับองค์กรภาคเอกชน (คะแนนเฉลี่ย 2.39)

- การจัดทำแผนการปฏิบัติงานในโครงการต่างๆ ตามแผนแม่บทการจัดการ
เขตรักษาพันธุ์สัตว์ป่า (คะแนนเฉลี่ย 2.36)

จากผลการวิจัยระดับการปฏิบัติงานด้านการบริหารและธรรมาภิบาลในแต่ละกิจกรรม
ของเจ้าหน้าที่เขตรักษาพันธุ์สัตว์ป่า ที่มีระดับปานกลางนั้นอาจมีสาเหตุเนื่องมาจากสำนักงาน
เขตรักษาพันธุ์สัตว์ป่าได้จ้างลูกจ้างชั่วคราวรายวันให้มาทำงานด้านสารบรรณและบัญชี จึงทำ
ให้ระดับการปฏิบัติงานของเจ้าหน้าที่อยู่ในระดับปานกลางคือ ปฏิบัติในส่วนที่เกี่ยวข้องโดยตรง
กับตนเองเท่านั้นแม้แต่การประเมินผลความก้าวหน้าการดำเนินงานในโครงการต่างๆ ที่ได้รับงบประมาณ
กรมป่าไม้ก็อาจจะส่งเจ้าหน้าที่จากกองแผนงาน กรมป่าไม้ ซึ่งมีหน้าที่ด้านการ
ประเมินผลโครงการโดยตรงมาดำเนินการ อย่างไรก็ตาม สมยศ เม่นแย้ม (2541: 54) กล่าวว่า
การประเมินผลทำให้ผู้บริหารโครงการทราบจุดเด่น จุดด้อยของโครงการทำให้ทราบว่าบรรลุเป้า
หมายเพียงใด คุ้มทุนและแรงงานที่ลงไปหรือไม่ เพื่อนำผลการประเมินมาเป็นเครื่องมือในการ
ตัดสินใจและเพื่อสรุปผลการดำเนินโครงการซึ่งการประเมิน (evaluation) ก็เพื่อนำผลไปปรับปรุง
ทุกด้านของงาน ไม่ใช่พิสูจน์ว่าผู้นำโครงการเก่ง แต่เป็นการประเมินเพื่อปรับปรุงแก้ไขให้ดีขึ้น (is
not to prove, but to improve)

สำหรับผลการวิจัยระดับการปฏิบัติงานด้านการบริหารและธรรมาภิบาลที่มีระดับไม่ดีนั้น
อาจมีสาเหตุมาจากเจ้าหน้าที่มีส่วนร่วมน้อยตั้งแต่เริ่มดำเนินการเช่น การจัดทำแผนแม่บทของ
การจัดการเขตรักษาพันธุ์สัตว์ป่า ซึ่งกรมป่าไม้อาจจะมีการจัดส่งเจ้าหน้าที่ต่างส่วนราชการ เช่น
อาจารย์จากมหาวิทยาลัยหรือกลุ่มผู้มีความรู้มารับจ้างทำแผนแม่บท ทำให้เจ้าหน้าที่มีส่วนร่วม
ในการจัดทำแผนแม่บทน้อย ซึ่งผลที่ตามมาก็คือ การไม่เข้าใจในการทำงานตามแผนแม่บท รวม
ทั้งการไม่เห็นด้วยกับแผนการปฏิบัติงานเนื่องจากเจ้าหน้าที่มิได้ร่วมคิดและร่วมวางแผนนั่นเอง

ตารางที่ 12 คะแนนเฉลี่ยและระดับการปฏิบัติงานของเจ้าหน้าที่เขตรักษาพันธุ์สัตว์ป่าในพื้นที่จังหวัดเชียงใหม่และจังหวัดแม่ฮ่องสอน

ด้านการบริหารและธุรการ	ระดับการปฏิบัติงาน					ผู้ให้ข้อมูล (N=87)		
	มากเป็นพิเศษ	มาก	ปานกลาง	น้อย	น้อยมาก	คะแนนเฉลี่ย	ค่าเบี่ยงเบนมาตรฐาน	ระดับการปฏิบัติงาน
	จำนวน (ร้อยละ)	จำนวน (ร้อยละ)	จำนวน (ร้อยละ)	จำนวน (ร้อยละ)	จำนวน (ร้อยละ)			
1. การปฏิบัติงานด้านหนังสือราชการของเขตรักษาพันธุ์สัตว์ป่า	4 (4.60)	30 (34.48)	16 (18.39)	20 (22.99)	17 (19.54)	2.81	1.23	ปานกลาง
2. การประสานงานด้านต่างๆ กับหน่วยงานภายนอกในภาครัฐ	4 (4.60)	25 (28.74)	24 (27.59)	15 (17.24)	19 (21.83)	2.77	1.21	ปานกลาง
3. การปฏิบัติงานด้านงานสารบรรณของเขตรักษาพันธุ์สัตว์ป่า	3 (3.45)	28 (32.18)	15 (17.24)	17 (19.54)	24 (27.59)	2.64	1.28	ปานกลาง
4. การมีส่วนร่วมในการเบิกจ่ายงบประมาณของเขตรักษาพันธุ์สัตว์ป่าให้เป็นไปตามระเบียบปฏิบัติราชการ	4 (4.60)	26 (29.88)	16 (18.39)	16 (18.39)	25 (28.74)	2.63	1.30	ปานกลาง
5. การปฏิบัติงานไปตามแผนแม่บท	3 (3.45)	24 (27.59)	14 (16.09)	30 (34.48)	16 (18.39)	2.63	1.17	ปานกลาง

ตารางที่ 12 (ต่อ)

ด้านการบริหารและธุรการ	ระดับการปฏิบัติงาน					ผู้ให้ข้อมูล (N=87)		
	มากเป็นพิเศษ	มาก	ปานกลาง	น้อย	น้อยมาก	คะแนนเฉลี่ย	ค่าเบี่ยงเบนมาตรฐาน	ระดับการปฏิบัติงาน
	จำนวน (ร้อยละ)	จำนวน (ร้อยละ)	จำนวน (ร้อยละ)	จำนวน (ร้อยละ)	จำนวน (ร้อยละ)			
6. การประเมินผลความก้าวหน้าการดำเนินงานในโครงการต่างๆ ที่ได้รับงบประมาณจากรัฐบาล	3 (3.44)	22 (25.29)	16 (18.39)	23 (26.44)	23 (26.44)	2.52	1.17	ปานกลาง
7. การมีส่วนร่วมในการจัดซื้อพัสดุ ครุภัณฑ์ของเขตรักษาพันธุ์สัตว์ป่า	5 (5.75)	19 (21.83)	15 (17.24)	22 (25.29)	26 (29.89)	2.48	1.22	ไม่ดี
8. การจัดทำแผนแม่บทของการจัดการเขตรักษาพันธุ์สัตว์ป่า	2 (2.29)	23 (26.44)	13 (14.94)	23 (26.44)	26 (29.89)	2.44	1.28	ไม่ดี
9. การขอตั้งงบประมาณประจำปีให้สอดคล้องกับแผนงานต่างๆ ที่เขตรักษาพันธุ์สัตว์ป่าเสนอต่อส่วนอนุรักษ์สัตว์ป่า	5 (5.75)	18 (20.69)	13 (14.94)	24 (27.59)	27 (31.03)	2.42	1.28	ไม่ดี

ตารางที่ 12 (ต่อ)

ด้านการบริหารและธุรการ	ระดับการปฏิบัติงาน					ผู้ให้ข้อมูล (N=87)		
	มากเป็นพิเศษ	มาก	ปานกลาง	น้อย	น้อยมาก	คะแนนเฉลี่ย	ค่าเบี่ยงเบนมาตรฐาน	ระดับการปฏิบัติงาน
	จำนวน (ร้อยละ)	จำนวน (ร้อยละ)	จำนวน (ร้อยละ)	จำนวน (ร้อยละ)	จำนวน (ร้อยละ)			
10. การประสานงานต่างๆ กับองค์กรภาคเอกชน	2 (2.30)	11 (12.64)	27 (31.03)	26 (29.89)	21 (24.14)	2.39	1.06	ไม่ดี
11. การจัดทำแผนการปฏิบัติงานในโครงการต่างๆ ตามแผนแม่บทการจัดการเขตรักษาพันธุ์สัตว์ป่า	1 (1.15)	17 (19.54)	15 (17.24)	34 (39.08)	20 (22.99)	2.36	1.07	ไม่ดี
ค่าเฉลี่ยรวม						2.55	1.21	ไม่ดี

2.3 การปฏิบัติงานเผยแพร่และวิชาการ

จากการวิจัยพบว่าเจ้าหน้าที่เขตรักษาพันธุ์สัตว์ป่าในพื้นที่จังหวัดเชียงใหม่และจังหวัดแม่ฮ่องสอน ระบุระดับการปฏิบัติงานเผยแพร่และวิชาการรวม 23 กิจกรรม ได้ค่าคะแนนเฉลี่ยรวม (mean) = 2.48 ซึ่งค่าคะแนนอยู่ระหว่าง 1.81-2.60 จากการคำนวณค่าน้ำหนักเฉลี่ยการปฏิบัติ (weight mean score) ระบุว่า เจ้าหน้าที่เขตรักษาพันธุ์สัตว์ป่าปฏิบัติงานเผยแพร่และวิชาการอยู่ในระดับไม่ดี แต่อย่างไรก็ตามเจ้าหน้าที่ได้ระบุค่าคะแนนเฉลี่ยระดับการปฏิบัติงานในแต่ละกิจกรรม สามารถจัดระดับการปฏิบัติงานได้ 3 ระดับคือ

2.3.1 การปฏิบัติงานระดับปานกลาง ได้แก่

- การประสานงานกับประชาชนในบริเวณพื้นที่กันชนของเขตรักษาพันธุ์สัตว์ป่า (คะแนนเฉลี่ย 3.34)
- การปฏิบัติงานด้านการเผยแพร่ความรู้ด้านการอนุรักษ์ทรัพยากรป่าไม้และสัตว์ป่าแก่ประชาชนทั่วไป (คะแนนเฉลี่ย 3.13)
- การปฏิบัติงานเผยแพร่ความรู้ด้านการอนุรักษ์สิ่งแวดล้อมและแหล่งความงามแก่ประชาชนทั่วไป (คะแนนเฉลี่ย 2.98)
- การบริการความรู้ทางด้านวิชาการในเรื่องทรัพยากรสัตว์ป่าและป่าไม้ แก่บุคคลต่างๆ ที่ขออนุญาตเข้ามาในพื้นที่เขตรักษาพันธุ์สัตว์ป่า (คะแนนเฉลี่ย 2.79)
- การให้การศึกษอบรมด้านป่าไม้แก่ราษฎรในหมู่บ้าน (คะแนนเฉลี่ย 2.65)
- ร่วมแสดงนิทรรศการกับหน่วยงานภายนอกในโอกาสต่างๆ (คะแนนเฉลี่ย

2.64)

2.64)

- การให้การศึกษอบรมด้านการอนุรักษ์สัตว์ป่าแก่เยาวชน (คะแนนเฉลี่ย
  - การให้การศึกษอบรมด้านป่าไม้แก่เยาวชน (คะแนนเฉลี่ย 2.63)
- ### 2.3.2 การปฏิบัติงานที่มีระดับไม่ดี ได้แก่
- การให้การศึกษอบรมด้านการอนุรักษ์สัตว์ป่าแก่ราษฎรในหมู่บ้าน (คะแนนเฉลี่ย 2.59)
  - การให้การศึกษอบรม ด้านการอนุรักษ์ทรัพยากรธรรมชาติแก่เยาวชน (คะแนนเฉลี่ย 2.58)
  - การสำรวจประชากรสัตว์ป่าชนิดต่างๆ อย่างต่อเนื่อง เพื่อติดตามสถานภาพของจำนวนประชากรสัตว์ป่า (คะแนนเฉลี่ย 2.54)

- การให้การศึกษาระดับอุดมศึกษาและการอนุรักษ์ทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมในหมู่บ้าน (คะแนนเฉลี่ย 2.52)
- การปรับปรุงถิ่นที่อยู่อาศัยของสัตว์ป่าให้มีความอุดมสมบูรณ์ยิ่งขึ้นในพื้นที่เขตรักษาพันธุ์สัตว์ป่า (คะแนนเฉลี่ย 2.47)
- การรวบรวมและจัดระบบข้อมูลพื้นฐานของเขตรักษาพันธุ์สัตว์ป่า เพื่อเตรียมข้อมูลไว้บริการแก่ผู้สนใจและหน่วยราชการต่างๆ (คะแนนเฉลี่ย 2.44)
- การมีส่วนร่วมในการจัดทำแผนการปฏิบัติงานของงานเผยแพร่ และวิชาการของเขตรักษาพันธุ์สัตว์ป่า (คะแนนเฉลี่ย 2.39)
- การประสานงานกับหน่วยงานวิจัยต่างๆ เพื่อทำการวิจัยในพื้นที่เขตรักษาพันธุ์สัตว์ป่า (คะแนนเฉลี่ย 2.32)
- การจัดทำแผ่นพับเพื่อการส่งเสริมและเผยแพร่การอนุรักษ์ทรัพยากรธรรมชาติในเขตรักษาพันธุ์สัตว์ป่า (คะแนนเฉลี่ย 2.27)
- การให้การศึกษาระดับอุดมศึกษาและการอนุรักษ์สัตว์ป่าแก่ข้าราชการในท้องถิ่น (คะแนนเฉลี่ย 2.17)
- การจัดทำหนังสือเพื่อการส่งเสริมและเผยแพร่การอนุรักษ์ทรัพยากรธรรมชาติในเขตรักษาพันธุ์สัตว์ป่า (คะแนนเฉลี่ย 2.12)
- การให้การศึกษาระดับอุดมศึกษาและการอนุรักษ์ทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมแก่ข้าราชการในท้องถิ่น (คะแนนเฉลี่ย 2.05)
- การปล่อยสัตว์ป่าที่เคยมีอยู่ในพื้นที่กลับคืนสู่ธรรมชาติ (คะแนนเฉลี่ย 2.03)
- การมีส่วนร่วมในการจัดทำงบประมาณประจำปี ในส่วนของงานเผยแพร่และวิชาการของเขตรักษาพันธุ์สัตว์ป่า (คะแนนเฉลี่ย 2.03)

2.3.3 การปฏิบัติงานที่มีระดับไม่ดีเป็นอย่างมากได้แก่

- การหาแหล่งเงินทุนภายนอกเพื่องานเผยแพร่และวิชาการของเขตรักษาพันธุ์สัตว์ป่า (คะแนนเฉลี่ย 1.68)

จากผลการวิจัย ระดับการปฏิบัติงานเผยแพร่และวิชาการของเจ้าหน้าที่เขตรักษาพันธุ์สัตว์ป่าในพื้นที่จังหวัดเชียงใหม่และจังหวัดแม่ฮ่องสอน ที่มีระดับปฏิบัติงานปานกลาง อาจเป็นสาเหตุจากกิจกรรมนั้นๆ ต้องใช้ความรู้และทักษะในด้านการฝึกอบรมและความรู้ในเชิงวิชาการ ทำให้การปฏิบัติงานของเจ้าหน้าที่อยู่ในระดับปานกลาง ทั้งนี้อาจเป็นเพราะว่าเจ้า

หน้าที่ส่วนใหญ่ร้อยละ 31.00 จบการศึกษาในระดับมัธยมศึกษาปีที่ 5 และร้อยละ 26.40 จบการศึกษาในระดับมัธยมศึกษาปีที่ 3 ซึ่งอาจจะขาดองค์ความรู้ที่จะนำไปถ่ายทอดและฝึกอบรมให้ประชาชนและเยาวชนเกิดความรู้ได้

ส่วนการปฏิบัติงานที่มีระดับไม่ตึ้นนั้นอาจมีสาเหตุจากกิจกรรมต่างๆ นั้นต้องใช้ผู้ที่มีความรู้และความเชี่ยวชาญมาดำเนินการโดยเฉพาะเช่น การสำรวจประชากรสัตว์ป่าชนิดต่างๆ การปรับปรุงถิ่นที่อยู่อาศัยของสัตว์ป่า และแม้กระทั่งการปล่อยสัตว์ป่าที่เคยมีอยู่ในพื้นที่กลับคืนสู่ธรรมชาติ ทั้งนี้อาจจะเป็นเพราะว่าการปล่อยสัตว์ป่าคืนสู่ธรรมชาติเป็นเรื่องยุ่งยากละเอียดอ่อนและซับซ้อน ซึ่ง ชวาล ทัพพิภกรณ์ (2539: 10) กล่าวว่า เจ้าหน้าที่จะต้องมีความรู้ด้านการเพาะเลี้ยง เรียนรู้พฤติกรรม และนิเวศวิทยาของสัตว์ป่าชนิดนั้นๆ การที่จะนำสัตว์ป่าคืนสู่ธรรมชาติให้ได้ผลให้สัตว์ป่าอยู่รอด เป็นกลุ่มประชากรที่สามารถสืบทอดเผ่าพันธุ์ได้นั้นเจ้าหน้าที่ ต้องมั่นใจว่า สัตว์ป่านั้นรู้วิธีหาอาหาร และรู้ว่าสิ่งใดเป็นศัตรูมีอันตรายต้องหลบหลีก

สำหรับการปฏิบัติงานที่มีระดับไม่ตึ้นมากนั้นอาจเกิดจากการปิดกั้นไม่ให้องค์กรเอกชนหรือสถาบันที่ทำงานด้านสัตว์ป่าเข้ามามีส่วนร่วมในการพัฒนาการจัดการสัตว์ป่า ซึ่งจากอดีตที่ผ่านมาพื้นที่เขตรักษาพันธุ์สัตว์ป่าที่มีองค์กรเอกชนเข้ามาร่วมประสานการดำเนินงาน มักจะเกิดปัญหาความขัดแย้งระหว่างเจ้าหน้าที่กับองค์กรเอกชน จนอาจเป็นสาเหตุทำให้เจ้าหน้าที่ของรัฐไม่ยอมประสานความร่วมมือในการทำงานกับองค์กรภาคเอกชนเท่าใดนัก จึงอาจทำให้ขาดการสนับสนุนเงินทุนในการดำเนินงาน นอกเหนือจากงบประมาณประจำปีที่รัฐบาลจัดสรรให้อย่างจำกัด

ตารางที่ 13 คะแนนเฉลี่ยและระดับการปฏิบัติงานของเจ้าหน้าที่เขตรักษาพันธุ์สัตว์ป่าในพื้นที่จังหวัดเชียงใหม่และจังหวัดแม่ฮ่องสอน

ด้านงานเผยแพร่และวิชาการ	ระดับการปฏิบัติงาน					ผู้ให้ข้อมูล (N=87)		
	มากเป็นพิเศษ	มาก	ปานกลาง	น้อย	น้อยมาก	คะแนนเฉลี่ย	ค่าเบี่ยงเบนมาตรฐาน	ระดับการปฏิบัติงาน
	จำนวน (ร้อยละ)	จำนวน (ร้อยละ)	จำนวน (ร้อยละ)	จำนวน (ร้อยละ)	จำนวน (ร้อยละ)			
1. การประสานงานกับประชาชนในบริเวณพื้นที่กันชนของเขตรักษาพันธุ์สัตว์ป่า	11 (12.64)	37 (42.53)	19 (21.84)	11 (12.64)	9 (10.35)	3.34	1.16	ปานกลาง
2. การปฏิบัติงานด้านเผยแพร่ความรู้ด้านการอนุรักษ์ทรัพยากรป่าไม้และสัตว์ป่าแก่ประชาชนทั่วไป	6 (6.90)	28 (32.18)	31 (35.63)	16 (18.39)	6 (6.90)	3.13	1.02	ปานกลาง
3. การปฏิบัติงานเผยแพร่ความรู้ด้านการอนุรักษ์สิ่งแวดล้อมและแหล่งความงามแก่ประชาชนทั่วไป	4 (4.60)	24 (27.59)	34 (39.08)	17 (19.54)	8 (9.19)	2.98	1.01	ปานกลาง
4. การบริการความรู้ทางด้านวิชาการในเรื่องทรัพยากรสัตว์ป่าและป่าไม้แก่ บุคคลต่างๆ ที่ขออนุญาตเข้ามาในพื้นที่เขตรักษาพันธุ์สัตว์ป่า	4 (4.60)	22 (25.29)	27 (31.03)	20 (22.99)	14 (16.09)	2.79	1.13	ปานกลาง

ตารางที่ 13 (ต่อ)

ด้านงานเผยแพร่และวิชาการ	ระดับการปฏิบัติงาน					ผู้ให้ข้อมูล (N=87)		
	มากเป็นพิเศษ	มาก	ปานกลาง	น้อย	น้อยมาก	คะแนนเฉลี่ย	ค่าเบี่ยงเบนมาตรฐาน	ระดับการปฏิบัติงาน
	จำนวน (ร้อยละ)	จำนวน (ร้อยละ)	จำนวน (ร้อยละ)	จำนวน (ร้อยละ)	จำนวน (ร้อยละ)			
5. การให้การศึกษอบรมด้านป่าไม้แก่ราษฎร ในหมู่บ้าน	1 (1.15)	22 (25.29)	25 (28.73)	24 (27.59)	15 (17.24)	2.65	1.07	ปานกลาง
6. ร่วมแสดงนิทรรศการกับหน่วยงานภายนอก ในโอกาสต่างๆ	4 (4.60)	16 (18.39)	28 (32.18)	23 (26.44)	16 (18.39)	2.64	1.12	ปานกลาง
7. การให้การศึกษอบรมด้านการอนุรักษ์สัตว์ ป่าแก่เยาวชน	5 (5.75)	15 (17.24)	27 (31.03)	24 (27.59)	16 (18.39)	2.64	1.14	ปานกลาง
8. การให้การศึกษอบรมด้านป่าไม้แก่เยาวชน	3 (3.45)	16 (18.39)	29 (33.33)	24 (27.59)	15 (17.24)	2.63	1.07	ปานกลาง
9. การให้การศึกษอบรมด้านการอนุรักษ์สัตว์ ป่าแก่ราษฎรในหมู่บ้าน	3 (3.45)	18 (20.69)	23 (26.44)	27 (31.03)	16 (18.39)	2.59	1.11	ไม่ดี
10. การให้การศึกษอบรมด้านการอนุรักษ์ ทรัพยากรธรรมชาติแก่เยาวชน	4 (4.60)	15 (17.24)	25 (28.74)	27 (31.03)	16 (18.39)	2.58	1.11	ไม่ดี

ตารางที่ 13 (ต่อ)

ด้านงานเผยแพร่และวิชาการ	ระดับการปฏิบัติงาน					ผู้ให้ข้อมูล (N=87)		
	มากเป็นพิเศษ	มาก	ปานกลาง	น้อย	น้อยมาก	คะแนนเฉลี่ย	ค่าเบี่ยงเบนมาตรฐาน	ระดับการปฏิบัติงาน
	จำนวน (ร้อยละ)	จำนวน (ร้อยละ)	จำนวน (ร้อยละ)	จำนวน (ร้อยละ)	จำนวน (ร้อยละ)			
11. การสำรวจประชากรสัตว์ป่าชนิดต่างๆ อย่างต่อเนื่องเพื่อติดตามสถานภาพของ จำนวนประชากรสัตว์ป่า	5 (5.75)	10 (11.49)	26 (29.89)	32 (36.78)	14 (16.09)	2.54	1.07	ไม่ดี
12. การให้การศึกษาอบรมด้านการอนุรักษ์ ทรัพยากรธรรมชาติแก่ราษฎรในหมู่บ้าน	2 (2.30)	17 (19.54)	24 (27.58)	26 (29.89)	18 (20.69)	2.52	1.09	ไม่ดี
13. การปรับปรุงถิ่นที่อยู่อาศัยของสัตว์ป่าให้มี ความอุดมสมบูรณ์ยิ่งขึ้นในพื้นที่เขตรักษา พันธุ์สัตว์ป่า	3 (3.45)	15 (17.24)	18 (20.69)	35 (40.23)	16 (18.39)	2.47	1.08	ไม่ดี
14. การรวบรวมและจัดระบบข้อมูลพื้นฐานของ เขตรักษาพันธุ์สัตว์ป่า เพื่อเตรียมข้อมูลไว้ บริการแก่ผู้สนใจและหน่วยราชการต่างๆ	3 (3.45)	9 (10.35)	27 (31.03)	33 (37.93)	15 (17.24)	2.44	1.00	ไม่ดี

ตารางที่ 13 (ต่อ)

ด้านงานเผยแพร่และวิชาการ	ระดับการปฏิบัติงาน					ผู้ให้ข้อมูล (N=87)		
	มากเป็นพิเศษ	มาก	ปานกลาง	น้อย	น้อยมาก	คะแนนเฉลี่ย	ค่าเบี่ยงเบนมาตรฐาน	ระดับการปฏิบัติงาน
	จำนวน (ร้อยละ)	จำนวน (ร้อยละ)	จำนวน (ร้อยละ)	จำนวน (ร้อยละ)	จำนวน (ร้อยละ)			
15. การมีส่วนร่วมในการจัดทำแผนการปฏิบัติงานของงานเผยแพร่และวิชาการของเขตรักษาพันธุ์สัตว์ป่า	1 (1.15)	12 (13.79)	29 (33.33)	23 (26.44)	22 (25.29)	2.39	1.04	ไม่ดี
16. การประสานงานกับหน่วยงานวิจัยต่างๆ เพื่อทำการวิจัยในพื้นที่เขตรักษาพันธุ์สัตว์ป่า	2 (2.30)	12 (13.79)	21 (24.14)	29 (33.33)	23 (26.44)	2.32	1.08	ไม่ดี
17. การจัดทำแผ่นพับเพื่อการส่งเสริมและเผยแพร่การอนุรักษ์ทรัพยากรธรรมชาติในเขตรักษาพันธุ์สัตว์ป่า	4 (4.60)	7 (8.05)	19 (21.84)	36 (41.38)	21 (24.13)	2.27	1.06	ไม่ดี
18. การให้การศึกษาอบรมด้านการอนุรักษ์สัตว์ป่าแก่ข้าราชการในท้องถิ่น	1 (1.15)	12 (13.79)	15 (17.24)	32 (36.78)	27 (31.04)	2.17	1.05	ไม่ดี

ตารางที่ 13 (ต่อ)

ด้านงานเผยแพร่และวิชาการ	ระดับการปฏิบัติงาน					ผู้ให้ข้อมูล (N=87)		
	มากเป็นพิเศษ	มาก	ปานกลาง	น้อย	น้อยมาก	คะแนนเฉลี่ย	ค่าเบี่ยงเบนมาตรฐาน	ระดับการปฏิบัติงาน
	จำนวน (ร้อยละ)	จำนวน (ร้อยละ)	จำนวน (ร้อยละ)	จำนวน (ร้อยละ)	จำนวน (ร้อยละ)			งาน
19. การจัดทำหนังสือเพื่อการส่งเสริมและเผยแพร่การอนุรักษ์ทรัพยากรธรรมชาติในเขตรักษาพันธุ์สัตว์ป่า	3 (3.45)	5 (5.75)	18 (20.69)	35 (40.23)	26 (29.88)	2.12	1.02	ไม่ดี
20. การให้การศึกษอบรมด้านการอนุรักษ์ทรัพยากรธรรมชาติแก่ข้าราชการในท้องถิ่น	-	8 (9.20)	16 (18.39)	36 (41.38)	27 (31.03)	2.05	0.93	ไม่ดี
21. การปล่อยสัตว์ป่าที่เคยมีอยู่ในพื้นที่กลับคืนสู่ธรรมชาติ	1 (1.15)	8 (9.20)	13 (14.94)	36 (41.38)	29 (33.33)	2.03	0.98	ไม่ดี
22. การมีส่วนร่วมในการจัดทำงบประมาณประจำปี ในส่วนของงานเผยแพร่และวิชาการของเขตรักษาพันธุ์สัตว์ป่า	1 (1.15)	9 (10.35)	15 (17.24)	29 (33.33)	33 (37.93)	2.03	1.03	ไม่ดี
23. การหาแหล่งเงินทุนภายนอกเพื่องานเผยแพร่และวิชาการของเขตรักษาพันธุ์สัตว์ป่า	-	5 (5.75)	10 (11.49)	25 (28.74)	47 (54.02)	1.68	0.83	ไม่ เป็นอย่างมาก
ค่าเฉลี่ยรวม						2.48	1.05	ไม่ดี

2.4 การปฏิบัติงานบำรุงรักษา

จากการวิจัยพบว่าเจ้าหน้าที่เขตรักษาพันธุ์สัตว์ป่าในพื้นที่จังหวัดเชียงใหม่ และจังหวัดแม่ฮ่องสอน ระบุระดับการปฏิบัติงานบำรุงรักษา รวม 12 กิจกรรม ได้ค่าคะแนนเฉลี่ยรวม (mean) = 2.78 ซึ่งค่าคะแนนอยู่ระหว่าง 2.61-3.40 จากการคำนวณค่าน้ำหนักเฉลี่ยการปฏิบัติงาน (weight mean score) ระบุว่าเจ้าหน้าที่เขตรักษาพันธุ์สัตว์ป่าปฏิบัติงานบำรุงรักษาอยู่ในระดับปานกลาง แต่อย่างไรก็ตามผู้ให้ข้อมูลได้ระบุค่าคะแนนเฉลี่ยระดับการปฏิบัติงานได้ 3 ระดับคือ

2.4.1 การปฏิบัติงานระดับดี ได้แก่

- การมีส่วนร่วมในการจัดทำแผนปฏิบัติงานประจำปีของงานบำรุงรักษา (คะแนนเฉลี่ย 3.46)

2.4.2 การปฏิบัติงานระดับปานกลาง ได้แก่

- การซ่อมแซมสิ่งก่อสร้างให้อยู่ในสภาพใช้งานได้ดี (คะแนนเฉลี่ย 3.26)
- การจัดทำแนวป้องกันไฟป่า (คะแนนเฉลี่ย 3.14)
- การจัดทำป้ายแสดงแนวเขตรักษาพันธุ์สัตว์ป่า (คะแนนเฉลี่ย 3.10)
- การเก็บรักษาเครื่องมือสื่อสารของเขตรักษาพันธุ์สัตว์ป่า (คะแนนเฉลี่ย 2.75)
- การควบคุมการติดตั้งเครื่องมือสื่อสารของเขตรักษาพันธุ์สัตว์ป่า (คะแนนเฉลี่ย 2.75)
- การจัดทำงบประมาณประจำปีในส่วนของงานบำรุงรักษา (คะแนนเฉลี่ย 2.68)
- การซ่อมบำรุงยานพาหนะให้อยู่ในสภาพใช้งานได้ดี (คะแนนเฉลี่ย 2.68)

2.4.3 การปฏิบัติงานระดับไม่ดี ได้แก่

- การมีส่วนร่วมในการควบคุมการก่อสร้างสิ่งก่อสร้างต่างๆ ให้เป็นไปตามแบบแปลนและสัญญาการจ้าง (คะแนนเฉลี่ย 2.58)
- การศึกษาผลกระทบด้านสิ่งแวดล้อมต่อสัตว์ป่า ในพื้นที่เขตรักษาพันธุ์สัตว์ป่า (คะแนนเฉลี่ย 2.50)
- การจัดทำเส้นทางตรวจการณ์ในพื้นที่เขตรักษาพันธุ์สัตว์ป่า (คะแนนเฉลี่ย 2.40)

- การขอมบำรุงเส้นทางตรวจการณ์ในพื้นที่เขตรักษาพันธุ์สัตว์ป่า (คะแนนเฉลี่ย 2.24)

จากผลการวิจัยระดับการปฏิบัติงานบำรุงรักษาของเจ้าหน้าที่ที่มีระดับดี อาจเนื่องมาจากหัวหน้าเขตรักษาพันธุ์สัตว์ป่าได้สอบถามความจำเป็นในการซ่อมแซมวัสดุครุภัณฑ์ รวมทั้งความจำเป็นด้านการจัดหาวัสดุอุปกรณ์เพื่อนำมาใช้ในการปฏิบัติงานกับเจ้าหน้าที่เขตรักษาพันธุ์สัตว์ป่า เพื่อหัวหน้าเขตรักษาพันธุ์สัตว์ป่าจะได้นำข้อมูลมาจัดทำแผนการปฏิบัติงานเสนอของบประมาณต่อส่วนอนุรักษ์สัตว์ป่าต่อไป

ส่วนการปฏิบัติงานที่มีระดับปานกลางนั้น อาจเกิดจากงบประมาณประจำปี ที่ส่วนอนุรักษ์สัตว์ป่าจัดให้กับเขตรักษาพันธุ์สัตว์ป่ามีจำนวนจำกัด จนไม่อาจดำเนินการให้เกิดประสิทธิภาพเต็มที่ด้านการบำรุงรักษาได้ เช่น การซ่อมแซมสิ่งก่อสร้าง การจัดทำแนวป้องกันไฟฟ้า การขอมบำรุงยานพาหนะ เป็นต้น

สำหรับการปฏิบัติงานที่มีระดับไม่ดีนั้นอาจเป็นเพราะเจ้าหน้าที่มีภาระกิจในการปฏิบัติงานหลายด้านจนอาจไม่มีเวลาเพียงพอในการปฏิบัติงานรวมทั้งอาจจะขาดความรู้ ความชำนาญเฉพาะด้านเช่น การควบคุมการก่อสร้างต่างๆ ให้เป็นไปตามแบบแปลนและสัญญาจ้าง นอกจากนั้นการศึกษาดูงานด้านสิ่งแวดล้อมต่อสัตว์ป่าในท้องที่เขตรักษาพันธุ์สัตว์ป่า ก็จำเป็นต้องให้ผู้มีความรู้มาศึกษา และที่สำคัญคือ เจ้าหน้าที่ที่ปฏิบัติงานอยู่ในเขตรักษาพันธุ์สัตว์ป่า อาจจะมีภาระกิจที่จำเป็นต้องกระทำอย่างเร่งด่วน เช่น การแก้ไขปัญหาการลักลอบตัดไม้ทำลายป่า จนอาจเป็นสาเหตุให้ระดับการปฏิบัติงานดังกล่าวไม่ดีก็เป็นได้

ตารางที่ 14 คะแนนเฉลี่ยและระดับการปฏิบัติงานของเจ้าหน้าที่เขตรักษาพันธุ์สัตว์ป่าในพื้นที่จังหวัดเชียงใหม่และจังหวัดแม่ฮ่องสอน

ด้านการบำรุงรักษา	ระดับการปฏิบัติงาน					ผู้ให้ข้อมูล (N=87)		
	มากเป็นพิเศษ	มาก	ปานกลาง	น้อย	น้อยมาก	คะแนนเฉลี่ย	ค่าเบี่ยงเบนมาตรฐาน	ระดับการปฏิบัติงาน
	จำนวน (ร้อยละ)	จำนวน (ร้อยละ)	จำนวน (ร้อยละ)	จำนวน (ร้อยละ)	จำนวน (ร้อยละ)			
1. การมีส่วนร่วมในการจัดทำแผนปฏิบัติงานประจำปีของงานบำรุงรักษา	10 (11.49)	43 (49.43)	18 (20.69)	9 (10.34)	7 (8.05)	3.46	1.08	ดี
2. การซ่อมแซมสิ่งก่อสร้างให้อยู่ในสภาพใช้การได้ดี	9 (10.35)	37 (42.52)	15 (17.24)	20 (22.99)	6 (6.90)	3.26	1.13	ปานกลาง
3. การจัดทำแนวป้องกันไฟป่า	9 (10.35)	33 (37.93)	18 (20.69)	16 (18.39)	11 (12.64)	3.14	1.21	ปานกลาง
4. การจัดทำป้ายแสดงแนวเขตรักษาพันธุ์สัตว์ป่า	8 (9.20)	37 (42.53)	13 (14.94)	14 (16.09)	15 (17.24)	3.10	1.28	ปานกลาง
5. การเก็บรักษาเครื่องมือสื่อสารของเขตรักษาพันธุ์สัตว์ป่า	3 (3.45)	26 (29.89)	21 (24.14)	21 (24.14)	16 (18.39)	2.75	1.17	ปานกลาง

ตารางที่ 14 (ต่อ)

ด้านการบำรุงรักษา	ระดับการปฏิบัติงาน					ผู้ให้ข้อมูล (N=87)		
	มากเป็นพิเศษ	มาก	ปานกลาง	น้อย	น้อยมาก	คะแนนเฉลี่ย	ค่าเบี่ยงเบนมาตรฐาน	ระดับการปฏิบัติงาน
	จำนวน (ร้อยละ)	จำนวน (ร้อยละ)	จำนวน (ร้อยละ)	จำนวน (ร้อยละ)	จำนวน (ร้อยละ)			
6. การควบคุมการติดตั้งเครื่องมือสื่อสารของ เขตรักษาพันธุ์สัตว์ป่า	5 (5.74)	24 (27.59)	19 (21.84)	23 (26.44)	16 (18.39)	2.75	1.21	ปานกลาง
7. การจัดทำงบประมาณประจำปีในส่วนของ งานบำรุงรักษา	3 (3.44)	20 (22.99)	25 (28.74)	25 (28.74)	14 (16.09)	2.68	1.10	ปานกลาง
8. การซ่อมบำรุงยานพาหนะให้อยู่ในสภาพใช้ การได้ดี	4 (4.60)	29 (33.33)	13 (14.94)	18 (20.69)	23 (26.44)	2.68	1.30	ปานกลาง
9. การมีส่วนร่วมในการควบคุมการก่อสร้าง สิ่งก่อสร้างต่างๆ ให้เป็นไปตามแผนและ สัญญาการจ้าง	1 (1.15)	21 (24.14)	20 (22.99)	31 (35.63)	14 (16.09)	2.58	1.06	ไม่ดี
10. การศึกษาผลกระทบด้านสิ่งแวดล้อมต่อ สัตว์ป่าในพื้นที่เขตรักษาพันธุ์สัตว์ป่า	1 (1.15)	23 (26.44)	15 (17.24)	28 (32.18)	20 (22.99)	2.50	1.15	ไม่ดี

ตารางที่ 14 (ต่อ)

ด้านการบำรุงรักษา	ระดับการปฏิบัติงาน					ผู้ให้ข้อมูล (N=87)		
	มากเป็นพิเศษ	มาก	ปานกลาง	น้อย	น้อยมาก	คะแนนเฉลี่ย	ค่าเบี่ยงเบนมาตรฐาน	ระดับการปฏิบัติงาน
	จำนวน (ร้อยละ)	จำนวน (ร้อยละ)	จำนวน (ร้อยละ)	จำนวน (ร้อยละ)	จำนวน (ร้อยละ)			
11. การจัดทำเส้นทางตรวจการณ์ในพื้นที่เขต รักษาพันธุ์สัตว์ป่า	1 (1.15)	18 (20.69)	14 (16.09)	36 (41.38)	18 (20.69)	2.40	1.07	ไม่ดี
12. การซ่อมบำรุงเส้นทางตรวจการณ์ในพื้นที่ เขตรักษาพันธุ์สัตว์ป่า	-	13 (14.94)	15 (17.24)	39 (44.83)	20 (22.99)	2.24	0.97	ไม่ดี
ค่าเฉลี่ยรวม						2.78	1.15	ปานกลาง

ตอนที่ 3 ข้อเสนอแนะในการปฏิบัติงานของเจ้าหน้าที่เขตรักษาพันธุ์สัตว์ป่า พื้นที่จังหวัดเชียงใหม่และจังหวัดแม่ฮ่องสอน

3.1 ข้อเสนอแนะในการปฏิบัติงานป้องกันและปราบปราม

3.1.1 ด้านกฎหมาย เจ้าหน้าที่ที่ปฏิบัติงานในพื้นที่เขตรักษาพันธุ์สัตว์ป่าจังหวัดเชียงใหม่และจังหวัดแม่ฮ่องสอน เกินกว่าครึ่งคือ ร้อยละ 63.22 เสนอว่าควรมีการปรับปรุงแก้ไขกฎหมายว่าด้วยการป่าไม้ให้มีความชัดเจนและควรเพิ่มบทลงโทษให้นักและรุนแรงขึ้น รองลงมาร้อยละ 25.28 เสนอว่า ควรจัดอบรมให้ความรู้ด้านกฎหมายป่าไม้ และระเบียบปฏิบัติต่างๆ ในเขตรักษาพันธุ์สัตว์ป่าแก่ประชาชน ผู้นำชุมชน เยาวชน ที่อยู่ในพื้นที่และรอบๆ พื้นที่ และร้อยละ 11.50 เสนอว่า ควรจัดฝึกอบรมเจ้าหน้าที่ที่ปฏิบัติงานในพื้นที่เขตรักษาพันธุ์สัตว์ป่าให้มีความรู้ด้านกฎหมาย และระเบียบที่เกี่ยวข้องกับงานป่าไม้ รวมถึงบทบาทและหน้าที่อย่างต่อเนืองและสม่ำเสมอ

จากผลการวิจัย เจ้าหน้าที่ต้องการให้มีการเพิ่มบทลงโทษสำหรับผู้กระทำผิดในพื้นที่เขตรักษาพันธุ์สัตว์ป่า อาจมีสาเหตุมาจากผู้กระทำผิดมักจะไม่ค่อยเกรงกลัวกฎหมาย บางครั้งเจ้าหน้าที่จับกุมผู้กระทำผิดคนเดิม ซ้ำแล้วซ้ำอีก ทั้งๆ ที่กระบวนการยุติธรรมก็ตัดสินความผิดและลงโทษไปตามกฎหมายป่าไม้ ซึ่งเจ้าหน้าที่เห็นว่า บทลงโทษในกฎหมายนั้นอาจจะยังไม่สมควรกับการกระทำผิดที่ผู้กระทำผิดได้ก่อขึ้น และมีได้ทำให้ผู้กระทำผิดเชิดหลาบ ซึ่งสอดคล้องกับ ธวัช มกรพงศ์ (2537:68-69) ที่กล่าวไว้ว่า . . . ยุทธศาสตร์และแนวทางที่ถูกต้องในการแก้ปัญหาการตัดไม้ทำลายป่าก็คือ จะต้องถือว่าเรื่องนี้เป็นอาชญากรรมที่ร้ายแรง บ่อนทำลายเศรษฐกิจของประเทศชาติ ทางราชการจะต้องมีมาตรการที่ได้เด็ดขาดอุดช่องโหว่ของกฎหมายเพื่อให้สามารถนำผู้กระทำผิดมาลงโทษให้จงได้ถ้าเมื่อใดทางราชการเห็นว่าการตัดไม้ทำลายป่าเป็นอาชญากรรมร้ายแรงเหมือนการปล้นธนาคารหรือการค้ายาเสพติด เมื่อนั้นการปราบปรามก็จะได้ผลอย่างจริงจัง แต่ถ้าตราบดที่ยังเห็นเรื่องป่าถูกทำลายเป็นเรื่องธรรมดาที่ไม่รีบด่วนเมื่อนั้นการปราบปรามก็คงจะไม่ได้ผล . . . นอกจากนั้นเจ้าหน้าที่ยังเห็นว่าประชาชนยังขาดความรู้ในด้านกฎหมายและระเบียบปฏิบัติต่างๆ ในพื้นที่เขตรักษาพันธุ์สัตว์ป่า ซึ่งการกระทำใดๆ ในพื้นที่เขตรักษาพันธุ์สัตว์ป่าแม้กระทั่งการจะผ่านเข้าไปในพื้นที่ก็จะต้องได้รับการอนุญาตเสียก่อน มิฉะนั้นจะเป็นการละเมิดกฎหมาย ทั้งที่ความจริงแล้วประชาชนบางคนหรือบางกลุ่ม ก็อยู่อาศัยในพื้นที่เขตรักษาพันธุ์สัตว์ป่าอย่างผิดกฎหมายอยู่แล้ว สิ่งนี้เองที่อาจทำให้กฎหมายขาดความศักดิ์สิทธิ์ และขาดประสิทธิภาพในการบังคับใช้ และประการสุดท้ายที่เจ้า

หน้าที่เสนอก็คือ การฝึกอบรมเจ้าหน้าที่ด้านระเบียบกฎหมาย วิธีปฏิบัติ รวมทั้งบทบาทหน้าที่ ซึ่งเจ้าหน้าที่เองอาจจะยังขาดความรู้ความเข้าใจด้านระเบียบกฎหมาย และวิธีปฏิบัติซึ่ง ดนัย เทียนพุดม (2539: 152) กล่าวว่า การฝึกอบรม (training) จะทำให้เจ้าหน้าที่เกิดความมั่นใจ และช่วยพัฒนาการเรียนรู้ ซึ่งหัวใจสำคัญของการฝึกอบรมคือการทำให้แต่ละบุคคลสามารถทำหน้าที่ในปัจจุบันให้ได้

ตารางที่ 15 จำนวนและร้อยละของข้อเสนอแนะในการปฏิบัติงานป้องกันและปราบปราม ด้านกฎหมายของเจ้าหน้าที่เขตรักษาพันธุ์สัตว์ป่าฯ

ข้อความ	ผู้ให้ข้อมูล (N=87)	
	จำนวน	ร้อยละ
1. ควรมีการปรับปรุงแก้ไขกฎหมายว่าด้วยการป่าไม้ให้มีความชัดเจนและควรเพิ่มบทลงโทษให้หนักและรุนแรงขึ้น	55	63.22
2. ควรจัดอบรมให้ความรู้ทางด้านกฎหมายป่าไม้และระเบียบปฏิบัติต่างๆ ในเขตรักษาพันธุ์สัตว์ป่าแก่ประชาชน ผู้นำชุมชน เยาวชน ที่อยู่ในพื้นที่และรอบๆ พื้นที่	22	25.28
3. ควรจัดฝึกอบรมเจ้าหน้าที่ที่ปฏิบัติงานในพื้นที่เขตรักษาพันธุ์สัตว์ป่าให้มีความรู้ด้านกฎหมายและระเบียบที่เกี่ยวข้องกับงานป่าไม้ รวมถึงบทบาทและหน้าที่อย่างต่อเนื่องและสม่ำเสมอ	10	11.50
รวม	87	100

3.1.2 ด้านการปราบปรามการกระทำผิด ข้อเสนอแนะของเจ้าหน้าที่เกินกว่าครึ่งคือ ร้อยละ 62.07 เห็นว่าควรเพิ่มการออกตรวจปราบปรามการกระทำผิด โดยให้หน่วยพิทักษ์ป่าแต่ละหน่วยประสานงานกันในการปฏิบัติงาน รวมทั้งเจ้าหน้าที่ต้องปฏิบัติตามกฎหมายอย่างเคร่งครัดจริงจัง อย่างสม่ำเสมอและต่อเนื่อง โดยเฉพาะอย่างยิ่งปัญหาที่เกิดจากชาวเขา ส่วนร้อยละ 24.14 เสนอว่าควรจัดหาวัสดุอุปกรณ์ที่จำเป็นในการปฏิบัติงานให้พอเพียง

รวมทั้งมีการฝึกอบรมเจ้าหน้าที่ให้มีความรู้ความสามารถในด้านการปราบปรามการกระทำผิด และร้อยละ 13.79 เสนอว่าควรมีมาตรการรองรับหากมีปัญหาก่อเกิดขึ้นหลังจากการตรวจปราบปราม และกรมป่าไม้ควรสนับสนุนด้านสวัสดิการ เน้นการสร้างขวัญและกำลังใจแก่พนักงานเจ้าหน้าที่

จากผลการวิจัยพบว่าเจ้าหน้าที่เขตรักษาพันธุ์สัตว์ป่ายังคงให้ความสำคัญต่อการออกตรวจปราบปรามการกระทำผิด โดยเฉพาะอย่างยิ่งปัญหาที่เกิดจากชาวเขา ซึ่งรัฐบาลและกรมป่าไม้กำลังหาทางแก้ไขปัญหายุ่งยากในขณะนี้ ซึ่งเจ้าหน้าที่เขตรักษาพันธุ์สัตว์ป่าเสนอว่า การจะยุติปัญหาชาวเขานุกรุกทำลายป่าให้ได้นั้นจะต้องใช้การปฏิบัติงานตามกฎหมายอย่างจริงจัง และเคร่งครัดของเจ้าหน้าที่ จึงจะบรรเทาปัญหาลงไปได้ นอกจากนั้นข้อเสนอแนะประการสุดท้ายของเจ้าหน้าที่คือ การหามาตรการรองรับเมื่อเกิดปัญหาหลังจากการตรวจปราบปรามการกระทำผิด ซึ่งจากอดีตที่ผ่านมาปัญหาเรื่อง "คนกับป่า" นั้นเจ้าหน้าที่ป่าไม้จะเป็นผู้ผิดอยู่ตลอดเวลา ทั้งๆ ที่ราษฎรเข้ามาบุกรุกทำลายพื้นที่ แต่เมื่อมีการจับกุมผู้กระทำผิด กลับถูกสื่อมวลชนและสังคมประณาม บางครั้งอาจจะเกิดกระแสกดดันจนเจ้าหน้าที่ต้องถูกโยกย้ายออกจากพื้นที่อย่างไม่ได้รับความเป็นธรรม สิ่งต่างๆ เหล่านี้เจ้าหน้าที่เขตรักษาพันธุ์สัตว์ป่าเห็นว่า กรมป่าไม้จะต้องหามาตรการแก้ไขปัญหาคือจะเกิดขึ้น เพื่อขวัญและกำลังใจของเจ้าหน้าที่ผู้ปฏิบัติงาน จะได้เกิดความมั่นใจและอุทิศตนทำงานเพื่อประเทศชาติต่อไป

ตารางที่ 16 จำนวนและร้อยละของข้อเสนอแนะในการปฏิบัติงานป้องกันและปราบปราม
ด้านการตรวจปราบปรามการกระทำผิด

ข้อความ	ผู้ให้ข้อมูล (N=87)	
	จำนวน	ร้อยละ
1. ควรเพิ่มการออกตรวจปราบปรามการกระทำผิด โดยให้หน่วยพิทักษ์ป่าแต่ละหน่วยประสานงานกันในการปฏิบัติงาน รวมทั้งเจ้าหน้าที่ต้องปฏิบัติตามกฎหมายอย่างเคร่งครัดจริงจัง อย่างสม่ำเสมอและต่อเนื่อง โดยเฉพาะอย่างยิ่งปัญหาที่เกิดจากชาวเขา	54	62.07
2. ควรจัดหาวัสดุอุปกรณ์ที่จำเป็นในการปฏิบัติงานให้พอเพียง รวมทั้งมีการฝึกอบรมเจ้าหน้าที่ให้มีความรู้ความสามารถในด้านการปราบปรามการกระทำผิด	21	24.14
3. ควรมีมาตรการรองรับหากมีปัญหาเกิดขึ้น หลังจากการตรวจปราบปราม และกรมป่าไม้ควรสนับสนุน ด้านสวัสดิการ ขวัญและกำลังใจแก่พนักงานเจ้าหน้าที่	12	13.79
รวม	87	100

3.1.3 ด้านการปฏิบัติงานของเจ้าหน้าที่ ข้อเสนอแนะของเจ้าหน้าที่เกินกว่าครึ่งคือ ร้อยละ 60.92 เห็นว่าควรฝึกอบรมเจ้าหน้าที่ให้มีความรู้ ด้านสังคมศาสตร์ วนศาสตร์ ชุมชน การประชาสัมพันธ์ รวมทั้งสร้างจิตสำนึกในการปฏิบัติงานด้านการอนุรักษ์ โดยไม่เห็นแก่อามิสสินจ้าง รองลงมาร้อยละ 22.99 เห็นว่า ควรให้มีการผลัดเปลี่ยนอัตรากำลังในการปฏิบัติงานบ้าง เพื่อมิให้เกิดความจำเจในการทำงาน และร้อยละ 16.09 เห็นว่าหัวหน้าเขตรักษาพันธุ์สัตว์ป่าต้องคอยเอาใจใส่ติดตามการปฏิบัติงานของเจ้าหน้าที่และให้การสนับสนุนด้านต่างๆ เพื่อประสิทธิภาพของการปฏิบัติงาน

จากผลการวิจัยพบว่า เจ้าหน้าที่ที่ต้องการได้รับความรู้เพิ่มเติมด้านสังคมศาสตร์ วนศาสตร์ชุมชน และการประชาสัมพันธ์ ซึ่งเจ้าหน้าที่เห็นว่าอาจจะเป็นสิ่งจำเป็นสำหรับการปฏิบัติงานในท้องถิ่นที่ห่างไกล นอกจากนั้นเจ้าหน้าที่ที่ต้องการให้มีการผลิตเปลี่ยนอัตรากำลังในการปฏิบัติงานบ้าง ซึ่งจากการวิจัยพบว่า เจ้าหน้าที่ที่ปฏิบัติงานอยู่ในเขตรักษาพันธุ์สัตว์ป่า ปัจจุบัน ตั้งแต่ 13-18 ปี มีจำนวนร้อยละ 17.24 รองลงมาปฏิบัติงานตั้งแต่ 19-24 ปีจำนวนร้อยละ 4.60 และปฏิบัติงานอยู่เขตรักษาพันธุ์สัตว์ป่านั้นๆ เกินกว่า 25 ปี มีร้อยละ 1.15 ซึ่งเจ้าหน้าที่เหล่านี้อาจเกิดความจำเจในการปฏิบัติงานรวมทั้งการปฏิบัติงานที่เสี่ยงภัยอยู่ตลอดเวลา อาจเป็นสาเหตุให้เจ้าหน้าที่เกิดความท้อแท้ขาดกำลังใจ ทำให้ประสิทธิภาพของการทำงานลดน้อยลงไป นอกจากนั้นเจ้าหน้าที่เขตรักษาพันธุ์สัตว์ป่าให้ข้อเสนอแนะต่อไปว่า หัวหน้าเขตรักษาพันธุ์สัตว์ป่าแต่ละแห่งจะต้องคอยสอดส่องเอาใจใส่ผู้ได้บังคับบัญชา และพร้อมจะให้การสนับสนุนการปฏิบัติงานด้านต่างๆ ทั้งนี้เจ้าหน้าที่จะเกิดกำลังใจในการปฏิบัติงาน เมื่อหัวหน้าเขตรักษาพันธุ์สัตว์ป่าพร้อมจะร่วมทุกข์ร่วมสุขกับผู้ได้บังคับบัญชาในทุกโอกาส ซึ่งวิทยา ดำรงเกียรติศักดิ์ (2541: 20) กล่าวว่า องค์กรถือเสมือนหนึ่งเป็นครอบครัว บทบาทอย่างหนึ่งที่ผู้นำต้องยึดถือปฏิบัติก็คือ การสอดส่องดูแลทุกข์สุขของสมาชิก ในขณะที่เดียวกันต้องรับฟังความคิดเห็นของพวกพนักงาน เพราะความคิดเห็นต่างๆ ที่ได้รับ อาจจะมีประโยชน์และสามารถนำมาปรับปรุงองค์การให้มีความสุขยิ่งขึ้น

ตารางที่ 17 จำนวนและร้อยละของข้อเสนอแนะในการปฏิบัติงานป้องกันและปราบปราม
ด้านการปฏิบัติงานของเจ้าหน้าที่

ข้อความ	ผู้ให้ข้อมูล (N=87)	
	จำนวน	ร้อยละ
1. ควรฝึกอบรมเจ้าหน้าที่ให้มีความรู้ด้านสังคมศาสตร์ วิทยาศาสตร์ชุมชน การประชาสัมพันธ์ รวมทั้งสร้างจิตสำนึก ในการปฏิบัติงานด้านการอนุรักษ์โดยไม่เห็นแก่อามิสสินจ้าง	53	60.92
2. ให้มีการผลิตเปลี่ยนอัตรากำลังในการปฏิบัติงานบ้างเพื่อ มิให้เกิดความจำเจในการทำงาน	20	22.99
3. หัวหน้าเขตรักษาพันธุ์สัตว์ป่าต้องคอยเอาใจใส่ติดตาม การปฏิบัติงานของเจ้าหน้าที่และให้การสนับสนุนด้านต่างๆ เพื่อประสิทธิภาพของการปฏิบัติงาน	14	16.09
รวม	87	100

3.2 ข้อเสนอแนะในการปฏิบัติงานบริหารและธุรการ

3.2.1 ด้านแผนแม่บท เจ้าหน้าที่เขตรักษาพันธุ์สัตว์ป่าที่ปฏิบัติงานในพื้นที่
จังหวัดเชียงใหม่และจังหวัดแม่ฮ่องสอน ได้เสนอแนะแนวทางในการปฏิบัติงานโดยร้อยละ
64.37 เห็นว่าทุกเขตรักษาพันธุ์สัตว์ป่า จะต้องมีการจัดทำแผนแม่บทในการปฏิบัติงาน มีการจัดสรรงบประมาณและบุคลากรให้สอดคล้องกับแผนแม่บท ส่วนร้อยละ 20.69 เห็นว่าควรให้เจ้าหน้าที่ที่
ปฏิบัติงานในพื้นที่มีส่วนร่วมในการจัดทำแผนแม่บท และร้อยละ 14.94 เสนอแนะว่าควรมีการ
ประเมินผลความก้าวหน้าในการปฏิบัติงานตามแม่บทอย่างสม่ำเสมอ

จากผลการวิจัยพบว่า แผนแม่บทเป็นสิ่งสำคัญในการปฏิบัติงานของพนักงานเจ้าหน้าที่
เจ้าหน้าที่เสมือนหนึ่งเป็นเข็มทิศที่จะนำทางไปสู่ความสำเร็จในการปฏิบัติงาน เจ้าหน้าที่เกินกว่า
ครึ่งเห็นว่า เขตรักษาพันธุ์สัตว์ป่าจะต้องมีแผนแม่บทในการทำงานซึ่งการจัดทำแผนแม่บทนั้น
เจ้าหน้าที่เขตรักษาพันธุ์สัตว์ป่าจะต้องมีส่วนร่วมในการจัดทำ และเมื่อได้ปฏิบัติงานไปตามแผน

แม่บทแล้วจะต้องมีการประเมินผลการปฏิบัติงานอย่างสม่ำเสมอ เพราะการประเมินผลการปฏิบัติงานก็คือ กระบวนการที่ผู้บังคับบัญชาพิจารณาอย่างเป็นระบบว่าผู้บังคับบัญชาปฏิบัติงานเป็นผลดีมากน้อยเพียงใด ในช่วงระยะเวลาที่กำหนด (เอกชัย กี่สุขพันธุ์, 2538: 251)

ตารางที่ 18 จำนวนและร้อยละของข้อเสนอแนะในการปฏิบัติงานการบริหารและธุรการ
ด้านแผนแม่บท

ข้อความ	ผู้ให้ข้อมูล (N=87)	
	จำนวน	ร้อยละ
1. เขตรักษาพันธุ์สัตว์ป่าจะต้องมีแผนแม่บทในการปฏิบัติงาน มีการจัดสรรงบประมาณและบุคลากรให้สอดคล้องกับแผนแม่บท	56	64.37
2. ควรให้เจ้าหน้าที่ที่ปฏิบัติงานในพื้นที่มีส่วนร่วมในการจัดทำแผนแม่บท	18	20.69
3. ควรมีการประเมินผลความก้าวหน้าในการปฏิบัติงานตามแผนแม่บทอย่างสม่ำเสมอ	13	14.94
รวม	87	100

3.2.2 ด้านการประสานงาน เจ้าหน้าที่เขตรักษาพันธุ์สัตว์ป่าที่ปฏิบัติงานในพื้นที่จังหวัดเชียงใหม่และจังหวัดแม่ฮ่องสอน ได้เสนอแนะแนวทางในการปฏิบัติงานด้านการประสานงาน โดยร้อยละ 73.56 เห็นว่าควรประสานงานด้านการปฏิบัติงานกับทุกหน่วยงานที่ปฏิบัติงานอยู่ในพื้นที่ทั้งภาครัฐและเอกชน เพื่อให้ทุกหน่วยงานมีทิศทางการทำงานในทางเดียวกัน และร้อยละ 26.44 เห็นว่าส่วนราชการต่างๆ ควรยอมรับในหน้าที่รับผิดชอบของแต่ละหน่วยงาน

จากผลการวิจัย เจ้าหน้าที่เสนอแนะว่าควรประสานงานด้านการปฏิบัติงานกับทุกหน่วยงานทั้งภาครัฐและเอกชน ทั้งนี้เพื่อให้ทิศทางของการทำงานของทุกหน่วยงานเป็นไปในแนวทางเดียวกัน ข้อเสนอแนะดังกล่าวอาจเป็นเพราะเจ้าหน้าที่ประสบปัญหาการทำงานใน

พื้นที่เดียวกันกับหน่วยงานอื่น เช่น เจ้าหน้าที่ฝ่ายปกครองจัดหางบประมาณมาพัฒนาหมู่บ้านที่อยู่ในป่าต้นน้ำลำธารหรือ ในเขตรักษาพันธุ์สัตว์ป่า ซึ่งการพัฒนาหมู่บ้านส่วนใหญ่จะมีการตัดถนนผ่านพื้นที่ป่าเข้าไปในหมู่บ้าน มีการขุดบ่อน้ำ หรือมีการสร้างฝายกั้นน้ำ ทำให้สภาพธรรมชาติที่อุดมสมบูรณ์เกิดความเสียหาย ทั้งนี้ถ้าได้มีการประสานงานกันระหว่างกรมป่าไม้กับกรมการปกครองว่า หมู่บ้านที่อยู่ในป่าอนุรักษ์ หรือหมู่บ้านตั้งถิ่นฐานใหม่ในพื้นที่ป่าไม้จะไม่มีการพัฒนาด้านใดทั้งสิ้นเจ้าหน้าที่เห็นว่า เหนือก็จะลดการบุกรุกพื้นที่ป่าไปได้ในระดับหนึ่ง แต่เท่าที่ผ่านมา ที่พบว่าการบุกรุกพื้นที่ป่าอยู่นั้น อาจเป็นเพราะราษฎรมีความหวังว่าเมื่อบุกรุกป่าแล้ว สักวันหนึ่งรัฐบาลคงจะยอมรับในสิทธิการครอบครองที่ดิน และมอบกรรมสิทธิในที่ดินให้ รวมทั้งจะได้รับการพัฒนาจากฝ่ายปกครองในด้านต่างๆ นอกจากนั้นเจ้าหน้าที่เขตรักษาพันธุ์สัตว์ป่ายังมีข้อเสนอแนะว่าส่วนราชการต่างๆ ควรเคารพในหน้าที่รับผิดชอบของแต่ละหน่วยงาน คือ พื้นที่ที่ได้มีการประกาศพระราชกฤษฎีกาเป็นเขตรักษาพันธุ์สัตว์ป่าแล้วการจัดการพื้นที่ก็ควรจะให้เจ้าหน้าที่ประจำเขตรักษาพันธุ์สัตว์ป่าเป็นผู้มีบทบาทนำไปการจัดการพื้นที่ โดยมีเจ้าหน้าที่จากฝ่ายต่างๆ ให้ความร่วมมือ เช่น กรมการปกครอง กรมชลประทาน กรมประมง กรมพัฒนาที่ดิน เป็นต้น

ตารางที่ 19 จำนวนและร้อยละของข้อเสนอแนะในการปฏิบัติงานการบริหารและราชการด้านการประสานงาน

ข้อความ	ผู้ให้ข้อมูล (N=87)	
	จำนวน	ร้อยละ
1. ควรประสานงานด้านการปฏิบัติงานกับทุกหน่วยงานที่ปฏิบัติงานอยู่ในพื้นที่ทั้งภาครัฐและเอกชนเพื่อให้ทุกหน่วยงานมีทิศทางการทำงานไปในทางเดียวกัน	64	73.56
2. ส่วนราชการต่างๆ ควรเคารพในหน้าที่รับผิดชอบของแต่ละหน่วยงาน	23	26.44
รวม	87	100

3.2.3 ด้านงบประมาณ เจ้าหน้าที่เขตรักษาพันธุ์สัตว์ป่าที่ปฏิบัติงานในพื้นที่

จังหวัดเชียงใหม่และจังหวัดแม่ฮ่องสอน ได้ให้ข้อเสนอแนะในการปฏิบัติงานด้านงบประมาณคือ ส่วนใหญ่ร้อยละ 72.41 เห็นว่าควรจัดงบประมาณให้เพิ่มมากขึ้นและเพียงพอต่อการปฏิบัติงาน และร้อยละ 27.59 เห็นว่าควรให้เจ้าหน้าที่ทุกคนมีส่วนร่วมในการวางแผนการจัดทำงบประมาณประจำปี

จากผลการวิจัยพบว่า เจ้าหน้าที่เสนอให้มีการเพิ่มงบประมาณในการปฏิบัติงาน และเสนอแนะให้เจ้าหน้าที่ทุกคนมีส่วนร่วมในการวางแผนการจัดทำงบประมาณประจำปี ทั้งนี้ อาจสืบเนื่องจากความขาดแคลนงบประมาณในการทำงาน และการใช้จ่ายงบประมาณที่หัวหน้าเขตรักษาพันธุ์สัตว์ป่าอาจเป็นผู้กำหนดการใช้จ่ายแต่ผู้เดียว จนบางครั้งเกิดการไม่กระจายด้านการใช้จ่ายงบประมาณในการปฏิบัติงานต่างๆ อย่างครบถ้วนและการใช้งบประมาณบางกรณีอาจจะไม่ได้ปรากฏอยู่ในแผนการปฏิบัติงานประจำปี จนทำให้งานประจำที่ต้องปฏิบัติอย่างต่อเนื่องเกิดปัญหาความไม่พอเพียงของเงินงบประมาณได้

ตารางที่ 20 จำนวนและร้อยละของข้อเสนอแนะในการปฏิบัติงานการบริหารและธุรการ ด้านงบประมาณ

ข้อความ	ผู้ให้ข้อมูล (N=87)	
	จำนวน	ร้อยละ
1. ควรจัดงบประมาณให้เพิ่มมากขึ้นและให้เพียงพอต่อการปฏิบัติงาน	63	72.41
2. ควรให้เจ้าหน้าที่ทุกคนมีส่วนร่วมในการวางแผนการจัดทำงบประมาณประจำปี	24	27.59
รวม	87	100

3.3 ข้อเสนอแนะในการปฏิบัติงานเผยแพร่และวิชาการ

3.3.1 ด้านการเผยแพร่ประชาสัมพันธ์ให้ความรู้แก่ประชาชน ผู้ให้ข้อมูลได้
เสนอแนะการปฏิบัติงานด้านการเผยแพร่ประชาสัมพันธ์ความรู้แก่ประชาชนโดยร้อยละ 74.71
เห็นควรจัดให้มีเจ้าหน้าที่ออกเผยแพร่ประชาสัมพันธ์ให้ความรู้แก่เยาวชนและประชาชน ด้าน
การอนุรักษ์ทรัพยากรธรรมชาติและสัตว์ป่าอย่างสม่ำเสมอและต่อเนื่อง และร้อยละ 25.29 เห็น
ว่าในขณะนี้เขตรักษาพันธุ์สัตว์ป่ายังขาดสื่อและอุปกรณ์โสตทัศนูปกรณ์รวมทั้งเจ้าหน้าที่ด้าน
ประชาสัมพันธ์

จากผลการวิจัยพบว่า เจ้าหน้าที่เขตรักษาพันธุ์สัตว์ป่าส่วนใหญ่ยังคงเห็นด้วยและ
เสนอแนะให้มีการออกเผยแพร่ประชาสัมพันธ์ให้ความรู้แก่ประชาชนต่างๆ ที่งานด้านหลักของเจ้า
หน้าที่คือการตรวจปราบปรามการกระทำผิด ฉะนั้นการที่จะออกไปประชาสัมพันธ์กับประชาชน
ย่อมเป็นลักษณะงานที่ค่อนข้างขัดแย้งกันอยู่ในตัวเอง เพราะการจะทำงานประชาสัมพันธ์ให้ได้
ผลนั้นจะต้องใช้ความอดทนและเจ้าหน้าที่จะต้องมีจิตวิทยาสูงในการชักจูงให้ประชาชนหันมา
ร่วมมือในด้านการอนุรักษ์ทรัพยากรธรรมชาติและสัตว์ป่า ทั้งที่ชีวิตประจำวันของประชาชนเหล่านี้นั้นล้วนพึ่งพาอาศัยทรัพยากรที่อยู่ในพื้นที่เขตรักษาพันธุ์สัตว์ป่าทั้งสิ้น นอกจากนั้นเจ้าหน้าที่ยัง
เสนอแนะต่อไปว่า เครื่องมือด้านโสตทัศนูปกรณ์รวมทั้งสื่อต่างๆ ที่จะใช้ในการประชาสัมพันธ์
รวมทั้งเจ้าหน้าที่ที่จะทำงานด้านประชาสัมพันธ์ยังขาดอยู่ อาจเป็นเพราะในอดีตที่ผ่านมา การ
เขียนแผนการปฏิบัติงานประจำปีของเขตรักษาพันธุ์สัตว์ป่า ไม่เห็นความสำคัญของงานด้านการ
ประชาสัมพันธ์จึงทำให้ขาดเครื่องมือและบุคลากรที่จะปฏิบัติงานด้านนี้

ตารางที่ 21 จำนวนและร้อยละของข้อเสนอแนะในการปฏิบัติงานเผยแพร่และวิชาการ
ด้านการเผยแพร่ประชาสัมพันธ์ให้ความรู้แก่ประชาชน

ข้อความ	ผู้ให้ข้อมูล (N=87)	
	จำนวน	ร้อยละ
1. ควรจัดให้มีเจ้าหน้าที่ออกเผยแพร่ประชาสัมพันธ์ให้ความรู้แก่เยาวชน ด้านการอนุรักษ์ทรัพยากรธรรมชาติและสัตว์ป่าอย่างสม่ำเสมอและต่อเนื่อง	65	74.71
2. ในขณะนี้เขตรักษาพันธุ์สัตว์ป่ายังขาดสื่อและอุปกรณ์สื่อทัศนูปกรณ์รวมทั้งเจ้าหน้าที่ด้านประชาสัมพันธ์	22	25.29
รวม	87	100

3.3.2 ด้านวิชาการสัตว์ป่า ผู้ให้ข้อมูลได้ให้ข้อเสนอแนะการปฏิบัติงาน โดยส่วนใหญ่ร้อยละ 47.12 เห็นว่าควรให้มีการสำรวจข้อมูลพื้นฐานด้านสัตว์ป่า ทรัพยากรป่าไม้ และชุมชนในพื้นที่ให้ครบถ้วนถูกต้องตามหลักวิชาการ รองลงมาร้อยละ 27.59 เห็นว่าทุกเขตรักษาพันธุ์สัตว์ป่าควรมีสถานีวิจัยสัตว์ป่าและร้อยละ 25.29 เห็นว่าควรส่งเสริมให้ประชาชนเพาะเลี้ยงสัตว์ป่าบางชนิดเพื่อใช้เป็นอาหาร

จากผลการวิจัย เจ้าหน้าที่ส่วนใหญ่ต้องการให้มีการสำรวจข้อมูลพื้นฐานของเขตรักษาพันธุ์สัตว์ป่า ซึ่งข้อมูลพื้นฐานอาจจะเป็นปัจจัยในการกำหนดแผนการปฏิบัติงานต่อไป นอกจากนี้เจ้าหน้าที่ยังมีความเห็นว่าทุกเขตรักษาพันธุ์สัตว์ป่าควรมีการจัดตั้งสถานีวิจัยสัตว์ป่า โดยงานด้านหลักของสถานีวิจัยสัตว์ป่าคือ การวิจัยสัตว์ป่า ซึ่งต้องอาศัยนักวิชาการผู้เชี่ยวชาญเฉพาะด้านมาดำเนินการ และประการสุดท้ายของข้อเสนอแนะคือ ควรส่งเสริมให้ประชาชนเพาะเลี้ยงสัตว์ป่าบางชนิดเพื่อใช้เป็นอาหาร ทั้งนี้อาจจะเป็นเพราะว่า สัตว์ป่ายังคงเป็นอาหารที่ประชาชนนิยมบริโภค และในขณะนี้ พ.ร.บ. สงวนและคุ้มครองสัตว์ป่า พ.ศ. 2535 มาตรา 20 อนุญาตให้มีการเพาะเลี้ยงสัตว์ป่าเพื่อการค้าได้ แต่ทั้งนี้ต้องได้รับความเห็นชอบจากรัฐมนตรี

ตารางที่ 22 จำนวนและร้อยละของข้อเสนอแนะในการปฏิบัติงานเผยแพร่และวิชาการ
ด้านวิชาการสัตวป่า

ข้อความ	ผู้ให้ข้อมูล (N=87)	
	จำนวน	ร้อยละ
1. ควรให้มีการสำรวจข้อมูลพื้นฐาน ด้านสัตวป่า ทรัพยากร ป่าไม้และชุมชนในพื้นที่ ให้ครบถ้วนถูกต้องตามหลัก วิชาการ	41	47.12
2. ทุกเขตรักษาพันธุ์สัตวป่าควรมีสถานีวิจัยสัตวป่า	24	27.59
3. ควรส่งเสริมให้ประชาชนเพาะเลี้ยงสัตวป่าบางชนิดเพื่อใช้ เป็นอาหาร	22	25.29
รวม	87	100

3.4 ข้อเสนอแนะในการปฏิบัติงานบำรุงรักษา

3.4.1 ด้านแผนการจัดตั้งหน่วยพิทักษ์ป่า ผู้ให้ข้อมูลได้เสนอแนะแนวทางการ ปฏิบัติงานด้านแผนการจัดตั้งหน่วยพิทักษ์ป่าคือ ร้อยละ 83.91 เสนอว่า ควรจัดตั้งหน่วยพิทักษ์ ป่าให้เหมาะสมกับพื้นที่ซึ่งอยู่ในบริเวณที่ล่อแหลมต่อการบุกรุกทำลาย มีการคมนาคม และการ ติดต่อประสานงานสะดวก และร้อยละ 16.09 เห็นว่า ควรจัดเจ้าหน้าที่ที่มีประสิทธิภาพไปทำ หน้าที่หัวหน้าหน่วยพิทักษ์ป่า

ผลการวิจัยพบว่า เจ้าหน้าที่ส่วนใหญ่ เสนอให้จัดตั้งหน่วยพิทักษ์ป่าให้พอเหมาะ กับพื้นที่รับผิดชอบ ซึ่งโดยทั่วไปกรมป่าไม้ได้กำหนดพื้นที่รับผิดชอบของแต่ละหน่วยพิทักษ์ป่า ประมาณ 40,000 ไร่ นอกจากนั้นเจ้าหน้าที่ยังเสนอต่อไปอีกว่า หัวหน้าหน่วยพิทักษ์ป่าควรจะ เป็นเจ้าหน้าที่ที่ทำงานอย่างมีประสิทธิภาพ ซึ่งอาจเป็นเพราะว่า หัวหน้าหน่วยพิทักษ์ป่าต้องมี ลักษณะของความเป็นมืออาชีพซึ่ง วิทยา ดำรงเกียรติศักดิ์ (2541: 21) อธิบายว่าหมายถึง ผู้มี ความสามารถในการปฏิบัติงานอย่างมีประสิทธิภาพ มีความเชี่ยวชาญ และความรู้ในเรื่องราว

ต่างๆ อันจะทำให้เขาสามารถตัดสินใจกระทำการใดๆ เพื่อความเจริญก้าวหน้าขององค์การที่เขาสังกัดอยู่

ตารางที่ 23 จำนวนและร้อยละของข้อเสนอแนะในการปฏิบัติงานบำรุงรักษา ด้านแผนการจัดตั้งหน่วยพิทักษ์ป่า

ข้อความ	ผู้ให้ข้อมูล (N=87)	
	จำนวน	ร้อยละ
1. ควรจัดตั้งหน่วยพิทักษ์ป่าให้เหมาะสมกับพื้นที่ซึ่งอยู่ในบริเวณที่ล่อแหลมต่อการบุกรุกทำลายมีการคมนาคมและการติดต่อประสานงานสะดวก	73	83.91
2. จัดเจ้าหน้าที่ที่มีประสิทธิภาพไปทำหน้าที่หัวหน้าหน่วยพิทักษ์ป่า	14	16.09
รวม	87	100

3.4.2 ด้านการซ่อมบำรุง ผู้ให้ข้อมูลได้เสนอแนะแนวทางการปฏิบัติงานด้านการซ่อมบำรุงคือ ส่วนใหญ่ร้อยละ 54.03 เห็นว่าควรเพิ่มงบประมาณการซ่อมบำรุงวัสดุ ครุภัณฑ์ รองลงมาร้อยละ 33.33 เห็นว่าควรซ่อมแซมวัสดุ ครุภัณฑ์ ต่างๆ ให้สามารถใช้งานได้อยู่เสมอ และร้อยละ 12.64 เห็นว่าควรจัดหาบุคลากรที่มีความรู้ทางด้านซ่อมบำรุง มาปฏิบัติงานประจำเขตรักษาพันธุ์สัตว์ป่า

จากผลการวิจัย เจ้าหน้าที่เสนอแนะว่า งบประมาณด้านการซ่อมบำรุงวัสดุ ครุภัณฑ์ ยังไม่เพียงพอ ทั้งนี้อาจสืบเนื่องจากอาคารบ้านพักที่เจ้าหน้าที่พักอาศัยในปัจจุบันอยู่ในสภาพทรุดโทรม รวมทั้งยานพาหนะที่เจ้าหน้าที่ใช้ในการปฏิบัติงาน อยู่ในสภาพเก่าและชำรุด ไม่เหมาะสมต่อการปฏิบัติงานในท้องที่ทุรกันดาร ประการสุดท้ายที่เจ้าหน้าที่เสนอก็คือ ควรจัดหาบุคลากรที่มีความรู้ทางด้านซ่อมบำรุง มาปฏิบัติงานประจำเขตรักษาพันธุ์สัตว์ป่า ทั้งนี้อาจเป็นเพราะจะได้เป็นการประหยัดงบประมาณในการซ่อมแซมรวมทั้งไม่ต้องเสียเวลาและค่าใช้จ่ายในการนำยานพาหนะ หรือเครื่องมือเครื่องใช้มาซ่อมที่ศูนย์บริการ

ตารางที่ 24 จำนวนและร้อยละของข้อเสนอแนะในการปฏิบัติงานการบริหารและธุรการ
ด้านการประสานงาน

ข้อความ	ผู้ให้ข้อมูล (N=87)	
	จำนวน	ร้อยละ
1. ควรเพิ่มงบประมาณในการซ่อมบำรุงรักษาวัสดุ ครุภัณฑ์	47	54.03
2. ควรซ่อมแซม วัสดุ ครุภัณฑ์ต่างๆ ให้สามารถใช้งานได้อยู่เสมอ	29	33.33
3. ควรจัดหาบุคลากรที่มีความรู้ทางด้านซ่อมบำรุงมาปฏิบัติงานประจำเขตรักษาพันธุ์สัตว์ป่า	11	12.64
รวม	87	100

บทที่ 5
สรุปและขอเสนอแนะ
(SUMMARY AND RECOMMENDATION)

สรุปผลการวิจัย
(Summary)

การทำวิจัยเรื่อง การปฏิบัติงานของเจ้าหน้าที่เขตรักษาพันธุ์สัตว์ป่า: กรณีศึกษา เขตรักษาพันธุ์สัตว์ป่าในพื้นที่จังหวัดเชียงใหม่และจังหวัดแม่ฮ่องสอน มีวัตถุประสงค์เพื่อทราบถึง ลักษณะส่วนบุคคล เศรษฐกิจ และสังคม ของเจ้าหน้าที่เขตรักษาพันธุ์สัตว์ป่า รวมทั้งระดับการปฏิบัติงานและขอเสนอแนะแนวทางในการปฏิบัติงานในพื้นที่เขตรักษาพันธุ์สัตว์ป่า โดยจัดทำเครื่องมือคือ แบบสอบถามที่ผ่านการทดสอบความตรงและความเป็นปรนัยแล้ว และเก็บรวบรวมข้อมูลจากเจ้าหน้าที่เขตรักษาพันธุ์สัตว์ป่าที่ปฏิบัติงานอยู่ในเขตรักษาพันธุ์สัตว์ป่าพื้นที่จังหวัดเชียงใหม่และจังหวัดแม่ฮ่องสอน จำนวน 87 คน โดยมีการเก็บข้อมูลระหว่างเดือนมกราคม-กุมภาพันธ์ 2541 ข้อมูลที่รวบรวมได้นำมาถอดรหัส และจัดหมวดหมู่ เพื่อวิเคราะห์ด้วยโปรแกรมสำเร็จรูปเพื่อการวิจัยทางสังคมศาสตร์ (SPSS/PC⁺) ผลการวิจัยสรุปได้ดังนี้คือ

ลักษณะส่วนบุคคล เศรษฐกิจ และสังคม

ผลการวิจัยสรุปได้ว่า เจ้าหน้าที่เขตรักษาพันธุ์สัตว์ป่าส่วนใหญ่เป็นเพศชาย มีอายุเฉลี่ย 38 ปี ส่วนใหญ่เป็นลูกจ้างประจำตำแหน่งพนักงานพิทักษ์ป่า ระดับการศึกษาส่วนใหญ่จบมัธยมศึกษาปีที่ 5 มีอัตราเงินเดือนเฉลี่ย 8,792.52 บาท ส่วนใหญ่เป็นผู้แต่งงานแล้วและอยู่กับครอบครัว มีอายุการรับราชการเฉลี่ย $11\frac{1}{2}$ ปี และปฏิบัติงานอยู่ที่เขตรักษาพันธุ์สัตว์ป่าปัจจุบัน ระยะเวลาเฉลี่ย 8 ปี

การปฏิบัติงานของเจ้าหน้าที่เขตรักษาพันธุ์สัตว์ป่า

จากผลการวิจัยสรุปได้ว่า ค่าน้ำหนักเฉลี่ยการปฏิบัติงาน (weight mean score) ทุกกิจกรรมของเจ้าหน้าที่เขตรักษาพันธุ์สัตว์ป่า ที่ปฏิบัติงานในพื้นที่จังหวัดเชียงใหม่และจังหวัดแม่ฮ่องสอน = 2.67 ซึ่งการปฏิบัติงานอยู่ในระดับปานกลางมีรายละเอียดดังนี้

1. งานป้องกันและปราบปราม

ผลการวิจัยสรุปได้ว่าเจ้าหน้าที่มีระดับการปฏิบัติงานโดยเฉลี่ยอยู่ในระดับ

ปานกลางซึ่ง เจ้าหน้าที่ที่ระบุระดับการปฏิบัติงานเป็น 3 ระดับคือ ดี ปานกลาง และไม่ดี พบว่าเจ้าหน้าที่เขตรักษาพันธุ์สัตว์ป่าปฏิบัติงานป้องกันและปราบปรามผู้กระทำผิด พระราชบัญญัติสงวนและคุ้มครองสัตว์ป่า พ.ศ. 2535 ในพื้นที่เขตรักษาพันธุ์สัตว์ป่าที่รับผิดชอบ อยู่ในระดับดี ส่วนการปฏิบัติงานที่อยู่ในระดับปานกลางคือ การปฏิบัติงานตามแผนการปฏิบัติงานด้านการป้องกันและปราบปราม การดูแลความปลอดภัยและอำนวยความสะดวกแก่นักท่องเที่ยวผู้รับอนุญาตให้เข้ามาทัศนศึกษาในเขตรักษาพันธุ์สัตว์ป่า การจัดทำแผนการปฏิบัติงานด้านการป้องกันและปราบปราม การให้ความร่วมมือในการปราบปรามผู้กระทำผิด พระราชบัญญัติป่าไม้และพระราชบัญญัติอื่นๆ กับหน่วยงานภายนอก การสอบสวนผู้กระทำผิดขั้นต้นก่อนบันทึกการจับกุมผู้ต้องหาส่งพนักงานสอบสวน การควบคุมลูกจ้างชั่วคราวรายวันออกดับไฟป่าเมื่อเกิดไฟป่าในพื้นที่เขตรักษาพันธุ์สัตว์ป่า การฝึกอบรมเจ้าหน้าที่ให้มีความเข้าใจทวิวิธีการเข้าจับกุมผู้กระทำผิด และระดับการปฏิบัติงานไม่ดีได้แก่ การฝึกอบรมเจ้าหน้าที่ให้มีความรู้เกี่ยวกับการบันทึกการจับกุม การสอบคัดเลือกลูกจ้างชั่วคราวรายวันเพื่อปฏิบัติงานด้านการป้องกันและปราบปราม การเสนอของบประมาณเพื่อใช้ปฏิบัติงานป้องกันและปราบปรามจากหัวหน้าเขตรักษาพันธุ์สัตว์ป่า (หรือผู้อำนวยการส่วนอนุรักษ์สัตว์ป่า) การฝึกอบรมด้านการใช้อาวุธปืน การฝึกอบรมด้านการใช้แผนที่ในการเดินป่า และการฝึกอบรมให้มีความรู้เกี่ยวกับการติดตามผลคดีสิ้นสุด

2. การปฏิบัติงานบริการและธุรการ

ผลการวิจัยสรุปว่า เจ้าหน้าที่ปฏิบัติงานโดยเฉลี่ยอยู่ในระดับไม่ดี ซึ่งเจ้าหน้าที่ที่ระบุระดับการปฏิบัติงานเป็น 2 ระดับคือ ปานกลาง และไม่ดี การปฏิบัติงานอยู่ในระดับปานกลางได้แก่ การปฏิบัติงานด้านหนังสือราชการของเขตรักษาพันธุ์สัตว์ป่า การประสานงานด้านต่างๆ กับหน่วยงานภายนอกในภาครัฐ การปฏิบัติงานด้านงานสารบรรณ การมีส่วนร่วมในการเบิกจ่ายงบประมาณของเขตรักษาพันธุ์สัตว์ป่าให้เป็นไปตามระเบียบปฏิบัติราชการ การปฏิบัติงานไปตามแผนแม่บท และการปฏิบัติงานอยู่ในระดับไม่ดีได้แก่ การประเมินผลความก้าวหน้าการดำเนินงานในโครงการต่างๆ ที่ได้รับงบประมาณจากรัฐบาล การมีส่วนร่วมในการจัดซื้อพัสดุครุภัณฑ์ของเขตรักษาพันธุ์สัตว์ป่า การจัดทำแผนแม่บทของการจัดการเขตรักษาพันธุ์สัตว์ป่า การขอตั้งงบประมาณประจำปีให้สอดคล้องกับแผนงานต่างๆ ที่เขตรักษาพันธุ์สัตว์ป่าเสนอต่อส่วนอนุรักษ์สัตว์ป่า การประสานงานต่างๆ กับองค์กรภาคเอกชน และการจัดทำแผนการปฏิบัติงานในโครงการต่างๆ ตามแผนแม่บทการจัดการเขตรักษาพันธุ์สัตว์ป่า

3. การปฏิบัติงานเผยแพร่และวิชาการ

ผลการวิจัยสรุปได้ว่า เจ้าหน้าที่มีระดับการปฏิบัติงาน โดยเฉลี่ยอยู่ในระดับไม่ดี ซึ่งเจ้าหน้าที่ระบุระดับการปฏิบัติงานเป็น 3 ระดับคือ ปานกลาง ไม่ดี และไม่ดีเป็นอย่างมาก ระดับการปฏิบัติงานปานกลางได้แก่ การประสานงานกับประชาชนในบริเวณพื้นที่กันชนของเขตรักษาพันธุ์สัตว์ป่า การปฏิบัติงานด้านเผยแพร่ความรู้ด้านการอนุรักษ์ทรัพยากรป่าไม้และสัตว์ป่าแก่ประชาชนทั่วไป การปฏิบัติงานด้านเผยแพร่ความรู้ด้านการอนุรักษ์สิ่งแวดล้อมและแหล่งความงามแก่ประชาชนทั่วไป การบริการความรู้ทางด้านวิชาการในเรื่องทรัพยากรสัตว์ป่าและป่าไม้แก่บุคคลต่างๆ ที่ขออนุญาตเข้ามาในพื้นที่เขตรักษาพันธุ์สัตว์ป่า การให้การศึกษ้อบรมด้านป่าไม้แก่ราษฎรในหมู่บ้าน ร่วมแสดงนิทรรศการกับหน่วยงานภายนอกในโอกาสต่างๆ การให้การศึกษ้อบรมด้านป่าไม้แก่เยาวชน ส่วนระดับการปฏิบัติงานไม่ดีคือ การให้การศึกษ้อบรมด้านการอนุรักษ์สัตว์ป่าแก่ราษฎรในหมู่บ้าน การให้การศึกษ้อบรมด้านการอนุรักษ์ทรัพยากรแก่ราษฎรในหมู่บ้าน การปรับปรุงดินที่อยู่อาศัยของสัตว์ป่าให้มีความอุดมสมบูรณ์ยิ่งขึ้นในพื้นที่เขตรักษาพันธุ์สัตว์ป่าเพื่อเตรียมข้อมูลไว้บริการแก่ผู้สนใจและหน่วยราชการต่างๆ การมีส่วนร่วมในการจัดทำแผนการปฏิบัติงานของงานเผยแพร่และวิชาการของเขตรักษาพันธุ์สัตว์ป่า การประสานงานกับหน่วยงานวิจัยต่างๆ เพื่อทำการวิจัยในพื้นที่เขตรักษาพันธุ์สัตว์ป่า การจัดทำแผ่นพับเพื่อการส่งเสริมและเผยแพร่การอนุรักษ์ทรัพยากรธรรมชาติในเขตรักษาพันธุ์สัตว์ป่า การให้การศึกษ้อบรมด้านการอนุรักษ์สัตว์ป่าแก่ข้าราชการในท้องถิ่น การจัดทำหนังสือเพื่อการส่งเสริมและเผยแพร่การอนุรักษ์ทรัพยากรธรรมชาติในเขตรักษาพันธุ์สัตว์ป่า การให้การศึกษ้อบรมด้านการอนุรักษ์ทรัพยากรธรรมชาติแก่ข้าราชการในท้องถิ่น การปล่อยสัตว์ป่าที่เคยมีอยู่ในพื้นที่ที่กลับคืนสู่ธรรมชาติ การมีส่วนร่วมในการจัดทำงบประมาณประจำปี ในส่วนของงานเผยแพร่และวิชาการของเขตรักษาพันธุ์สัตว์ป่า ส่วนการปฏิบัติงานที่มีระดับไม่ดีเป็นอย่างมาก คือ การหาแหล่งเงินทุนภายนอกเพื่องานเผยแพร่และวิชาการของเขตรักษาพันธุ์สัตว์ป่า

4. การปฏิบัติงานบำรุงรักษา

ผลการวิจัยสรุปได้ว่า เจ้าหน้าที่เขตรักษาพันธุ์สัตว์ป่ามีระดับการปฏิบัติงาน โดยเฉลี่ยอยู่ในระดับปานกลาง ซึ่งเจ้าหน้าที่ระบุระดับการปฏิบัติงานเป็น 3 ระดับคือ ดี ปานกลาง และไม่ดี การปฏิบัติงานที่มีระดับดีได้แก่ การมีส่วนร่วมในการจัดทำแผนปฏิบัติงานประจำปีของงานบำรุงรักษา สำหรับการปฏิบัติงานที่มีระดับการปฏิบัติงานปานกลางคือ การซ่อมแซมสิ่งก่อสร้างให้อยู่ในสภาพใช้งานได้ดี การจัดทำแนวป้องกันไฟป่า การจัดทำป้ายแสดงแนวเขตรักษาพันธุ์สัตว์ป่า การเก็บรักษาเครื่องมือสื่อสารของเขตรักษาพันธุ์สัตว์ป่า การควบคุมการติดตั้งเครื่องมือสื่อสารของเขตรักษาพันธุ์สัตว์ป่า การจัดทำงบประมาณประจำปีในส่วนของ

การติดตั้งเครื่องมือสื่อสารของเขตรักษาพันธุ์สัตว์ป่า การจัดทำงบประมาณประจำปีในส่วนของงานบำรุงรักษา การซ่อมบำรุงยานพาหนะให้อยู่ในสภาพใช้การได้ดี และการปฏิบัติงานที่มีระดับการปฏิบัติงานไม่ดี ได้แก่ การมีส่วนร่วมในการควบคุมการก่อสร้างสิ่งก่อสร้างต่างๆ ให้เป็นไปตามแบบแปลนและสัญญาการจ้าง การมีส่วนร่วมในการเตรียมแผนการก่อสร้างต่างๆ ในเขตรักษาพันธุ์สัตว์ป่า การศึกษาผลกระทบด้านสิ่งแวดล้อมต่อสัตว์ป่าในพื้นที่เขตรักษาพันธุ์สัตว์ป่า การจัดทำเส้นทางตรวจการณ์ในพื้นที่เขตรักษาพันธุ์สัตว์ป่า และการซ่อมบำรุงเส้นทางตรวจการณ์ในพื้นที่เขตรักษาพันธุ์สัตว์ป่า

ข้อเสนอแนะในการปฏิบัติงานของเจ้าหน้าที่เขตรักษาพันธุ์สัตว์ป่าพื้นที่จังหวัดเชียงใหม่ และจังหวัดแม่ฮ่องสอน

1. ข้อเสนอแนะในการปฏิบัติงานป้องกันและปราบปราม

ด้านกฎหมาย ผลการวิจัยสรุปว่าเจ้าหน้าที่เสนอแนะให้มีการปรับปรุงแก้ไขกฎหมายว่าด้วยการป่าไม้ให้มีความชัดเจนและควรเพิ่มบทลงโทษให้นักและรุนแรงขึ้น นอกจากนี้ยังเสนอแนะให้มีการจัดอบรมให้ความรู้ด้านกฎหมายป่าไม้ และระเบียบปฏิบัติต่างๆ ในเขตรักษาพันธุ์สัตว์ป่าแก่ประชาชน ผู้นำชุมชน เยาวชนที่อยู่ในพื้นที่และรอบๆ พื้นที่ และประชากรสุดท้ายคือ เสนอแนะให้มีการจัดฝึกอบรมเจ้าหน้าที่ที่ปฏิบัติงานในพื้นที่เขตรักษาพันธุ์สัตว์ป่าให้มีความรู้ด้านกฎหมายและระเบียบที่เกี่ยวข้องกับงานป่าไม้ รวมถึงบทบาทและหน้าที่อย่างต่อเนื่องและสม่ำเสมอ

ด้านการปราบปรามการกระทำผิด ผลการวิจัยสรุปว่าเจ้าหน้าที่เสนอแนะให้เพิ่มการออกตรวจปราบปรามการกระทำผิดโดยให้หน่วยพิทักษ์ป่าแต่ละหน่วยประสานงานกันในการปฏิบัติงานรวมทั้งเจ้าหน้าที่ต้องปฏิบัติตามกฎหมายอย่างเคร่งครัดจริงจังอย่างสม่ำเสมอและต่อเนื่อง โดยเฉพาะอย่างยิ่งปัญหาที่เกิดจากชาวเขา นอกจากนี้ยังเสนอแนะให้จัดหาอุปกรณ์ที่จำเป็นในการปฏิบัติงานให้พอเพียง รวมทั้งมีการฝึกอบรมเจ้าหน้าที่ให้มีความรู้ความสามารถในด้านการปราบปรามการกระทำผิด และข้อเสนอแนะประการสุดท้ายคือ ควรมีมาตรการรองรับหากมีปัญหาเกิดขึ้น หลังจากการตรวจปราบปราม และกรมป่าไม้ควรสนับสนุนด้านสวัสดิการและขวัญกำลังใจแก่พนักงานเจ้าหน้าที่

ด้านการปฏิบัติงานของเจ้าหน้าที่ ผลการวิจัยสรุปว่า เจ้าหน้าที่เสนอแนะให้มีการฝึกอบรมเจ้าหน้าที่ให้มีความรู้ด้านสังคมศาสตร์ วนศาสตร์ชุมชนและการประชาสัมพันธ์ รวมทั้งสร้างจิตสำนึก ในการปฏิบัติงานด้านการอนุรักษ์ โดยไม่เห็นแก่อามิสสินจ้าง

นอกจากนั้น ยังเสนอแนะให้มีการผลิตเปลี่ยนอัตรากำลังในการปฏิบัติงานบ้างเพื่อมิให้เกิดความจำเจในการทำงานและประการสุดท้ายที่เจ้าหน้าที่เสนอแนะคือ หัวหน้าเขตรักษาพันธุ์สัตว์ป่าต้องคอยเอาใจใส่ติดตามการปฏิบัติงานของเจ้าหน้าที่และให้การสนับสนุนด้านต่างๆ เพื่อประสิทธิภาพของการปฏิบัติงาน

2. ข้อเสนอแนะในการปฏิบัติงานบริหารและธุรการ

ด้านแผนแม่บท จากผลการวิจัยสรุปว่า เจ้าหน้าที่เขตรักษาพันธุ์สัตว์ป่าเสนอให้ทุกเขตรักษาพันธุ์สัตว์ป่าต้องมีแผนแม่บทในการปฏิบัติงาน มีการจัดสรรงบประมาณและบุคลากรให้สอดคล้องกับแผนแม่บท นอกจากนี้ยังเสนอให้เจ้าหน้าที่ที่ปฏิบัติงานในพื้นที่มีส่วนร่วมในการจัดทำแผนแม่บท ประการสุดท้ายคือควรมีการประเมินผลความก้าวหน้าในการปฏิบัติตามแผนแม่บทอย่างสม่ำเสมอ

ด้านการประสานงาน จากผลการวิจัยสรุปว่า เจ้าหน้าที่เขตรักษาพันธุ์สัตว์ป่าเสนอแนะ ให้ประสานงานด้านการปฏิบัติงานกับทุกหน่วยงานที่ปฏิบัติงานอยู่ในพื้นที่ทั้งภาครัฐและเอกชนเพื่อให้ทุกหน่วยงานมีทิศทางการทำงานไปในทางเดียวกัน และข้อเสนอแนะประการสุดท้าย คือ ส่วนราชการต่างๆ ควรเคารพในหน้าที่รับผิดชอบของแต่ละหน่วยงาน

ด้านงบประมาณ ผลการวิจัยสรุปว่าเจ้าหน้าที่เขตรักษาพันธุ์สัตว์ป่าเสนอแนะให้มีการจัดสรรงบประมาณให้มากขึ้นและให้เพียงพอต่อการปฏิบัติงาน นอกจากนี้ยังเสนอให้เจ้าหน้าที่ทุกคนมีส่วนร่วมในการวางแผนการจัดทำงบประมาณประจำปี

3. ข้อเสนอแนะในการปฏิบัติงานเผยแพร่และวิชาการ

ด้านการเผยแพร่ประชาสัมพันธ์ให้ความรู้แก่ประชาชน ผลการวิจัยสรุปว่า เจ้าหน้าที่เสนอแนะให้มีการจัดเจ้าหน้าที่ออกเผยแพร่ประชาสัมพันธ์ให้ความรู้แก่เยาวชนด้านการอนุรักษ์ทรัพยากรธรรมชาติและสัตว์ป่าอย่างสม่ำเสมอและต่อเนื่อง นอกจากนี้ยังเสนอแนะว่าในขณะนี้เขตรักษาพันธุ์สัตว์ป่ายังขาดสื่อและอุปกรณ์โสตทัศนูปกรณ์รวมทั้งเจ้าหน้าที่ด้านประชาสัมพันธ์

ด้านวิชาการสัตว์ป่า ผลการวิจัยสรุปว่าเจ้าหน้าที่เขตรักษาพันธุ์สัตว์ป่าเสนอแนะให้มีการสำรวจข้อมูลพื้นฐานด้านสัตว์ป่า ทรัพยากรป่าไม้และชุมชนในพื้นที่ให้ครบถ้วนถูกต้องตามหลักวิชาการ และยังเสนอแนะให้ทุกเขตรักษาพันธุ์สัตว์ป่าควรมีสถานีวิจัยสัตว์ป่า นอกจากนี้ยังเสนอให้มีการส่งเสริมประชาชนเพาะเลี้ยงสัตว์ป่าบางชนิดเพื่อใช้เป็นอาหาร

4. ข้อเสนอแนะในการปฏิบัติงานบำรุงรักษา

ด้านแผนการจัดตั้งหน่วยพิทักษ์ป่า ผลการวิจัยสรุปว่า เจ้าหน้าที่เขตรักษาพันธุ์สัตว์ป่าเสนอแนะให้จัดตั้งหน่วยพิทักษ์ป่าให้เหมาะสมกับพื้นที่ ซึ่งอยู่ในบริเวณที่ล่อแหลมต่อการบุกรุกทำลายมีการคมนาคมและการติดต่อประสานงานสะดวก และจัดเจ้าหน้าที่ที่มีประสิทธิภาพไปทำหน้าที่หัวหน้าหน่วยพิทักษ์ป่า

ด้านการซ่อมบำรุง ผลการวิจัยสรุปว่าเจ้าหน้าที่เขตรักษาพันธุ์สัตว์ป่าเสนอแนะให้เพิ่มงบประมาณในการซ่อมบำรุงรักษาวัสดุ ครุภัณฑ์ นอกจากนี้ยังเสนอแนะให้ซ่อมแซม วัสดุ ครุภัณฑ์ต่างๆ ให้สามารถใช้งานได้อยู่เสมอ และควรจัดหาบุคลากรที่มีความรู้ทางด้านซ่อมบำรุงมาปฏิบัติงานประจำเขตรักษาพันธุ์สัตว์ป่า

ข้อเสนอแนะ (Recommendations)

ผลการวิจัยในครั้งนี้ สามารถทราบถึงระดับการปฏิบัติงานของเจ้าหน้าที่เขตรักษาพันธุ์สัตว์ป่า ในพื้นที่จังหวัดเชียงใหม่ และจังหวัดแม่ฮ่องสอน ซึ่งเจ้าหน้าที่เขตรักษาพันธุ์สัตว์ป่าสามารถใช้ผลการวิจัยเป็นแนวทางในการปฏิบัติงานให้มีประสิทธิภาพยิ่งขึ้น ตลอดจนผู้บริหารของสวนอนุรักษ์สัตว์ป่า กรมป่าไม้ สามารถใช้ผลการวิจัยเป็นข้อมูลสำคัญในการวางแผนการจัดการพื้นที่เขตรักษาพันธุ์สัตว์ป่า และกำหนดแนวทางในการปฏิบัติงานสำหรับเขตรักษาพันธุ์สัตว์ป่าในภาคอื่นๆ ของประเทศให้มีประสิทธิภาพต่อไป จึงขอเสนอแนะดังนี้

1. ข้อเสนอแนะในด้านการปฏิบัติด้านงานป้องกันและปราบปราม

จากผลการวิจัยพบว่า การปฏิบัติงานของเจ้าหน้าที่เขตรักษาพันธุ์สัตว์ป่าที่อยู่ในระดับปานกลาง ควรมีการปรับปรุงดังต่อไปนี้

1.1 ควรเพิ่มระดับการประสานงานกับหน่วยงานต่างๆ ที่ปฏิบัติงานอยู่ในพื้นที่รับผิดชอบหรืออยู่ใกล้เคียงทั้งในภาครัฐและภาคเอกชน

1.2 ประสานงานกับเจ้าหน้าที่ฝ่ายทหารหรือตำรวจตระเวนชายแดน ที่มีพื้นที่ปฏิบัติการใกล้เคียงกับเขตรักษาพันธุ์สัตว์ป่าให้มาช่วยฝึกอบรม ด้านการใช้อาวุธปืน การใช้แผนที่เดินป่า รวมทั้งฝึกระเบียบวินัยในการปฏิบัติงานภาคสนาม

1.3 กำหนดกิจกรรมในการสอบคัดเลือกลูกจ้างชั่วคราวรายวัน ในแผนการปฏิบัติงาน

1.4 ควบคุมลูกจ้างชั่วคราวรายวัน ออกดับไฟฟ้าเมื่อเกิดไฟฟ้าในพื้นที่เขตรักษาพันธุ์สัตว์ป่าทุกครั้ง

1.5 เจ้าหน้าที่เขตรักษาพันธุ์สัตว์ป่าทุกคนควรมีส่วนร่วมในการกำหนด และจัดการทำแผนการปฏิบัติงานด้านการป้องกันและปราบปรามประจำปี และปฏิบัติงานไปตามแผนการปฏิบัติงานอย่างเคร่งครัด

สำหรับผู้บริหารส่วนอนุรักษ์สัตว์ป่า ควรสนับสนุนการปฏิบัติงานของเจ้าหน้าที่เขตรักษาพันธุ์สัตว์ป่า ดังนี้

1.1 จัดให้มีการฝึกอบรมเจ้าหน้าที่เขตรักษาพันธุ์สัตว์ป่า ด้านพื้นฐานในการปฏิบัติงานในเขตรักษาพันธุ์สัตว์ป่า เช่น การติดตามผลคดีสิ้นสุด การใช้อาวุธปืนและแผนที่ในการเดินป่า รวมทั้งระเบียบวินัยในการปฏิบัติงานภาคสนาม การเขียนแผนการปฏิบัติงานและการตั้งงบประมาณเพื่อใช้ในการปฏิบัติงานประจำปี

1.2 จัดตั้งคณะกรรมการ เพื่อพิจารณาแก้ไขกฎหมายว่าด้วยการป่าไม้ที่ยังขาดความชัดเจนและไม่เหมาะสมในการปฏิบัติงาน แล้วเสนอต่อกระทรวงเกษตรและสหกรณ์เพื่อเสนอต่อสภาผู้แทนราษฎรพิจารณาแก้ไขต่อไป

1.3 กำหนดให้มีการจัดทำแผนแม่บทการปฏิบัติงาน ในแต่ละพื้นที่เขตรักษาพันธุ์สัตว์ป่า รวมทั้งต้องมีการติดตามประเมินผลการปฏิบัติงานของเจ้าหน้าที่อย่างจริงจังและสม่ำเสมอ

2. ข้อเสนอแนะในการปฏิบัติงาน ด้านการบริหารและธุรการ

จากผลการวิจัยพบว่า การปฏิบัติงานของเจ้าหน้าที่เขตรักษาพันธุ์สัตว์ป่าอยู่ในระดับไม่ดี ควรมีการปรับปรุงดังนี้

2.1 แผนการปฏิบัติงานประจำปี ควรกำหนดให้สอดคล้องกับแผนแม่บทการจัดการพื้นที่เขตรักษาพันธุ์สัตว์ป่า

2.2 การขอตั้งงบประมาณประจำปี ควรให้มีความสอดคล้องกับกิจกรรมที่ปฏิบัติจริง และอยู่บนพื้นฐานของความประหยัด คุ่มค่า และมีประสิทธิภาพ

2.3 ควรประสานงานกับองค์กรภาคเอกชน เพื่อให้เกิดความร่วมมือ อย่างกว้างขวางของคนทุกอาชีพในการอนุรักษ์ทรัพยากรธรรมชาติและสัตว์ป่า จะทำให้การทำงานของเจ้าหน้าที่เข้าสู่ความเป็นสากลมากขึ้น

2.4 ควรเพิ่มบทบาทในการประสานงานจัดซื้อพัสดุ ครุภัณฑ์ให้มากขึ้น เพื่อจะได้พัสดุ ครุภัณฑ์ ที่เหมาะสมในการปฏิบัติงาน

2.5 หัวหน้าเขตรักษาพันธุ์สัตว์ป่าควรมอบหมายให้เจ้าหน้าที่มีส่วนร่วมในการเบิกจ่ายงบประมาณอย่างทั่วถึงเพื่อให้เกิดความโปร่งใส และสามารถตรวจสอบการเบิกจ่ายได้ง่าย เป็นการลดปัญหาการทุจริตและการร้องเรียน

สำหรับผู้บริหารส่วนอนุรักษ์สัตว์ป่า ควรสนับสนุนการปฏิบัติงานของเจ้าหน้าที่เขตรักษาพันธุ์สัตว์ป่า ดังนี้

2.1 กำหนดระยะเวลา สำหรับการปฏิบัติงานของเจ้าหน้าที่ในแต่ละพื้นที่เขตรักษาพันธุ์สัตว์ป่า เพื่อให้เกิดการหมุนเวียนสับเปลี่ยนอัตรากำลัง จะเป็นการกระตุ้นให้เจ้าหน้าที่เกิดความกระตือรือร้นในการทำงาน

2.2 ประสานงานในระดับผู้บริหารกับหน่วยงานหรือองค์กรต่างๆ ทั้งภาครัฐและภาคเอกชน เพื่อเป็นช่องทางของผู้ได้บังคับบัญชา จะได้เกิดความคุ้นเคย และประสานการปฏิบัติงานในอนาคต

2.3 ให้การสนับสนุนด้านงบประมาณและอัตรากำลังตามความเหมาะสม ในแต่ละกิจกรรมที่เขตรักษาพันธุ์สัตว์ป่าร้องขอ

3. ข้อเสนอแนะในการปฏิบัติงานด้านเผยแพร่และวิชาการ

จากผลการวิจัยพบว่า การปฏิบัติงานของเจ้าหน้าที่เขตรักษาพันธุ์สัตว์ป่าอยู่ในระดับไม่ดี ควรมีการปรับปรุงดังนี้

3.1 เพิ่มระดับการปฏิบัติงานด้านการประชาสัมพันธ์เผยแพร่ความรู้แก่เยาวชนและประชาชนทั่วไป ในด้านการอนุรักษ์ทรัพยากรธรรมชาติและสัตว์ป่าอย่างสม่ำเสมอและต่อเนื่อง

3.2 สืบหาข้อมูลพื้นฐานของเขตรักษาพันธุ์สัตว์ป่าในทุกๆ ด้านรวมทั้งกำหนดเป้าหมายและวิธีการจัดการพื้นที่ให้มีความชัดเจน

3.3 ผลิตสื่อและวัสดุ อุปกรณ์ ที่ใช้ในการเผยแพร่ประชาสัมพันธ์ให้เหมาะสมกับการปฏิบัติงาน

3.4 ประสานงานกับบริษัท ห้างร้าน หรือสถาบันที่ดำเนินการด้านวิชาการ เพื่อหาทุนมาสนับสนุนการปฏิบัติงานเผยแพร่และวิชาการ เนื่องจากเป็นงานที่ต้องใช้งบประมาณมาก กรมป่าไม้อาจจัดสรรงบประมาณมาให้ไม่เพียงพอ

สำหรับผู้บริหารส่วนอนุรักษ์สัตว์ป่า ควรสนับสนุนการปฏิบัติงานของเจ้าหน้าที่เขตรักษาพันธุ์สัตว์ป่าดังนี้

3.1 กำหนดขอบเขต บทบาท และหน้าที่ของเจ้าหน้าที่เขตรักษาพันธุ์สัตว์ป่าให้ชัดเจน เพื่อสะดวกในการประสานงานกับหน่วยงานอื่นๆ ทั้งในภาครัฐและเอกชน

3.2 ส่งการเป็นนโยบายให้เขตรักษาพันธุ์สัตว์ป่าทุกเขต จัดเตรียมข้อมูลพื้นฐานให้มีความทันสมัยอยู่เสมอ รวมทั้งสนับสนุนงบประมาณในการจัดซื้อวัสดุ ครุภัณฑ์ ที่มีความทันสมัยในการจัดเก็บข้อมูล เช่น คอมพิวเตอร์หรือเครื่องมือหาค่าพิกัด (G.P.S)

3.3 ประสานความร่วมมือกับสถาบันทางด้านการวิจัยต่างๆ เพื่อให้เกิดความร่วมมือทางด้านวิชาการ

4. ข้อเสนอแนะในการปฏิบัติงาน ด้านบำรุงรักษา

จากผลการวิจัยพบว่าการปฏิบัติงานของเจ้าหน้าที่อยู่ในระดับปานกลาง ควรมีการปรับปรุงดังต่อไปนี้

4.1 สำรวจพื้นที่เขตรักษาพันธุ์สัตว์ป่า ว่าบริเวณไหนควรจัดทำเส้นทางตรวจการณโดยไม่กระทบต่อถิ่นที่อยู่อาศัยของสัตว์ป่า และไม่เกิดผลเสียหายต่อระบบนิเวศ

4.2 หาวัสดุที่มีความทนทานจัดทำหลักแสดงแนวเขตรักษาพันธุ์สัตว์ป่า เพื่อป้องกันมิให้ราษฎรเข้ามาบุกรุกพื้นที่เขตรักษาพันธุ์สัตว์ป่า

4.3 วางแผนการป้องกันไฟป่าในฤดูแล้ง

4.4 เอาใจใส่ต่อสิ่งก่อสร้าง ยานพาหนะ รวมทั้ง วัสดุ ครุภัณฑ์ต่างๆ ในเขตรักษาพันธุ์สัตว์ป่า ถ้าเกิดการชำรุดต้องรีบซ่อมแซมให้อยู่ในสภาพใช้งานได้ ตลอดเวลา

4.5 เอาใจใส่และศึกษาหาความรู้ด้านการก่อสร้าง อาคาร สิ่งก่อสร้างต่างๆ ทั้งนี้เพื่อจะได้ควบคุมและดูแลการก่อสร้างให้ถูกต้องตามแบบแปลนและสัญญาจ้าง

สำหรับผู้บริหารส่วนอนุรักษ์สัตว์ป่า ควรสนับสนุนการปฏิบัติงานของเจ้าหน้าที่
เขตรักษาพันธุ์สัตว์ป่า ดังนี้

4.1 ควรจัดสรรงบประมาณให้เขตรักษาพันธุ์สัตว์ป่า ตามความเหมาะสม ด้าน
กิจกรรม บุคลากรและวัสดุ ครุภัณฑ์ จะทำให้งานมีประสิทธิภาพ

4.2 สั่งการเป็นนโยบายให้เขตรักษาพันธุ์สัตว์ป่าแต่ละเขต จัดทำแผนงาน
ป้องกันไฟป่าเสนอต่อส่วนอนุรักษ์สัตว์ป่า เพื่ออนุมัติแผนและงบประมาณที่จะใช้ดำเนินการ

4.3 ควรหาโอกาสออกไปตรวจเยี่ยมเขตรักษาพันธุ์สัตว์ป่าต่างๆ และถ้ามีเวลา
ว่างก็พักค้างคืนที่เขตรักษาพันธุ์สัตว์ป่านั้น จะทำให้เกิดขวัญกำลังใจกับผู้ได้บังคับบัญชาและทำ
ให้เจ้าหน้าที่เกิดความกระตือรือร้นในการทำงาน

ข้อเสนอแนะในการวิจัยครั้งต่อไป (Recommendation for Further Study)

1. การวิจัยครั้งนี้ศึกษาเฉพาะการปฏิบัติงานของเจ้าหน้าที่เขตรักษาพันธุ์สัตว์ป่า
ในพื้นที่จังหวัดเชียงใหม่และจังหวัดแม่ฮ่องสอน การวิจัยครั้งต่อไปควรศึกษาให้ครอบคลุมเขต
รักษาพันธุ์สัตว์ป่าทุกเขตในภาคเหนือเพื่อจะได้นำผลการวิจัยมาเปรียบเทียบกับการวิจัยในครั้ง
นี้ จะก่อประโยชน์และสามารถนำมาประกอบพิจารณากำหนดแผนงานและการปฏิบัติงานใน
พื้นที่เขตรักษาพันธุ์สัตว์ป่าต่อไป
2. การวิจัยครั้งนี้ศึกษาเฉพาะการปฏิบัติงานของเจ้าหน้าที่เขตรักษาพันธุ์สัตว์ป่า
เท่านั้น การวิจัยครั้งต่อไปควรศึกษาด้านทัศนคติและมูลเหตุจูงใจในการปฏิบัติงานของเจ้าหน้าที่
เขตรักษาพันธุ์สัตว์ป่าด้วย

บรรณานุกรม

กรมป่าไม้. 2535. ตารางเปรียบเทียบการปรับปรุงการแบ่งงานภายใน (พระราชกฤษฎีกา
แบ่งส่วนราชการกรมป่าไม้ พ.ศ. 2535). สำนักอนุรักษ์ทรัพยากรธรรมชาติ.

_____. 2540. แผนการจัดการทรัพยากรที่ดินและป่าไม้ระดับพื้นที่. กรุงเทพมหานคร:
กระทรวงเกษตรและสหกรณ์.

ชวาล ทัพพิกรณ์. 2539. วิเคราะห์ปัญหาการอนุรักษ์สัตว์ป่าในประเทศไทย. กรุงเทพ
มหานคร: ส่วนวิจัยสัตว์ป่า, สำนักวิชาการ, กรมป่าไม้. (เอกสารโรเนียว)

दनัย เทียนพุดม. 2539. การบริการทรัพยากรบุคคลในทศวรรษหน้า. กรุงเทพมหานคร:
สำนักพิมพ์จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.

ทวี หนูทอง. 2538. ป่าไม้กับสิ่งแวดล้อม. กรุงเทพมหานคร: องค์การอุตสาหกรรมป่าไม้.

ธวัช มกรพงศ์. 2537. ยุทธศาสตร์การพัฒนาชนบทไทย. กรุงเทพมหานคร: สำนักพิมพ์
ไทยวัฒนาพานิช จำกัด.

นริศ ภูมิภาคพันธุ์. 2541. การจัดการพื้นที่อนุรักษ์สัตว์ป่า. ภาควิชาชีววิทยาป่าไม้,
คณะวนศาสตร์, มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์, กรุงเทพมหานคร. (เอกสารโรเนียว)

นิวัติ เรืองพานิช. 2537. การอนุรักษ์ทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม. กรุงเทพมหานคร:
คณะวนศาสตร์, มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์.

- ปฐม ทองรวย. 2519. ปัญหาและอุปสรรคบางประการในการดำเนินงานของเจ้าหน้าที่
สงวนและคุ้มครองสัตว์ป่าในประเทศไทย. กรุงเทพมหานคร:บัณฑิตวิทยาลัย,
มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์.
- พวงรัตน์ ทวีรัตน์. 2538. วิจัยวิจัยทางพฤติกรรมศาสตร์และสังคมศาสตร์. (พิมพ์ครั้งที่หก)
กรุงเทพมหานคร: สำนักงานทดสอบการศึกษาและจิตวิทยา, มหาวิทยาลัยศรีนครินทร-
วิโรฒประสานมิตร.
- วิทยา ดำรงเกียรติศักดิ์. 2541. "ผลึกความคิดจากชีวิตและประสบการณ์." วารสารส่งเสริม
และพัฒนา. ปีที่ 10 ฉบับที่ 2 (พฤษภาคม-สิงหาคม): 11-12.
- วัฒนา แก้วกำเนิด. 2538. ยุทธศาสตร์การจัดการพื้นที่ป่าอนุรักษ์แบบยั่งยืน. กรุงเทพ-
มหานคร: เอกสารวิจัยส่วนบุคคล, ลักษณะวิชายุทธศาสตร์, วิทยาลัยป้องกันราชอาณาจักร,
หลักสูตรการป้องกันรักษาราชอาณาจักรภาครัฐร่วมเอกชน รุ่นที่ 7.
- วิชัย เทียนน้อย. 2524. การอนุรักษ์ทรัพยากรธรรมชาติ. กรุงเทพมหานคร: สำนักพิมพ์
อักษรวัฒนา.
- วีระพล ทองมา. 2538. การวิเคราะห์ปัญหาในการส่งเสริมการเกษตร. เชียงใหม่:
ภาควิชาส่งเสริมการเกษตร, คณะธุรกิจการเกษตร, มหาวิทยาลัยแม่โจ้.
- ศิริพร พงษ์ศรีโรจน์. 2540. องค์การและการจัดการ. กรุงเทพมหานคร: มหาวิทยาลัยธุรกิจ
บัณฑิตย.
- ศุภยวิชัยป่าไม้. 2536. แผนแม่บทการจัดการพื้นที่เขตรักษาพันธุ์สัตว์ป่าอมก๋อย จังหวัด
เชียงใหม่และตาก. กรุงเทพมหานคร: ศุภยวิชัยป่าไม้, คณะวนศาสตร์, มหาวิทยาลัย
เกษตรศาสตร์.

สมยศ เม่นแย้ม. 2541. หลักการการวางแผนเบื้องต้น. เชียงใหม่: ราชต การพิมพ์.

สมบูรณ์ ชันทะรง. 2540. มุลเหตุจูงใจในการเข้าไปล่าสัตว์ป่า ภายในพื้นที่เขตรักษาพันธุ์ สัตว์ป่าเวียงลอของราษฎรบ้านแม่ทะลาย ตำบลพระธาตุขิงแกง อำเภอจุน จังหวัดพะเยา. เชียงใหม่: ปัญหาพิเศษปริญญาโท, มหาวิทยาลัยแม่ใจ.

ส่วนอนุรักษ์สัตว์ป่า. 2532. ประกาศกระทรวงเกษตรและสหกรณ์เรื่อง แต่งตั้งพนักงาน เจ้าหน้าที่ตามพระราชบัญญัติสงวนและคุ้มครองสัตว์ป่า พ.ศ. 2503. กรุงเทพมหานคร: เอกสารโรเนียว, กรมป่าไม้.

_____. 2539. ข้อมูลการจัดตั้งเขตรักษาพันธุ์สัตว์ป่าในปัจจุบัน ปี 2539. กรุงเทพมหานคร: สำนักอนุรักษ์ทรัพยากรธรรมชาติ, กรมป่าไม้. (เอกสารโรเนียว)

_____. 2539. เขตรักษาพันธุ์สัตว์ป่า. กรุงเทพมหานคร: ฝ่ายพัฒนาและส่งเสริมการอนุรักษ์สัตว์ป่า, ส่วนอนุรักษ์สัตว์ป่า, กรมป่าไม้. (เอกสารโรเนียว)

_____. 2540. รายชื่อหน่วยงานส่วนอนุรักษ์สัตว์ป่า (ปี พ.ศ. 2540). กรุงเทพมหานคร: สำนักอนุรักษ์ทรัพยากรธรรมชาติ. (เอกสารโรเนียว)

สุนิลา ทนผล. 2540. การศึกษาผู้ใหญ่ทางการเกษตร. เชียงใหม่: คณะธุรกิจการเกษตร, มหาวิทยาลัยแม่ใจ.

สำนักเลขาธิการคณะรัฐมนตรี. 2540. รายงานผลการดำเนินงานการแก้ไขปัญหาป่าไม้และ ที่ดินของราษฎร. กรุงเทพมหานคร.

องค์การอุตสาหกรรมป่าไม้. 2538. ป่าไม้กับสิ่งแวดล้อม. กรุงเทพมหานคร.

อุทิศ ฎฎอินทร์. 2537. การบริหารและการจัดการพื้นที่อนุรักษ์สัตว์ป่า. กรุงเทพมหานคร:
ภาควิชาชีววิทยาป่าไม้, คณะวนศาสตร์, มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์.

_____. 2537. นโยบายและการบริหารทรัพยากรสัตว์ป่า. กรุงเทพมหานคร:
ภาควิชาชีววิทยาป่าไม้, คณะวนศาสตร์, มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์.

_____. 2537. การจัดการทรัพยากรสัตว์ป่า. กรุงเทพมหานคร: ภาควิชาชีววิทยาป่าไม้,
คณะวนศาสตร์, มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์.

เอกชัย กี่สุขพันธ์. 2538. การบริหารทักษะและการปฏิบัติ. กรุงเทพมหานคร: สำนักพิมพ์
สุขภาพใจ.

ภาคผนวก

ภาคผนวก ก.
แบบสอบถาม

แบบสอบถามโครงการวิจัย

เรื่อง การปฏิบัติงานของเจ้าหน้าที่เขตรักษาพันธุ์สัตว์ป่า: กรณีศึกษาเขตรักษาพันธุ์สัตว์ป่าในพื้นที่ จังหวัดเชียงใหม่ และจังหวัดแม่ฮ่องสอน

การเก็บรวบรวมข้อมูลในครั้งนี้ ผู้วิจัยต้องการข้อมูลที่เป็นจริงและขอรับรองว่าจะเก็บข้อมูลชุดนี้ไว้เป็นความลับเพื่อประโยชน์ในงานวิจัย และความสมบูรณ์ของการศึกษาในระดับปริญญาโท สาขาวิชาบริหารการเกษตรและป่าไม้ มหาวิทยาลัยแม่โจ้ จังหวัดเชียงใหม่ เท่านั้น วันที่.....เดือน .....พ.ศ.....

ผู้ให้ข้อมูลปฏิบัติงานประจำเขตรักษาพันธุ์สัตว์ป่า.....จังหวัด.....

คำชี้แจง

แบบสอบถามนี้เป็นแบบสอบถามเจ้าหน้าที่เขตรักษาพันธุ์สัตว์ป่าในพื้นที่จังหวัดเชียงใหม่และจังหวัดแม่ฮ่องสอน มีทั้งหมด 3 ตอนคือ

ตอน 1 ลักษณะส่วนบุคคล เศรษฐกิจ และสังคมของผู้ให้ข้อมูล

ตอน 2 การปฏิบัติงานของเจ้าหน้าที่เขตรักษาพันธุ์สัตว์ป่า

แบ่งออกเป็น 4 หมวดคือ

หมวด 1 การป้องกันและปราบปราม

หมวด 2 งานบริหารและธุรการ

หมวด 3 งานเผยแพร่และวิชาการ

หมวด 4 งานบำรุงรักษา

ตอน 3 ข้อเสนอแนะในการปฏิบัติงาน

หมวด 1 การป้องกันและปราบปราม

หมวด 2 งานบริหารและธุรการ

หมวด 3 งานเผยแพร่และวิชาการ

หมวด 4 งานบำรุงรักษา

ตอน 1 ข้อมูลทั่วไปเกี่ยวกับลักษณะส่วนบุคคล เศรษฐกิจ และสังคม ของเจ้าหน้าที่
เขตรักษาพันธุ์สัตว์ป่า ในพื้นที่จังหวัดเชียงใหม่ และจังหวัดแม่ฮ่องสอน
กรุณาตอบคำถามหรือทำเครื่องหมาย ✓ ลงใน ( ) ให้ตรงกับความเป็นจริง

1. เพศ

( ) 1. ชาย

( ) 2. หญิง

2. อายุของท่าน (นับถึง กุมภาพันธ์ 2541) .....ปี

(เกิน 6 เดือนให้นับเป็น 1 ปี)

3. ปัจจุบันท่านดำรงตำแหน่ง

( ) 1. พนักงานพิทักษ์ป่า

( ) 2. ข้าราชการระดับ 2

( ) 3. ข้าราชการระดับ 3

( ) 4. ข้าราชการระดับ 4

( ) 5. ข้าราชการระดับ 5

( ) 6. ข้าราชการระดับ 6

( ) 7. ข้าราชการระดับ 7

( ) 8. ข้าราชการระดับ 8

4. การศึกษาชั้นสูงสุด

( ) 1. ปริญญาโท

( ) 2. ปริญญาตรี

( ) 3. อนุปริญญาหรือเทียบเท่า

( ) 4. มศ. 5 (ม.6) หรือเทียบเท่า

( ) 5. มศ. 3 (ม.3) หรือเทียบเท่า

( ) 6. ป. 6

( ) 7. ป. 4

5. อัตราเงินเดือน เดือนละ .....บาท

6. สถานภาพการสมรส

- ( ) 1. โสด
- ( ) 2. แต่งงานแล้วแต่ไม่ได้อยู่กับครอบครัว
- ( ) 3. แต่งงานแล้วและปัจจุบันครอบครัวอยู่ด้วยกัน
- ( ) 4. หย่าร้างและเป็นหม้าย
7. ท่านบรรจุเข้ารับราชการเมื่อวันที่.....เดือน .....พ.ศ. ....
8. ท่านปฏิบัติงานอยู่ที่เขตรักษาพันธุ์สัตว์ป่าแห่งนี้มาแล้ว จำนวน.....ปี
9. แต่ละเดือนท่านอยู่ปฏิบัติงานในพื้นที่รับผิดชอบประมาณ .....วัน

(โปรดตอบตามความเป็นจริง)

โปรดอธิบาย (ถ้ามี) .....

.....

.....

.....

.....

ตอนที่ 2 ข้อมูลทั่วไปเกี่ยวกับการปฏิบัติงานของเจ้าหน้าที่เขตรักษาพันธุ์สัตว์ป่าใน
พื้นที่จังหวัดเชียงใหม่และจังหวัดแม่ฮ่องสอน

โปรดกาเครื่องหมาย ✓ ลงในช่องขวามือเพียงคำตอบเดียวของแต่ละข้อ

การปฏิบัติงาน	ปฏิบัติ มากเป็น พิเศษ	ปฏิบัติ มาก	ปฏิบัติ น้อย	ปฏิบัติ น้อย มาก	ปฏิบัติ ปาน กลาง
1. การปฏิบัติงานด้านการป้องกัน และปราบปราม					
1.1 การป้องกันและปราบปรามผู้กระทำ ผิดพระราชบัญญัติสงวนและคุ้มครอง สัตว์ป่า พ.ศ. 2535 ในพื้นที่ เขตรักษาพันธุ์สัตว์ป่าที่รับผิดชอบ					
1.2 การให้ความร่วมมือในการปราบ ปรามผู้กระทำผิดพระราชบัญญัติ ป่าไม้และพระราชบัญญัติอื่นๆ กับ หน่วยงานภายนอก					
1.3 การสอบสวนผู้กระทำผิดขั้นต้นก่อน บันทึกการจับกุมผู้ต้องการส่ง พนักงานสอบสวนและการติดตาม ผลการพิพากษาของศาลเมื่อคดีสิ้นสุด					
1.4 การสอบคัดเลือกลูกจ้างชั่วคราว รายวันเพื่อปฏิบัติงานด้านการ ป้องกันและปราบปราม					

การปฏิบัติงาน	ปฏิบัติ มากเป็น พิเศษ	ปฏิบัติ มาก	ปฏิบัติ น้อย	ปฏิบัติ น้อย มาก	ปฏิบัติ ปาน กลาง
1.5 การฝึกอบรมเจ้าหน้าที่ในด้านการ ใช้อาวุธปืน					
1.6 การฝึกอบรมเจ้าหน้าที่ในด้านการ ใช้แผนที่ในการเดินป่า					
1.7 การฝึกอบรมเจ้าหน้าที่ให้มีความ เข้าใจในยุทธวิธีการเข้าจับกุมผู้ กระทำผิด					
1.8 การฝึกอบรมเจ้าหน้าที่ให้มีความรู้ เกี่ยวกับการบันทึกการจับกุม					
1.9 การฝึกอบรมเจ้าหน้าที่ให้มีความรู้ เกี่ยวกับการติดตามผลคดีสิ้นสุด					
1.10 ดูแลในด้านความปลอดภัยและ อำนวยความสะดวกแก่นักท่องเที่ยวผู้รับ อนุญาตให้เข้ามาใช้พื้นที่ในเขต รักษาพันธุ์สัตว์ป่า					
1.11 การควบคุมลูกจ้างชั่วคราวรายวัน ออกดับไฟป่าเมื่อเกิดไฟป่าในพื้นที่ เขตรักษาพันธุ์สัตว์ป่า					
1.12 การจัดทำแผนการปฏิบัติงานการ ป้องกันและปราบปรามประจำปี					
1.13 การปฏิบัติงานตามแผนการปฏิบัติ งานด้านการป้องกันและปราบ ปราม					

การปฏิบัติงาน	ปฏิบัติ มากเป็น พิเศษ	ปฏิบัติ มาก	ปฏิบัติ น้อย	ปฏิบัติ น้อย มาก	ปฏิบัติ ปาน กลาง
1.14 การเสนอขอจัดตั้งงบประมาณด้าน งานป้องกันและปราบปรามของเขต รักษาพันธุ์สัตว์ป่า ต่อหัวหน้าเขต รักษาพันธุ์สัตว์ป่า (หรือผู้อำนวยการ การส่วนอนุรักษ์สัตว์ป่า)					

โปรดกาเครื่องหมาย ✓ ลงในช่องขวามือเพียงคำตอบเดียวของแต่ละข้อ

การปฏิบัติงาน	ปฏิบัติ มากเป็น พิเศษ	ปฏิบัติ มาก	ปฏิบัติ น้อย	ปฏิบัติ น้อย มาก	ปฏิบัติ ปาน กลาง
2. การปฏิบัติงานด้านการบริหาร และธุรการ					
2.1 การจัดทำแผนแม่บทของการ จัดการ					
2.2 การปฏิบัติงานไปตามแผนแม่บท					
2.3 การจัดทำแผนการปฏิบัติงานใน โครงการต่างๆ ตามแผนแม่บทการ จัดการเขตรักษาพันธุ์สัตว์ป่า					
2.4 การประเมินผลความก้าวหน้าการ ดำเนินงานในโครงการต่างๆ ที่ได้รับ งบประมาณจากรัฐบาล					
2.5 การประสานงานด้านต่างๆ กับ หน่วยงานภายนอกในภาครัฐ					
2.6 การประสานงานด้านต่างๆ กับ หน่วยงานภายนอกในภาครัฐ					

การปฏิบัติงาน	ปฏิบัติ มากเป็น พิเศษ	ปฏิบัติ มาก	ปฏิบัติ น้อย	ปฏิบัติ น้อย มาก	ปฏิบัติ ปาน กลาง
2.7 การประสานงานต่างๆ กับองค์กร ภาคเอกชน					
2.8 การมีส่วนร่วมในการเบิกจ่ายงบประมาณของเขตรักษาพันธุ์สัตว์ป่า ให้เป็นไปตามระเบียบปฏิบัติ ราชการ					
2.9 การปฏิบัติงานด้านงานสารบรรณ ของเขตรักษาพันธุ์สัตว์ป่า					
2.10 การมีส่วนร่วมในการจัดซื้อพัสดุ ครุภัณฑ์ ของเขตรักษาพันธุ์สัตว์ป่า					
2.11 การขอตั้งงบประมาณประจำปีให้ สอดคล้องกับแผนงานต่างๆ ที่เขต รักษาพันธุ์สัตว์ป่าเสนอต่อส่วน อนุรักษ์สัตว์ป่า					

โปรดกาเครื่องหมาย ✓ ลงในช่องขวามือเพียงคำตอบเดียวของแต่ละข้อ

การปฏิบัติงาน	ปฏิบัติ มากเป็น พิเศษ	ปฏิบัติ มาก	ปฏิบัติ น้อย	ปฏิบัติ น้อย มาก	ปฏิบัติ ปาน กลาง
3. การปฏิบัติงานด้านการเผยแพร่ และวิชาการ					
3.1 การปฏิบัติงานด้านเผยแพร่ความรู้ ด้านการอนุรักษ์ทรัพยากรป่าไม้ และสัตว์ป่าแก่ประชาชนทั่วไป					
3.2 การปฏิบัติงานด้านเผยแพร่ความรู้ ด้านการอนุรักษ์สิ่งแวดล้อมและ แหล่งความงามแก่ประชาชนทั่วไป					
3.3 การบริการความรู้ทางวิชาการใน เรื่องทรัพยากรสัตว์ป่าและป่าไม้แก่ บุคคลต่างๆ ที่ขออนุญาตเข้ามาใน พื้นที่เขตรักษาพันธุ์สัตว์ป่า					
3.4 การจัดนิทรรศการไว้ให้ประชาชนได้ เยี่ยมชม					
3.5 ร่วมแสดงนิทรรศการกับหน่วยงาน ภายนอกในโอกาสต่างๆ					
3.6 การให้การศึกษาอบรมด้านการ อนุรักษ์สัตว์ป่าแก่เยาวชน					
3.7 การให้การศึกษาอบรมด้านการ อนุรักษ์ทรัพยากรธรรมชาติแก่ เยาวชน					
3.8 การให้การศึกษาอบรมด้านป่าไม้แก่ เยาวชน					
3.9 การให้การศึกษาอบรมด้านการ อนุรักษ์สัตว์ป่าแก่ราษฎรในหมู่บ้าน					

การปฏิบัติงาน	ปฏิบัติ มากเป็น พิเศษ	ปฏิบัติ มาก	ปฏิบัติ น้อย	ปฏิบัติ น้อย มาก	ปฏิบัติ ปาน กลาง
3.10 การให้การศึกษาอบรมด้านการอนุรักษ์ทรัพยากรธรรมชาติแก่ราษฎรในหมู่บ้าน					
3.11 การให้การศึกษาอบรมด้านป่าไม้แก่ราษฎรในหมู่บ้าน					
3.12 การให้การศึกษาอบรมด้านการอนุรักษ์สัตว์ป่าแก่ข้าราชการในท้องถิ่น					
3.13 การให้การศึกษาอบรมด้านการอนุรักษ์ทรัพยากรธรรมชาติแก่ข้าราชการในท้องถิ่น					
3.14 การจัดทำหนังสือเพื่อการส่งเสริมและเผยแพร่การอนุรักษ์ทรัพยากรธรรมชาติในเขตรักษาพันธุ์สัตว์ป่า					
3.15 การจัดทำแผ่นพับเพื่อการส่งเสริมและเผยแพร่การอนุรักษ์ทรัพยากรธรรมชาติในเขตรักษาพันธุ์สัตว์ป่า					
3.16 การประสานงานกับหน่วยงานวิจัยต่างๆ เพื่อทำการวิจัยในพื้นที่เขตรักษาพันธุ์สัตว์ป่า					
3.17 การรวบรวมและจัดระบบข้อมูลพื้นฐานของเขตรักษาพันธุ์สัตว์ป่าเพื่อเตรียมข้อมูลไว้บริการ แก่ผู้สนใจและหน่วยราชการต่างๆ					

การปฏิบัติงาน	ปฏิบัติ มากเป็น พิเศษ	ปฏิบัติ มาก	ปฏิบัติ น้อย	ปฏิบัติ น้อย มาก	ปฏิบัติ ปาน กลาง
3.18 การปรับปรุงดินที่อยู่อาศัยของสัตว์ป่าให้มีความอุดมสมบูรณ์ยิ่งขึ้นในพื้นที่เขตรักษาพันธุ์สัตว์ป่า					
3.19 การสำรวจประชากรสัตว์ป่าชนิดต่างๆ อย่างต่อเนื่องเพื่อติดตามสถานภาพของจำนวนประชากรสัตว์ป่า					
3.20 การปล่อยสัตว์ป่าที่เคยมีอยู่ในพื้นที่กลับคือสู่ธรรมชาติ					
3.21 การมีส่วนร่วมในการจัดทำแผนการปฏิบัติงานของงานเผยแพร่และวิชาการของเขตรักษาพันธุ์สัตว์ป่า					
3.22 การจัดหาแหล่งเงินทุนภายนอกเพื่องานเผยแพร่และวิชาการของเขตรักษาพันธุ์สัตว์ป่า					
3.23 การประสานงานกับประชาชนในบริเวณพื้นที่แนวกันชนของเขตรักษาพันธุ์สัตว์ป่า					

โปรดกาเครื่องหมาย ✓ ลงในช่องขวามือเพียงคำตอบเดียวของแต่ละข้อ

การปฏิบัติงาน	ปฏิบัติ มากเป็น พิเศษ	ปฏิบัติ มาก	ปฏิบัติ น้อย	ปฏิบัติ น้อย มาก	ปฏิบัติ ปาน กลาง
4. การปฏิบัติงานด้านการบำรุงรักษา					
4.1 การซ่อมแซมสิ่งก่อสร้างให้อยู่ในสภาพใช้การได้ดี					
4.2 การจัดทำเส้นทางตรวจการสภาพป่าในพื้นที่เขตรักษาพันธุ์สัตว์ป่า					
4.3 การซ่อมบำรุงเส้นทางตรวจการในพื้นที่เขตรักษาพันธุ์สัตว์ป่า					
4.4 การศึกษาผลกระทบทางด้านสิ่งแวดล้อมและสัตว์ป่าในพื้นที่เขตรักษาพันธุ์สัตว์ป่า					
4.5 การมีส่วนร่วมในการควบคุมการก่อสร้าง สิ่งก่อสร้างต่างๆ ให้เป็นไปตามแบบแปลนและสัญญาการจ้าง					
4.6 การซ่อมบำรุงให้อยู่ในสภาพที่ใช้งานได้ดี					
4.7 การควบคุมการติดตั้งเครื่องมือสื่อสารของเขตรักษาพันธุ์สัตว์ป่า					
4.8 การเก็บรักษาเครื่องมือสื่อสารของเขตรักษาพันธุ์สัตว์ป่า					
4.9 การจัดทำแนวป้องกันไฟฟ้า					
4.10 การจัดทำป้ายแสดงแนวเขตรักษาพันธุ์สัตว์ป่า					
4.11 การมีส่วนร่วมในการจัดทำแผนปฏิบัติงานประจำปีของงานบำรุงรักษา					

การปฏิบัติงาน	ปฏิบัติ มากเป็น พิเศษ	ปฏิบัติ มาก	ปฏิบัติ น้อย	ปฏิบัติ น้อย มาก	ปฏิบัติ ปาน กลาง
4.12 การจัดทำงบประมาณประจำปีใน ส่วนของงานบำรุงรักษา					

ตอน 3 ข้อเสนอแนะในการปฏิบัติงาน

กรุณาให้ข้อเสนอแนะในการปฏิบัติงานตามที่ท่านคิดว่าจะเป็นแนวทางที่ถูกต้อง โดยคำถามในตอน 3 นี้เป็นความคิดเห็นส่วนตัวของผู้ตอบแบบสอบถามเองไม่เกี่ยวข้องกับหน่วยงาน

หมวด 1 ข้อเสนอแนะในการปฏิบัติงานป้องกันและปราบปราม

1. ด้านกฎหมาย.....
.....
.....
.....
.....
2. ด้านการปราบปรามการกระทำผิด.....
.....
.....
.....
.....
3. ด้านการปฏิบัติงานของเจ้าหน้าที่.....
.....
.....
.....
.....

หมวด 2 ข้อเสนอแนะในการปฏิบัติงานบริหารและธุรการ

1. ด้านแผนแม่บทของการจัดการเขตรักษาพันธุ์สัตว์ป่า.....

.....

.....

.....

2. ด้านการประสานงาน.....

.....

.....

.....

3. ด้านงบประมาณ.....

.....

.....

.....

4. ด้านการจัดซื้อวัสดุ อุปกรณ์.....

.....

.....

.....

หมวด 3 ข้อเสนอแนะในการปฏิบัติงานเผยแพร่และวิชาการ

1. ด้านการเผยแพร่ความรู้แก่ประชาชน.....

.....

.....

.....

2. ด้านวิชาการสัตว์ป่า.....

.....

.....

.....

3. ด้านการฝึกอบรม.....

.....

.....

.....

หมวด 4 ข้อเสนอแนะในการปฏิบัติงานบำรุงรักษา

1. ด้านแผนการจัดตั้งหน่วยพิทักษ์ป่า.....

.....

.....

.....

2. ด้านการซ่อมบำรุง.....

.....

.....

.....

ภาคผนวก ข.
ประวัติผู้วิจัย

ประวัติผู้วิจัย

- ชื่อ-สกุล:** นายกมลไชย คชชา
- วัน เดือน ปีเกิด:** 18 กุมภาพันธ์ พ.ศ. 2503
- ประวัติการศึกษา:**
- มัธยมศึกษาตอนต้น โรงเรียนชลราษฎรอำรุง อำเภอเมือง จังหวัดชลบุรี พ.ศ. 2519
  - มัธยมศึกษาตอนปลาย โรงเรียนสัตหีบ (สิงห์สมุทร) จังหวัดชลบุรี พ.ศ. 2521
  - ประกาศนียบัตรวิชาการป่าไม้ โรงเรียนป่าไม้แพร่ พ.ศ. 2524
  - ปริญญาตรี ส่งเสริมการเกษตรและสหกรณ์บัณฑิต (ส่งเสริมการป่าไม้) มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมาธิราช พ.ศ. 2538
  - ปริญญาโท วิทยาศาสตร์มหาบัณฑิต (บริหารการเกษตรและป่าไม้) มหาวิทยาลัยแม่โจ้ พ.ศ. 2541
- ประวัติการทำงาน:**
- ตำแหน่งเจ้าพนักงานป่าไม้ 2 เขตห้ามล่าสัตว์ป่าอ่างเก็บน้ำบางพระ จังหวัดชลบุรี พ.ศ. 2524
  - ตำแหน่งเจ้าพนักงานป่าไม้ 3 เขตรักษาพันธุ์สัตว์ป่าดอยผาเมือง จังหวัดลำปาง-ลำพูน พ.ศ. 2526
  - ตำแหน่งเจ้าพนักงานป่าไม้ 4 เขตรักษาพันธุ์สัตว์ป่าสาละวิน จังหวัดแม่ฮ่องสอน พ.ศ. 2529
  - ตำแหน่งเจ้าพนักงานป่าไม้ 5 พ.ศ. 2531
  - ทำหน้าที่หัวหน้าเขตห้ามล่าสัตว์ป่าแม่เลา-แม่สะ และ จังหวัดเชียงใหม่ พ.ศ. 2532
  - ตำแหน่งเจ้าหน้าที่บริหารงานป่าไม้ 6 พ.ศ. 2534
  - ทำหน้าที่หัวหน้าเขตรักษาพันธุ์สัตว์ป่าแม่เลา-แม่สะ และ จังหวัดเชียงใหม่ และจังหวัดแม่ฮ่องสอน พ.ศ. 2535 - ปัจจุบัน
- การศึกษาดูงาน**
- ด้านการจัดการอุทยานแห่งชาติ ณ ประเทศเนปาล พ.ศ. 2536
- ต่างประเทศ:**
- ด้านการสื่อความหมายธรรมชาติ ณ นครซิดนีย์ ประเทศออสเตรเลีย พ.ศ. 2538
  - ด้านการบริหารจัดการทรัพยากรธรรมชาติและสัตว์ป่า และการจัดการอุทยานแห่งชาติ ณ ประเทศสหรัฐอเมริกา และแคนาดา พ.ศ. 2540